

庭園

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΗΠΩΝ
ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Πολυτεχνείο Κρήτης

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Χανιά . Απρίλιος 2019

Αποτυπώματα των παραδοσιακών κήπων
στο σύγχρονο σχεδιασμό ανοιχτών χώρων

I Το παράδειγμα της Κίνας και της Ιαπωνίας I

Επιμέλεια: Γιαγκούλα Βασιλική . Γιόβα Ελένη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Καραμανέα Πανίτα

Μέλη κριτικής επιτροπής: Σκουτέλης Νικόλαος . Ασλανίδης Κλήμης

Ευχαριστούμε πολύ την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ.
Πανίτα Καραμανέα για την πολύτιμη καθοδήγηση και
υποστήριξη της καθ'όλη τη διάρκεια της παρούσας
εργασίας.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας αποτελεί η μελέτη των κινεζικών και ιαπωνικών κήπων και τα αποτυπώματα αυτών στις σύγχρονες πρακτικές σχεδιασμού στην Κίνα και την Ιαπωνία. Η δομή της εργασίας περιλαμβάνει πέντε ενότητες. Συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα γίνεται αναφορά των φιλοσοφικών ρευμάτων, όπου καθιέρωσαν κάποιες βασικές αρχές της κινεζικής και ιαπωνικής σχεδίασης κήπων. Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει μία αναδρομή των ιστορικών περιόδων της Κίνας και της Ιαπωνίας, από τη δημιουργία του πρώτου κήπου μέχρι τον 20ο αιώνα. Στη τρίτη ενότητα, παραθέτονται οι βασικές αρχές, τα χαρακτηριστικά στοιχεία και οι συμβολισμοί όπου χρησιμοποιούνται στο σχεδιασμό των κήπων αντίστοιχα. Στην τέταρτη ενότητα, πραγματοποιείται μια ανάλυση έξι παραδειγμάτων, τριών από Κίνα και άλλων τριών από Ιαπωνία με στόχο τον εντοπισμό σχεδιαστικών πρακτικών από τους παραδοσιακούς κήπους. Τα παραδείγματα είναι κατανεμημένα σε τρεις κατηγορίες με βάση την κλίμακα, έναν ιδιωτικό κήπο μίας κατοικίας, μία πλατεία και ένα δημόσιο πάρκο. Στο τέλος, γίνεται εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων για όλα τα θέματα που έχουν αναλυθεί στην εργασία. Στο σύνολό της, η εργασία αποτελεί πεδίο προβληματισμού και έρευνας για τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τη θρησκεία που εμφανίζεται έντονα στην Ανατολή και το πώς η φιλοσοφία των κινεζικών και ιαπωνικών κήπων ενσωματώνεται στις σύγχρονες πρακτικές σχεδιασμού στην Ανατολή.

01. Εισαγωγή

- Σκοπός της ερευνητικής εργασίας	11
- Θέμα που διερευνάται και λόγος επιλογής του	11
- Βιβλιογραφική ανασκόπηση	11
- Ερμηνευτική μέθοδος	11

02. Φιλοσοφικά ρεύματα και Θρησκείες

- Οι φιλοσοφίες της Κίνας και της Ιαπωνίας	16
- Η έννοια του Μα και του Οκγ	19
- Το φαινόμενο του Οριενταλισμού	20

03. Ιστορική εξέλιξη κήπων

- Η περίπτωση της Κίνας	28
- Η περίπτωση της Ιαπωνίας	33

04. Στρατηγικές σχεδίασης, χαρακτηριστικά και συμβολισμοί κήπων

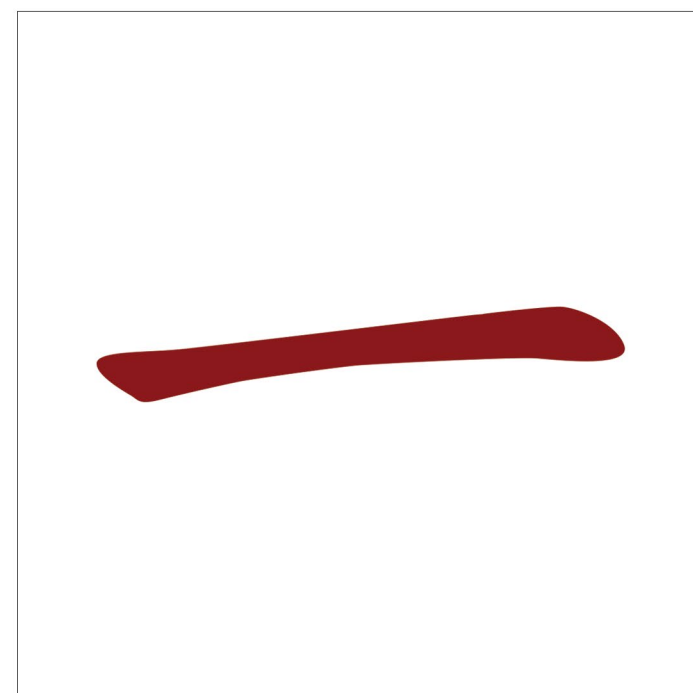
- Το παράδειγμα της Κίνας	42
- Το παράδειγμα της Ιαπωνίας	47

05. Σύγχρονα σχεδιαστικά παραδείγματα

- Deep ³ Courtyard	57
- Water and Cherry House	65
- Xian Demonstration Area	73
- Lalaport Toyosou	81
- Quzhou Luming Park	89
- Grin Grin Central Park	97

06.

- Συμπεράσματα	106
- Λεξικό όρων	110
- Βιβλιογραφία	112
- Πηγές εικόνων	114

— Εισαγωγή —

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας είναι η μελέτη της φιλοσοφίας των κινεζικών και ιαπωνικών κήπων, μέσω της ανάλυσης των στρατηγικών σχεδίασης, των χαρακτηριστικών και των συμβολισμών τους, καθώς και η διερεύνηση αποτυπωμάτων των παραδοσιακών κήπων στο σύγχρονο σχεδιασμό ανοιχτών χώρων πρασίνου.

Θέμα που διερευνάται και λόγος επιλογής του

Αντικείμενο της εργασίας αποτελούν οι στρατηγικές σχεδιασμού που χρησιμοποιήθηκαν στους κλασικούς κήπους της Κίνας και της Ιαπωνίας, και πώς αυτές αποτυπώνονται στους σύγχρονους ανοιχτούς χώρους πρασίνου. Λόγω της έντονης σχέσης του ανθρώπου με τη φύση και τη θρησκεία που εμφανίζεται στην Ανατολή, τέθηκε ο προβληματισμός κατά πόσο η σχέση αυτή υφίσταται μέχρι σήμερα και πώς εφαρμόζεται στις σύγχρονες πρακτικές σχεδιασμού.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

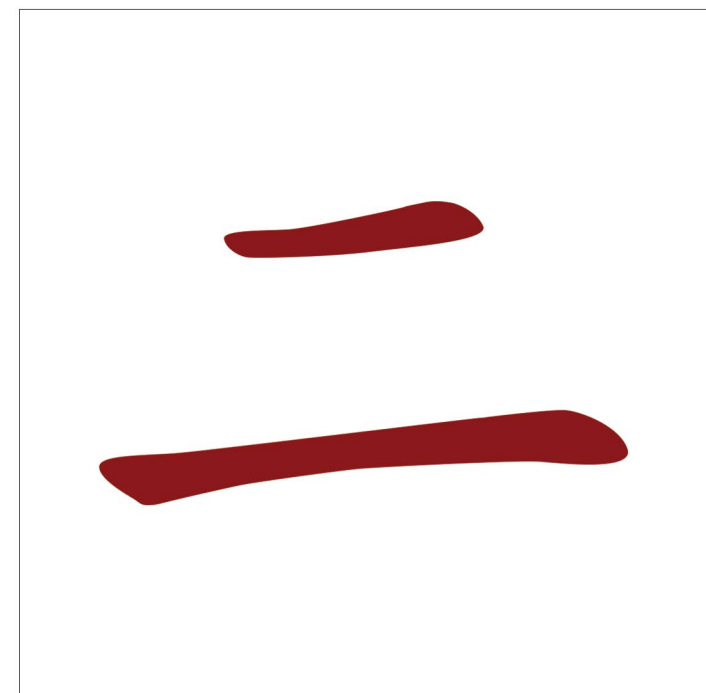
Η βιβλιογραφική ανασκόπηση που χρησιμοποιήθηκε για την εργασία αποτελείται κατά βάση από ξενόγλωσσα βιβλία τα οποία αναφέρονται στους κινεζικούς και ιαπωνικούς κήπους αλλά και στην σύγκριση των δύο αυτών πολιτισμών. Τα βασικά συγγράμματα που χρησιμοποιήθηκαν είναι:

- Nitschke Günter, Japanese Gardens
- Yoko Kawaguchi, Japanese Zen Gardens
- Qingxi Lou, Chinese Gardens
- Wong Young-tsu, A paradise Lost: The Imperial Garden Yuanming Yuan

Ερμηνευτική μέθοδος

Η ερμηνευτική μέθοδος βασίζεται στη σύγκριση έξι παραδειγμάτων, τρία εκ των οποίων βρίσκονται στην Κίνα και άλλα τρία στην Ιαπωνία. Παρουσιάζονται παραδείγματα ενός κήπου μίας ιδιωτικής κατοικίας, μίας πλατείας και ενός πάρκου μέσα στον αστικό ιστό της πόλης ώστε να εξεταστούν όλες οι περιπτώσεις ανοιχτών χώρων πρασίνου. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία επιχειρεί να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποια είναι η σχέση ανθρώπου-φύσης-θρησκείας και πώς “μεταφράζεται” στην κουλτούρα των πολιτισμών της Κίνας και της Ιαπωνίας;
- Πώς εντάσσεται η φιλοσοφία της Ανατολής στη δημιουργία των παραδοσιακών κήπων;
- Πώς η σχέση ανθρώπου-φύσης-θρησκείας απαντάται στο σύγχρονο σχεδιασμό των ανοιχτών χώρων;
- Ποιες σχεδιαστικές πρακτικές και αποτυπώματα των κλασικών κήπων εντοπίζονται στο σύγχρονο σχεδιασμό ανοιχτών χώρων πρασίνου;

— Φιλοσοφικά ρεύματα —
και Θρησκείες

Η Κίνα και η Ιαπωνία είναι δύο πολιτισμοί που έχουν διαμορφώσει μια από τις σημαντικότερες και αρχαιότερες πορείες στην ιστορία. Αναμφισβήτητα και οι δύο λαοί συνοδεύονται από κοινές αισθητικές, θρησκευτικές και φιλοσοφικές ιδέες που αναπτύχθηκαν ανά τους αιώνες και τους επηρέασαν λιγότερο ή περισσότερο. Η σχέση και η επαφή τους με τον τόπο και το φυσικό περιβάλλον ήταν πάντα αρκετά ισχυρή. Αυτό συνέβη γιατί η ίδια η θρησκεία εισήγαγε την λατρεία προς τη φύση. Στην Κίνα και την Ιαπωνία αντίστοιχα, οι θεοί έχουν αυτοκρατορικό και ηγεμονικό χαρακτήρα και οι ύψιστες αρχές είναι ο “Ουρανός” και η “Γη” που ισορροπούν τις παγκόσμιες φυσικές δυνάμεις. Με την αγάπη τους για την φύση εισήγαγαν σταδιακά και προοδευτικά την τέχνη σχεδιασμού φυσικού τοπίου στην φιλοσοφία, τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής τους.

ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Η διδασκαλία του Κομφούκιου (551-479 π.Χ.) χρειάστηκε αιώνες ώσπου να αποτελέσει ένα συγκροτημένο φιλοσοφικό σύστημα, τον Κομφουκιανισμό. Αυτό συνέβη κατά την περίοδο Han της Κίνας το 200 π.Χ. όπου άρχισε να αποτελεί συστατικό στοιχείο της κινεζικής σκέψης. Ως φιλοσοφία πρεσβεύει ότι το καθήκον του κάθε ανθρώπου είναι να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο κράτος. Έχοντας ως κύριο μέλημα τη συμπεριφορά και τα αμοιβαία καθήκοντα των πολιτών, ο Κομφούκιος υπογράμμισε τη σημασία και την αξία της παράδοσης. Ήταν αντίθετος με δεισιδαιμονίες με τις οποίες το πλήθος είχε ταυτιστεί. Η βάση αυτής της θρησκείας ήταν περισσότερο ηθική παρά θρησκευτική. Όλα αυτά είχαν επιπτώσεις στην τέχνη και τον πολιτισμό, καθώς και στη συνολικότερη εκπαίδευση των ανθρώπων. Η σημαντικότερη τέχνη που αναπτύχθηκε εκείνη την περίοδο ήταν αυτή της τοπιογραφίας *Shan Shui*¹, η οποία αναφέρεται σε ένα είδος παραδοσιακής κινεζικής ζωγραφικής που απεικονίζει φυσικά τοπία. Ξεκίνησε τον 5ο αιώνα και καθιέρωσε τις αρχές της κινεζικής ζωγραφικής τοπίου, οι οποίες ήταν πολύ παρόμοιες με εκείνες της αρχιτεκτονικής τοπίου.

απεικόνιση τοπίου Shan Shui

Πολλοί αντιτάχθηκαν στον Κομφουκιανισμό και στράφηκαν προς τον Ταοϊσμό² που είχε πιο πνευματική και μεταφυσική διάσταση. Εξελίχθηκε σε μια μυστικιστική θρησκεία που απομακρύνθηκε από την εθιμοτυπία του Κομφούκιου. Σαν συνέπεια, παρουσιάστηκε μια αντίδραση εναντίον του κράτους και ένα κίνημα που υποστήριζε πώς «η φύση είναι το τέλει κράτος όπου υπηρετώντας την, ο άνθρωπος λυτρώνεται από το κακό». Ο ενάρετος άνθρωπος θεωρήθηκε αυτός, του οποίου η ζωή στηριζόταν στην απλότητα και όχι σε έναν υλιστικό τρόπο ζωής. Η τέχνη του *Shan Shui* όπως και πολλές άλλες μορφές τέχνης είχαν ισχυρή αναφορά σε ταοϊστικές εικόνες και μοτίβα. Οι συμβολισμοί του ταοϊσμού επηρέασαν έντονα την κινεζική ζωγραφική τοπίου και κατά συνέπεια τον σχεδιασμό κήπων.

1. Στα κινεζικά, η λέξη τοπίο προέρχεται από τις λέξεις βουνό (shan) και νερό (shui).

2. Θεμελιωτής του συστήματος αυτού ήταν ο Lao Tsu που λέγεται ότι έζησε τον 6ο π.Χ. αιώνα.

Η φιλοσοφία του Yin-Yang, που αναπτύχθηκε στον Ταοϊσμό, περιγράφει πώς δύο φαινομενικά αντίθετες δυνάμεις μπορούν στην πραγματικότητα να είναι συμπληρωματικές και αλληλεξαρτώμενες στον φυσικό κόσμο. Η σχέση αυτών των δύο στοιχείων είναι κατά κανόνα όχι μόνο πνευματική αλλά και η εικαστική. Το Yin συμβολίζει τα βράχια και το Yang το νερό, δύο στοιχεία εντελώς αντίθετα αλλά και αλληλένδετα τα οποία αποτελούν αρχέτυπα στη ζωγραφική και στο σχεδιασμό ενός τοπίου. Ωστόσο, ο Ταοϊσμός συνδέθηκε με την αναζήτηση της αθανασίας μέσα από το μύθο του ελιξίριου της ζωής και των «Νήσων των Αθανάτων». Ο μύθος αυτός αποτέλεσε ένα σημαντικό θέμα στην κινεζική και ιαπωνική τέχνη καθώς και στο σχεδιασμό των κήπων. Η ζωγραφική τοπίου επικεντρώνεται συνήθως στα βουνά καθώς θεωρούνταν ιερά μέρη και κατοικίες των αθανάτων³.

Με την εμφάνιση του, ο Βουδισμός έφερε στην Κίνα ένα εντελώς διαφορετικό σύστημα πνευματικών και διανοητικών αξιών. Βασιζόταν σε μία αντίληψη για την σωτηρία που όχι μόνο βρισκόταν πολύ μακριά από τα ενδιαφέροντα και τις προτεραιότητες του Κομφουκιανισμού, αλλά διέφερε από την Ταοϊστική προσήλωση στην εσωτερική ζωή του ατόμου.

αναπαράσταση μομαχού σε στάση Zazen

Η διδασκαλία του Βούδα διαδόθηκε στην Κίνα τον 1^ο μ.Χ. αιώνα, σε μια περίοδο ευημερίας που δεν ευνοούσε ιδιαίτερα την υιοθέτηση μιας ξενόφερτης και υπερβατικής θρησκείας. Ο Βουδισμός αναφέρεται στον άνθρωπο που έφτασε στο “υψηλότερο σημείο πνευματικής επίτευξης”, σε μία κατάσταση “τέλειας προσωπικότητας” από πλευρά λογικής, συναισθήματος και ικανότητας. Παράλληλα, εισήγαγε τη λατρεία προς το φυσικό τοπίο δημιουργώντας ένα δικό του ρυθμό που κυριάρχησε πάνω στην κινεζική αρχιτεκτονική τοπίου.

Η σημαντικότερη βουδιστική σχολή η οποία εμφανίστηκε τον 6ο αιώνα στην Κίνα και αργότερα μεταφέρθηκε στην Ιαπωνία τον 12ο αιώνα, είναι αυτή του Βουδισμού *Zen*. Τα βασικά χαρακτηριστικά που τον διαφοροποίησαν από τις άλλες βουδιστικές σχολές, ήταν η απόρριψη των ηθικών και τελετουργικών κανόνων και η πρόταξη του διαλογισμού ως του μοναδικού τρόπου για την επίτευξη της “καθαρής συνείδησης”. Ο Βουδισμός *Zen* δημιούργησε μια ισχυρή φιλοσοφία το *Wabi-Sabi*. Πρακτικά το *Wabi-Sabi* παραλληλίζεται με ποιότητες όπως η εξευγενισμένη ομορφιά, η “rustic” κομψότητα και η ασυμμετρία. Αντιπροσωπεύει την ιδέα ότι η αξία και ομορφιά των αντικειμένων έρχεται ως επακόλουθο της χρήσης τους και της πατίνας του χρόνου πάνω τους. Σύμφωνα με την έννοια αυτή, η ομορφιά είναι ατελής, παροδική και ανολοκλήρωτη. Οι αρχές αυτές έχουν μεταφέρει τις ουσιώδεις πλευρές της κοσμοθεωρίας του *Zen* σε όλη την παραδοσιακή ιαπωνική νοοτροπία.

3. Honour Hugh, Fleming John, Ιστορία της Τέχνης, μτφρ. Παππάς Ανδρέας, εκδόσεις Υποδομή, 1998, σελ. 225, 226

Τόσο ο Βουδισμός, όσο και η ζωγραφική τοπίων, η γλυπτική και η αρχιτεκτονική “εισάγονται” από την Κίνα και αφομοιώνονται αμέσως από την Ιαπωνία. Οι Ιάπωνες υιοθέτησαν κινεζικά πρότυπα και αντιλήψεις και αυτό έγινε με τη θέλησή τους, χωρίς κανέναν εξαναγκασμό, και συνήθως με πρωτοβουλία των κυρίαρχων τάξεων. Πριν την εμφάνιση άλλων θρησκειών στην Ιαπωνία, υπήρχε αναπτυσσόμενη μια γηγενής λατρεία ανιμιστικού τύπου. Στη σφαίρα της θρησκείας *Shinto*, κεντρικό ρόλο έχουν οι θεοί ή τα πνεύματα γνωστά ως *kami*, τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο προσωποποίησης. Αντιθέτως, υφίστανται πάντα και παντού ως αφηρημένες μορφές, με μόνη υλική υπόσταση την προσωρινή κατοίκησή τους σε δέντρα ή βράχους. Έτσι, πρακτικά οι πρώτοι ιεροί χώροι οριοθετούνται από πασάλλους και σχοινιά που υποδηλώνουν την ύπαρξη ενός *kami*.

απεικόνιση όρους Fuji

Η εισαγωγή του Κομφουκιανισμού και του Βουδισμού στην Ιαπωνία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη σταδιακή ενοποίηση και συστηματοποίηση των λατρευτικών παραδόσεων με ορόσημο την ολοκλήρωση του έργου *Kojiki*⁴ και αργότερα του *Nihon Shoki*⁵. Ο Σιντοϊσμός, όπως μορφοποιήθηκε κατά τη συγγραφή των δύο Χρονικών, υπήρξε η πρώτη οργανωμένη μορφή θρησκείας στην Ιαπωνία. Ο ιαπωνικός κήπος οφείλει τις ρίζες του στην ιθαγενή, προσανατολισμένη στη φύση θρησκεία του Σιντοϊσμού, η οποία αποδίδει ιερότητα σε ορισμένα αντικείμενα όπως σε βράχους, δέντρα ή καταρράκτες. Η επιρροή αυτής της πνευματικής παράδοσης, σε συνδυασμό με μια βαθιά εκτίμηση της γραφικής ομορφιάς της χώρας, αποδίδει τη χρήση φυσικών αντικειμένων ως πρωτογενών υλικών για την κατασκευή ιαπωνικών κήπων.

4. *Kojiki* ή «Χρονικό Αρχαίων Πραγμάτων» είναι το παλαιότερο διαρκές χρονικό της Ιαπωνίας, που χρονολογείται από τις αρχές του 8ου αιώνα. Είναι μια συλλογή μύθων, ιστορικών αφηγήσεων, τραγουδιών και συνδέει το αρχαίο μυθικό παρελθόν της Ιαπωνίας με την ιστορική εποχή.

5. *Nihon Shoki* ή «Τα Χρονικά της Ιαπωνίας» είναι το δεύτερο παλαιότερο βιβλίο της κλασσικής ιαπωνικής ιστορίας και τα αρχεία του καλύπτουν μια περίοδο από την προϊστορική Ιαπωνία μέχρι το 697 μ.Χ. Είναι πιο λεπτομερή από το *Kojiki* καθώς περιλαμβάνει πληρέστερο ιστορικό της αρχαίας Ιαπωνίας. Το *Nihon Shoki* ολοκληρώθηκε το 720 μ.Χ..

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΚΥ

Ένα συστατικό κομμάτι του κινεζικού και ιαπωνικού πολιτισμού αποτελεί η έννοια του κενού *ma* που διέπει όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής από τη θρησκεία μέχρι την αρχιτεκτονική και τις τέχνες. Έχει τις ρίζες του στην θρησκεία του Σιντοϊσμού και την Κινέζικη φιλοσοφία του Ταοϊσμού, του Κομφουκιανισμού και του Βουδισμού. Η έννοια του κενού προϋπάρχει βέβαια του ορισμού του *ma*, καθώς η ανυπαρξία ή αλλιώς η κενότητα αποτελεί ένα επαναλαμβανόμενο ζήτημα και ιδανικό στις ανατολικές φιλοσοφίες. Το *ma* ορίζει το κενό, την παύση, το ενδιάμεσο διάστημα, την ησυχία και την απόσταση. Είναι η ουσία της ιαπωνικής και κινεζικής αισθητικής, το καθαρό αλλά και απαραίτητο κενό μεταξύ όλων των πραγμάτων. Η έννοια της κενότητας βρίσκει συχνά έκφραση και στην ατμόσφαιρα των εσωτερικών χώρων, των βουδιστικών ναών που εντοπίζονται κατά κόρον στην Ιαπωνία και κυρίως στη διάταξη των κήπων.

Η δεύτερη συνιστώσα της κινεζικής και ιαπωνικής εννοιολογικής προσέγγισης του χώρου είναι το *oku*, το οποίο συνδέεται με τη ζωγραφική, την αρχιτεκτονική κήπων και κτιρίων. Η χρήση του όρου σε σχέση με το χώρο προϋποθέτει την ιδέα του βάθους, υπονοεί κάτι αφηρημένο, βαθύ, ενδότατο, που εκτείνεται πολύ μακριά, σχεδόν απρόσιτο και αδιόρατο. Εκφράζει την αντίληψη ότι “μπορούμε να δούμε πίσω από κάποια πράγματα τα οποία δεν είναι ορατά”. Γι’ αυτό και στην αρχιτεκτονική παράδοση τα σημαντικά και ιερά μέρη είναι κρυμμένα ή δυσπρόσιτα, με τους ναούς να περιβάλλονται από πολλαπλές περιφράξεις. Έμπρακτα, στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική το *oku* εκφράζεται μέσα από τις ελικοειδείς διαδρομές, που οδηγούν τον επισκέπτη στο κέντρο του συνθετικού έργου με ποικίλες εφαρμογές στους κήπους. Οι έννοιες του *ma* και του *oku* δύσκολα διαχωρίζονται μεταξύ τους. Ο συνδυασμός αυτών των δυο αρχών συμπληρώνεται με τη λέξη *en* η οποία υπονοεί ότι τίποτα σε αυτό το κόσμο δεν υπάρχει ανεξάρτητα και όλα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα.

Επομένως, αυτός ο σεβασμός προς την φύση που πρέσβευαν οι πρώιμες θρησκείες, ενσωματώθηκε σε όλες τις πτυχές της Ανατολικής ζωής. Βρήκε έκφραση μέσα από τις τέχνες, όπως αυτή της ζωγραφικής και εφαρμογή στην αρχιτεκτονική και τη δημιουργία κήπων. Ακόμα και με την πάροδο των χρόνων, οι πολιτισμοί της Κίνας και Ιαπωνίας προσαρμόζουν την έννοια της παράδοσης και της θρησκείας μέσα στις στρατηγικές σχεδίασης των κήπων. Στόχο αποτελεί η δημιουργία ενός αρμονικού ανοιχτού χώρου όπου επιδιώκει να αντικατοπτρίζει την καθαρή ομορφιά της φύσης. Οι άνθρωπινες παρεμβάσεις εναρμονίζονται με το περιβάλλον σαν να είναι κομμάτι του. Αυτό φανερώνει την αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου και του φύσης. Μέσα στις επόμενες ενότητες, θα μελετήσουμε την εξέλιξη των κήπων και θα αναζητήσουμε τα συνθετικά στοιχεία σχεδιασμού τα οποία χρησιμοποιούν στους παραδοσιακούς κήπους.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΡΙΕΝΤΑΛΙΣΜΟΥ

Ενώ η Ανατολή αναπτύσσεται με τις δικές της φιλοσοφίες και ρεύματα σκέψης, η Δύση τον 18^ο αιώνα είχε μπει σε τροχιά ταχείας ανάπτυξης, καθιστώντας αναγκαία την επέκταση των συνόρων σε γεωγραφικό και επιστημονικό επίπεδο. Είναι η περίοδος όπου αναπτύσσεται ο Οριενταλισμός⁶, ένα ρεύμα σκέψης της Αγγλίας και της Γαλλίας, το οποίο μελέτησε τους πολιτισμούς της Άπω Ανατολής από ιστορική, ανθρωπολογική, φιλοσοφική και θρησκευτική άποψη. Η Δύση αναζήτησε την αντιθετική εικόνα της Ανατολής. Η αναζήτηση αυτή ξεκίνησε ως συγκροτημένος θεσμός σκέψης, ωστόσο το φαινόμενο αυτό ενίσχυσε το δίπολο Δύσης-Ανατολής, δημιουργώντας ένα μέτωπο πνευματικής σύγκρουσης. Η Ανατολή αντίθετη στην ελεύθερη σκέψη και το διάλογο, καθηλωμένη σε συντηρητισμούς και πολιτικούς θεσμούς έρχεται σε αντιδιαστολή με την “πολιτισμένη” Δύση.

Απόρροια του ρεύματος του Οριενταλισμού είναι το κίνημα του *Chinoiserie*. Αν και θεωρείται ευρωπαϊκό κίνημα, είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που αφορά στην απομίμηση των κινεζικών καλλιτεχνικών παραδόσεων, ιδιαίτερα στον τομέα των τεχνών, της λογοτεχνίας, της αρχιτεκτονικής ακόμα και στο σχεδιασμό κήπων. Οι Ευρωπαίοι ανέπτυξαν μια γοητεία για την Ανατολή λόγω της πρόσβασής τους σε νέους πολιτισμούς. Έτσι, το ύφος της Ανατολής θεωρήθηκε πηγή έμπνευσης αντανakλώντας την εικόνα ενός ιδανικού κόσμου.

Το *Chinoiserie* επικεντρώνεται σε θέματα που θεωρούνταν από τους Ευρωπαίους ως τυπικά στοιχεία της κινεζικής κουλτούρας. Συχνές είναι ωστόσο και οι αναφορές για το τοπίο της Ανατολής. Η ευρωπαϊκή κατανόηση του ανατολικού σχεδιασμού τοπίου εξηγείται από τη χρήση της λέξης *Sharawadgi*. Το *Sharawadgi* είναι ένα ύφος αρχιτεκτονικής τοπίου στο οποίο αποφεύγονται οι άκαμπτες γραμμές και η συμμετρία. Χρησιμοποιήθηκε από Ευρωπαίους σχεδιαστές στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν κήπους που αντανakλούν την ασυμμετρία και τον φυσικό χαρακτήρα των κήπων της Ανατολής⁷.

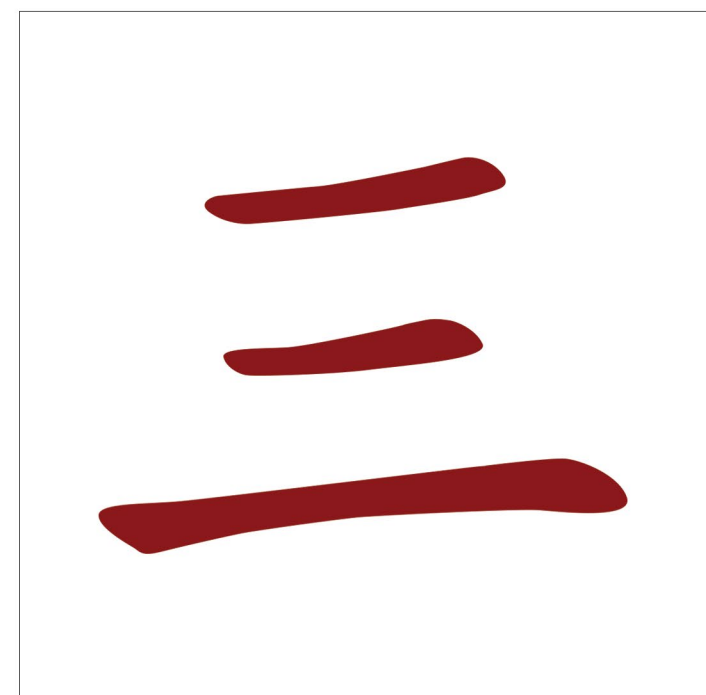
Όπως αποδεικνύει το φαινόμενο του Οριενταλισμού και του *Chinoiserie*, η Ανατολή έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό το δυτικό κόσμο μέσα από τη σχεδίαση των κήπων. Παρόλο αυτά, η Δύση με την Ανατολή ανέκαθεν είχαν μία εντελώς διαφορετική προσέγγιση, καθώς η Ανατολή αποπνέει μια βαθιά εκτίμηση για τη φύση, μέρος της οποίας είναι και ο άνθρωπος. Αντίθετα με τη δυτική σκέψη που επιδιώκει τον εξωραϊσμό του φυσικού τοπίου, οι Κινέζοι και οι Ιάπωνες αντιμετώπιζαν τη φύση με απόλυτο σεβασμό, ανάγοντας τα χαρακτηριστικά της σε αισθητικά ιδεώδη.

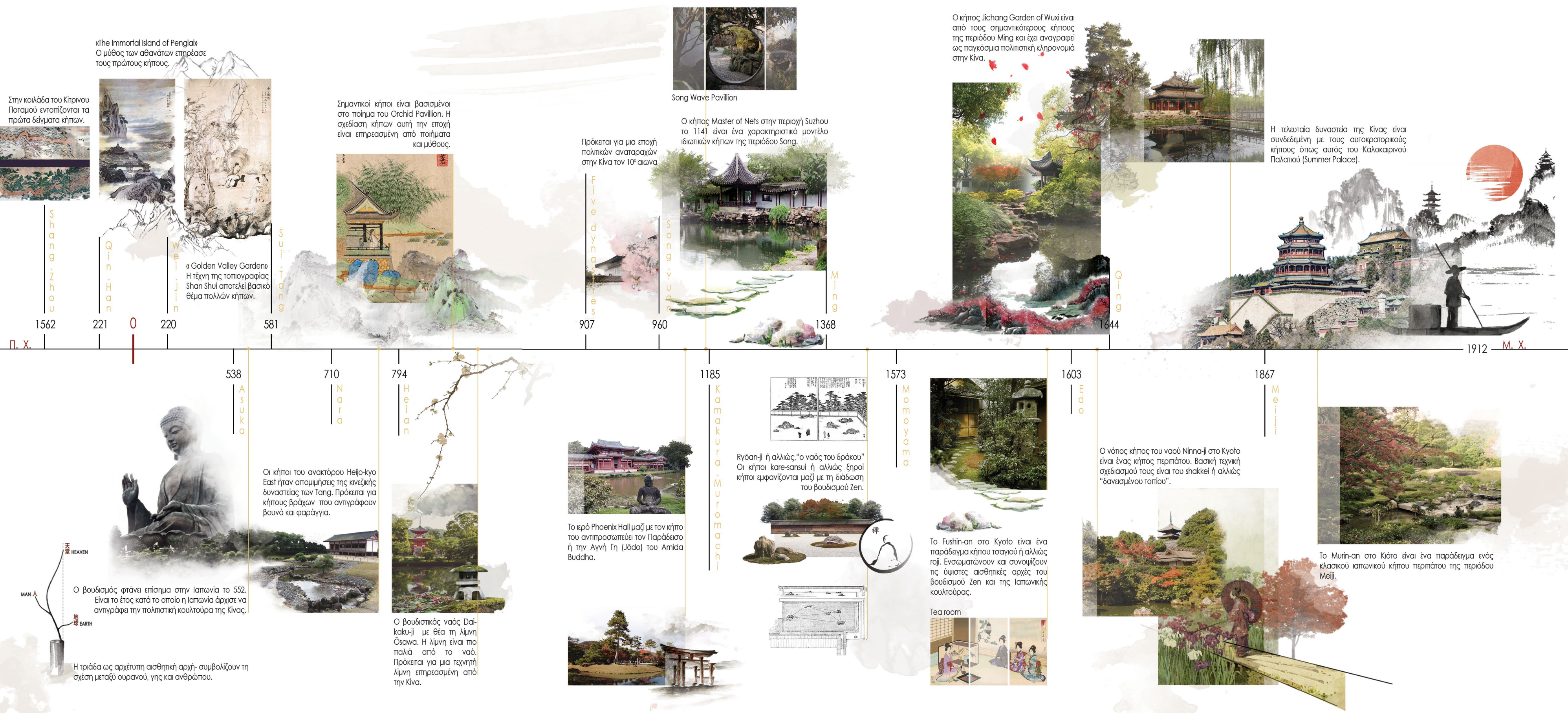
πίνακας Chinoiserie

6. Ο Οριενταλισμός ως όρος χρησιμοποιήθηκε από τον Edward Said σε ομώνυμο έργο του (1978) και αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η Δύση ανακάλυψε, κατέγραψε και κατά μια έννοια επινόησε την Ανατολή. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι η Δύση δημιούργησε μια διχοτόμηση ανάμεσα στην πραγματικότητα της Ανατολής και στη ρομαντική αντίληψη για την Ανατολή.

7. Denison Edward, 30-Second Architecture, Ivy Press, 2013, σελ. 126

Ιστορική εξέλιξη
κήπων

«The Immortal Island of Penglai»
Ο μύθος των αθανάτων επηρέασε
τους πρώτους κήπους.

Στην κοιλάδα του Κίτρινου
Ποταμού εντοπίζονται
πρώτα δείγματα κήπων.

Σημαντικοί κήποι είναι βασισμένοι
στο ποίημα του Orchid Pavilion. Η
σχεδίαση κήπων αυτή την εποχή
είναι επηρεασμένη από ποιήματα
και μύθους.

«Golden Valley Garden»
Η τέχνη της τοπιογραφίας
Shan Shui αποτελεί βασικό
θέμα πολλών κήπων.

Song Wave Pavilion

Ο κήπος Master of Nets στην περιοχή Suzhou
το 1141 είναι ένα χαρακτηριστικό μοντέλο
ιδιωτικών κήπων της περιόδου Song.

Πρόκειται για μια εποχή
πολιτικών αναταραχών
στην Κίνα τον 10^ο αιώνα

Ο κήπος Jichang Garden of Wuxi είναι
από τους σημαντικότερους κήπους
της περιόδου Ming και έχει αναγραφεί
ως παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά
στην Κίνα.

Η τελευταία δυναστεία της Κίνας είναι
συνδεδεμένη με τους αυτοκρατορικούς
κήπους όπως αυτός του Καλοκαιρινού
Παλατιού (Summer Palace).

538
Asuka

710
Nara

794
Heian

1185
Kamakura-Muromachi

1573
Momoyama

1603
Edo

1867
Meiji

Οι κήποι του ανακτόρου Heijo-kyo
East ήταν απομιμήσεις της κινεζικής
δυναστείας των Tang. Πρόκειται για
κήπους βράχων που αντιγράφουν
βουνά και φαράγγια.

Ο βουδιστικός ναός Dai-
kaku-ji με θέα τη λίμνη
Osawa. Η λίμνη είναι πιο
παλιά από το ναό.
Πρόκειται για μια τεχνητή
λίμνη επηρεασμένη από
την Κίνα.

Ryōan-ji ή αλλιώς, “ο ναός του δράκου”
Οι κήποι kare-sansui ή αλλιώς ξηροί
κήποι εμφανίζονται μαζί με τη διάδοση
του βουδισμού Zen.

Το ιερό Phoenix Hall μαζί με τον κήπο
του αντιπροσωπεύει τον Παράδεισο
ή την Αγνή Γη (Jōdo) του Amida
Buddha.

Το Fushin-an στο Κ्यότο είναι ένα
παράδειγμα κήπου τσαγιού ή αλλιώς
roji. Ενσωματώνουν και συνοψίζουν
τις ύψιστες αισθητικές αρχές του
βουδισμού Zen και της Ιαπωνικής
κουλτούρας.

Ο νότιος κήπος του ναού Ninna-ji στο Κ्यότο
είναι ένας κήπος περιπάτου. Βασική τεχνική
σχεδιασμού τους είναι του shakkei ή αλλιώς
“δανεισμένου τοπίου”.

Το Muriin-an στο Κίότο είναι ένα παράδειγμα ενός
κλασικού ιαπωνικού κήπου περιπάτου της περιόδου
Meiji.

天 HEAVEN
MAN 人
地 EARTH
Η τριάδα ως αρχέτυπη αισθητική αρχή- συμβολίζουν τη
σχέση μεταξύ ουρανού, γης και ανθρώπου.

Στην Ιαπωνία όπως και στην Κίνα, ο κήπος πιστοποιεί την προέλευσή του πίσω από τα πρώτα αστικά πλούσια σπίτια και τα παλάτια. Προέκυψε ως υποπροϊόν της υλικής ευημερίας και του ελεύθερου χρόνου που προήλθαν από τους πρόωρους πολιτισμούς. Από αυτούς τους χρόνους και μετά, επιλεγμένες μορφές φύσης έχουν απομονωθεί από το φυσικό πλαίσιό τους και έχουν ενσωματωθεί μέσα στη νέα ρύθμιση μιας αφύσικης περιφραξης. Το τοπίο είναι φυσικά και οπτικά πλαισιωμένο μέσα στα ορθογώνια όρια του τοίχου των κήπων. Ο κήπος ή “παράδεισος” στα αρχαία ελληνικά σημαίνει περίκλειστο πάρκο για κυνήγι ζώων και προέρχεται αρχικά από την αρχαία περσική λέξη «rairi-daeza» που σημαίνει περίκλειστος (Gunter, 1999: 10). Στην Κίνα επικρατούν δύο βασικοί τύποι κλασικών κήπων, αυτοί της αυτοκρατορικής οικογένειας και εκείνοι των μελετητών. Ωστόσο, ο κινεζικός κλασικός κήπος είχε αξιοσημείωτη επιρροή στον πρώιμο ιαπωνικό κήπο. Στην Ιαπωνία αντίστοιχα, παρατηρούνται πολλοί διαφορετικοί τύποι κήπων σε κάθε δυναστεία που είτε σχεδιάζονται ώστε να συνυπάρχουν μεταξύ τους είτε εξελίσσονται μεμονωμένα.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Από την αρχή του κινεζικού κράτους, οι ηγέτες είχαν άφθονα μέσα στη διάθεση τους για να κτίζουν κήπους. Τα πρώτα δείγματα κήπου βρέθηκαν στα τέλη της δυναστείας Shang (1562-1046 π.Χ.) και τις αρχές της Zhou (1046-221 π.Χ.) και αποδείκνυαν την ύπαρξη ενός τόπου κυνηγιού για την ευχαρίστηση του βασιλιά. Είχαν αναφορές σε έναν κινεζικό χαρακτήρα, το “You”. Ο χαρακτήρας αυτός αφορούσε ένα περίβολο που ήταν ένα σχεδιασμένο δάσος προορισμένο για κυνήγι, παρά ένας κήπος με τη σύγχρονη έννοια⁸. Παράλληλα, την περίοδο της άνοιξης-φθινοπώρου (722-475 π.Χ.) άλλαξε ο τρόπος σκέψης του κράτους, καθώς βαθμιαία ωρίμαζε στον τομέα της πολιτικής και στην καθημερινή ζωή. Οι άνθρωποι άρχισαν να απομακρύνονται από την λατρεία των υπερφυσικών δυνάμεων και έμαθαν να κατανοούν την ομορφιά του τοπίου της φύσης.

Αργότερα, η Κίνα εμπλέκεται σε μία περίοδο η οποία είχε έντονη επίδραση στην τέχνη της αρχιτεκτονικής τοπίου. Το πρώτο επίσημο έργο αρχιτεκτονικής τοπίου περιλαμβάνει τον αυτοκρατορικό κήπο Lin Yuan ο οποίος ιδρύθηκε αρχικά κατά τη διάρκεια της δυναστείας Qin (221-206 π.Χ.), αλλά επεκτάθηκε στην δυναστεία Han (206 π.Χ.-220 μ.Χ.). Ο κήπος μετονομάστηκε σε “Yuan” και έγινε μια κανονική προέκταση του αυτοκρατορικού ανακτόρου. Χαρακτηριστικό σημείο του κήπου είναι η λίμνη Tai Qing Chi, στο κέντρο της οποίας κατασκευάστηκε ένα τεχνητό νησί που ήταν εμπνευσμένο από έναν κινεζικό θρύλο, ο οποίος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πρόωρη σχεδίαση κήπων⁹. Επιπλέον ο κήπος διέθετε μικρά ανάκτορα, περίπτερα, διάφορα άλλα καταλύματα καθώς και ποικιλία εντυπωσιακών φυτών. Αυτά τα στοιχεία δημιούργησαν ουσιαστικά ένα τύπο κήπου με λίμνη και νησιά, γνωστό ως Qin και Han¹⁰.

μικρογραφία του Mount Penglai

8. Qingxi Lou, Chinese Gardens, μτφρ. Lei Zhang & Hong Yu, China Intercontinental Press, 2003, σελ. 8

9. Σύμφωνα με το “Classic of Mountains and Seas”, το βουνό Penglai λέγεται ότι βρίσκεται σε ένα νησί στο ανατολικό άκρο της θάλασσας Bohai μαζί με τέσσερα άλλα νησιά. Αυτό το κινεζικό κείμενο που περιλαμβάνει μια συλλογή μυθικής γεωγραφίας περιγράφει το όρος Penglai ως το σπίτι των «Οκτώ Αθανάτων». Ο αυτοκράτορας ακούγοντας τον θρύλο για το ελιξίριο της αθανάτης ζωής, δημιούργησε ένα αντίγραφο του όρους, συμβολίζοντας την αναζήτηση του παραδείσου. (Qingxi, 2003: 9)

10. Wong Young-tsu, A paradise Lost: The Imperial Garden Yuanming Yuan, The University of Hawaii Press, 2001, σελ. 6

Σε εποχή εξαιρετικής σημασίας εισήλθε η Κίνα από τη δυναστεία Wei (220-265 μ.Χ.) μέχρι τη Northern – Southern (420-581 μ.Χ.). Η απογοήτευση των ανθρώπων από κοινωνικοπολιτικά ζητήματα δημιούργησε μία φιλοσοφία αναζήτησης της ηρεμίας. Η ένταξη του Βουδισμού άσκησε βαθιά επιρροή, απομακρύνοντας τους ανθρώπους από τα κέντρα της πολιτικής εξουσίας. Οι άνθρωποι επιδίωκαν τη φυσική ομορφιά σε όλα τα πράγματα, καλλιεργώντας ένα έθιμο να επισκέπτονται ένα διάσημο μέρος φυσικής ομορφιάς ώστε να ξεφύγουν από την καθημερινότητα. Με τον τρόπο αυτό, επέκτειναν τους εξωτερικούς χώρους σε μικρές περιοχές πρασίνου, υλοποιώντας την ιδέα του «κήπου που περιλαμβάνει φυσικά βουνά και ποτάμια». Προσπάθησαν να μιμηθούν το τοπίο των δασών και των λόφων στους κήπους τους για να δημιουργήσουν μια ειδυλλιακή ατμόσφαιρα. Έτσι, εμφανίστηκε το αρχικό στάδιο του ιδιωτικού κήπου με τα φυσικά στοιχεία να αποτελούν την κύρια δομή αυτού του συστήματος εξωραϊσμού¹¹.

Η αγάπη των κήπων στις επόμενες δυναστείες βασίστηκε στην ανάγκη αναψυχής. Με τη εγκαθίδρυση της δυναστείας Sui (581-618 μ.Χ.) και Tang (618-907 μ.Χ.), εμφανίζεται η τάση και το ενδιαφέρον για θέματα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά. Κατασκεύαζαν κήπους βασισμένους στην περιγραφή στοιχείων μιας συγκεκριμένης σκηνής από κάποιο διάσημο ποίημα ή έργο. Σημαντικοί κήποι κατασκευάστηκαν βασισμένοι σε ποιήματα, όπως του Orchid Pavilion¹². Αυτοί οι κήποι ονομάστηκαν κήποι “μελετητών και ποιητών”. Έτσι, η ιδέα «κήπος με φυσικά βουνά και ποτάμια» έγινε «κήπος που μιμείται βουνά και ποτάμια»¹³. Εκείνη την εποχή, πρώην κυβερνητικοί αξιωματούχοι που εγκατέλειψαν την πολιτική, επικεντρώθηκαν στη φύση και τη λογοτεχνία.

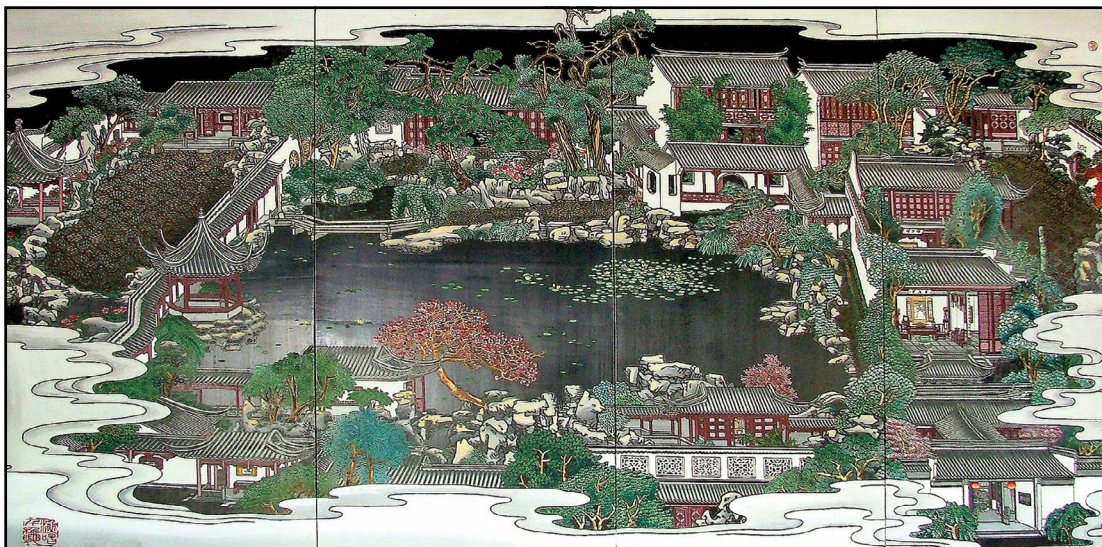

εκδήλωση Orchid Pavilion Gathering

11. Qingxi Lou, Chinese Gardens, μτφρ. Lei Zhang & Hong Yu, China Intercontinental Press, 2003, σελ. 15

12. Ο ποιητής Wang Xizhi (307-365) παρουσίασε ένα βιβλίο «Preface to the Poems Composed at the Orchid Pavilion» που καταγράφει την εκδήλωση Orchid Pavilion Gathering, αφιερωμένη στον κήπο του που περιλάμβανε ένα περίπτερο γνωστό ως Orchid Pavilion.

13. Wong Young-tsu, A paradise Lost: The Imperial Garden Yuanming Yuan, The University of Hawaii Press, 2001, σελ. 8

Master of Nets Garden

Ο κινεζικός κήπος της δυναστείας Song (960-1279 μ.Χ.) και Yuan (1279-1368 μ.Χ.) ακμάζει χάρη στην τεχνολογική πρόοδο. Αντί να μιμούνται τα έργα ποιητών και ζωγράφων, οι αρχιτέκτονες απέκτησαν νέες δεξιότητες, όπως η ενσωμάτωση τεράστιων πέτρινων όγκων μέσα στους κήπους. Αυτό το μοντέλο εμφανίστηκε στα τέλη της δυναστείας Song. Οι ιδιωτικοί κήποι συγκεντρώνονταν στις πόλεις Luoyang, Suzhou και Hangzhou λόγω του ευνοϊκού κλίματος και εδάφους. Κατά τη διάρκεια της δυναστείας Yuan, ο κήπος έγινε ζωτικό στοιχείο. Αυτό έγκειται στο συνδυασμό φυσικών στοιχείων με κτιριακές δομές, αποδίδοντας ένα πολυεπίπεδο αποτέλεσμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Master of the Nets Garden. Τα αξιοσημείωτα στοιχεία του είναι μία κεντρική λίμνη και η εισαγωγή βράχων. Επίσης, δημιουργούνται οπτικές φυγές χρησιμοποιώντας την τεχνική της “έκπληξης” στον επισκέπτη με αποτέλεσμα να αυξάνεται το αίσθημα βάθους του τοπίου.

Ο “χρυσός αιώνας” των κήπων έρχεται με τις δυναστείες Ming (1368-1644 μ.Χ.) και Qing (1644-1911 μ.Χ.). Τα βασικά θέματα που επιδιώκουν οι αρχιτέκτονες είναι το «φυσικό» και «γραφικό». Τα σημεία των κήπων ενισχύονται πλέον με την προσθήκη κτισμάτων που απαιτούν μεγαλύτερη συμμετοχή από μέρους του θεατή. Έτσι, ο κήπος σταδιακά γίνεται ένα μέρος για να ζει κανείς παρά για να θαυμάζει. Την περίοδο Ming, γίνεται μίμηση φυσικών σκηνών μέσα στους κήπους καθώς καθιερώνεται η τεχνική του δανεισμένου τοπίου (*shakkei*)¹⁴. Η έννοια της κλίμακας αρχίζει να απασχολεί το σχεδιασμό των κήπων καθώς το μέγεθος τους ολοένα και μεγαλώνει με σκοπό να φιλοξενήσουν διάφορες δραστηριότητες. Περιλαμβάνουν πολυάριθμα περίπτερα και γέφυρες που βρίσκονται ανάμεσα τεχνητές λίμνες και νησιά. Οι περισσότεροι ιδιωτικοί κήποι συγκεντρώνονται στο νότιο τμήμα του ποταμού Yangtze, σε μια πλούσια και πυκνοκατοικημένη περιοχή όπου πληρεί όλες τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία μεγάλων κήπων.

14. Το «Yuanye» ή «The Craft of Gardens» είναι έργο του 1631 από τον Ji Cheng της ύστερης δυναστείας Ming, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως η πρώτη μονογραφία αφιερωμένη στην αρχιτεκτονική του κήπου στον κόσμο. Το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου με τίτλο «Jie jing» αναφέρεται αποκλειστικά στην αρχή του δανεισμένου τοπίου.

Ωστόσο, η βόρεια περιοχή διαφέρει αρκετά από τη νότια όσον αφορά τις φυσικές συνθήκες, τον πολιτισμό και το κλίμα. Είναι συνδεδεμένη με την τελευταία δυναστεία της Κίνας η οποία χαρακτηρίζεται για τους αυτοκρατορικούς κήπους, όπως ο κήπος της Απαγορευμένης Πόλης, το Καλοκαιρινό Παλάτι (Summer Palace) και το παλιό Καλοκαιρινό Παλάτι (Yuanming Yuan) στην περιοχή Haidian βορειοδυτικά του Πεκίνου. Οι δύο τελευταίοι δημιουργήθηκαν από την ανάγκη για ξεκούραση το καλοκαίρι, αλλά και απόδραση από τη ζέστη της περιφραγμένης Απαγορευμένης Πόλης. Εκτός αυτών, οι αυτοκράτορες δημιούργησαν ένα νέο συγκρότημα κήπων και παλατιών στις ορεινές περιοχές του Πεκίνου ώστε να αποφύγουν το καλοκαιρινό κλίμα της πρωτεύουσας. Αυτό ονομάστηκε Chengde Mountain Resort, αναδημιουργώντας μικροσκοπικά τοπία από πολλά διαφορετικά μέρη της Κίνας, μία τεχνική σχεδιασμού που χρησιμοποιείται έντονα τις τελευταίες δυναστείες¹⁵. Παρόλο αυτά, οι διάσημοι ιδιωτικοί κήποι μελετητών που εξακολουθούν να υπάρχουν από την περίοδο αυτή, είναι οι Couple's Retreat Garden και Retreat & Reflection Garden. Σχεδιάζονται με βάση μία τυπική διάταξη ενός ιδιωτικού κήπου με όλα τα φυσικά στοιχεία να περιβάλλουν τον κύριο χώρο της κατοικίας.

Jichang Garden of Wuxi

Humble Administrator's Garden

Couple's Retreat Garden

Οι σημαντικότεροι ιδιωτικοί κήποι των τελευταίων δυναστειών Ming και Qing που αναφέρονται ως πολιτιστική κληρονομιά της Κίνας.

15. Qingxi Lou, Chinese Gardens, μτφρ. Lei Zhang & Hong Yu, China Intercontinental Press, 2003, σελ. 23, 25

Summer Palace

Η συνεχιζόμενη εμμονή με τους κήπους αυξήθηκε σε βαθμό, που οι μεγαλύτεροι κήποι συχνά αποκαλούνται «κήποι των κήπων» άρχισαν να περιλαμβάνουν υποδιαίρεσεις αφιερωμένες σε απομιμήσεις άλλων μικρότερων κήπων. Με το τέλος του “χρυσού” αιώνα των κλασικών κήπων το 1912, ιδρύθηκε η Λαϊκή Δημοκρατία, περνώντας η χώρα σε μια νέα εποχή. Τα ιστορικά γεγονότα που ακολούθησαν, όπως οι αλληπάλληλοι πόλεμοι οδήγησαν τη χώρα σε μια περίοδο παρακμής. Επιπλέον η ταχεία ανάπτυξη της βιομηχανίας δημιούργησε νέες ανάγκες για κατοίκηση, βιομηχανικά κτίρια και για κατασκευαστικά έργα, όπως γέφυρες και φράγματα, παραμελώντας σταδιακά την παράδοση. Ωστόσο, στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η Κίνα περνάει σε μία νέα φάση οικονομικής μεταρρύθμισης καθώς εισέρχεται σε μια περίοδο ευημερίας. Καθώς η χώρα έχει εισέλθει βαθύτερα στην παγκόσμια οικονομία, αρχίζει να βλέπει τις επιπτώσεις την παγκοσμιοποίησης. Έτσι σταδιακά, γίνεται μια προσπάθεια για αναβίωσης της κουλτούρας και δημιουργίας μια “γέφυρας” μεταξύ της παράδοσης και της νεωτερικότητας.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Σε αντίθεση με την Κίνα, οι παλαιότεροι γνωστοί κήποι στην Ιαπωνία χρονολογούνται αργότερα κατά την περίοδο Asuka (538-710 μ.Χ.) και Nara (710-794 μ.Χ.). Τα Χρονικά Kojiki και Nihon shoki αναφέρουν ότι το 552μ.Χ. ήταν το έτος κατά το οποίο ο Βουδισμός έφθασε επισήμως στην Ιαπωνία. Ταυτόχρονα, ήρθε η κινεζική γραφή και διάφορα έργα της κινεζικής τέχνης. Σχεδόν τίποτα δεν έχει επιβιώσει από τους κήπους της αρχαίας Ιαπωνίας. Οι μορφές και οι λειτουργίες τους μπορούν να συναχθούν μόνο από περιορισμένο αριθμό λογοτεχνικών πηγών και από αρχαιολογικές ανασκαφές. Οι αρχαιότεροι κήποι του παλατιού είχαν εντυπωσιακό μέγεθος και βρίσκονταν μέσα ή κοντά στις νότιες αυλές των βασιλικών παλατιών. Οι πρωτεύουσες με τα παλάτια και τους βουδιστικούς ναούς τους ήταν απομιμήσεις της αρχιτεκτονικής της κινεζικής δυναστείας των Tang, οι οποίοι περιλάμβαναν τεράστιους κήπους ψυχαγωγίας που αντιγράφουν βουνά και ποτάμια.

Οι κήποι και η αρχιτεκτονική κατά την περίοδο Heian (794-1185 μ.Χ.) συνεχίζουν να επηρεάζονται από αυτή του κινεζικού πολιτισμού. Το 794 μ.Χ η πρωτεύουσα της Ιαπωνίας μεταφέρθηκε στη Heian-kyō, σημερινό Kyoto, μέχρι το 1868. Κατά την περίοδο αυτή, υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι κήπων, οι κήποι των ανακτόρων, των ευγενών και των ναών. Οι πλούσιοι αριστοκράτες δημιούργησαν μεγάλους Shinden κήπους στα παλάτια σε ύψος *Shinden zukuri*¹⁶, με σκοπό την ψυχαγωγία αυτών και των καλεσμένων τους. Οι κήποι ως κεντρικό στοιχείο περιλάμβαναν μεγάλες λίμνες και νησιά, όπου αντιπροσώπευαν πραγματικές ή μυθικές λίμνες ή θάλασσες και συνδέονταν με τοξωτές γέφυρες. Υπήρχε μια πλακόστρωτη πλατεία μπροστά από το κτήριο, όπου χρησιμοποιούνταν για διασκέδαση, ενώ ένα ή περισσότερα περιπτερά χτίζονταν πάνω από το νερό. Κανένας από τους αυθεντικούς Shinden κήπους δεν διασώζεται μέχρι σήμερα, αλλά μερικές από τις μεγάλες λίμνες τους βρίσκονται ενσωματωμένες σε μεταγενέστερους κήπους, όπως η λίμνη Osawa στο ναό Daikaku-ji στο Kyoto.

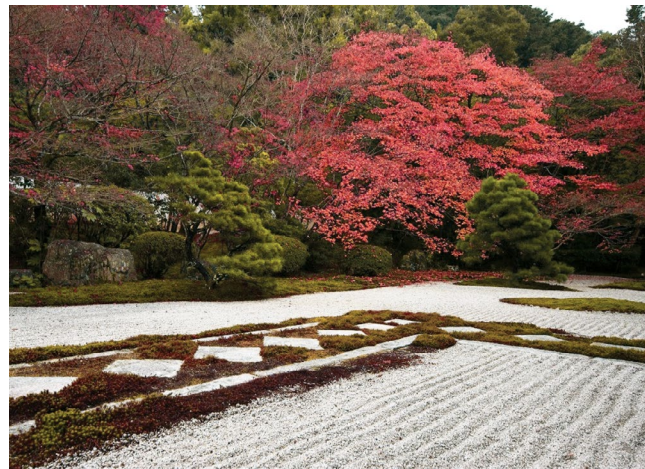
Λίμνη Osawa στο Kyoto

¹⁶. Το shinden-zukuri αναφέρεται στο ύφος της εγχώριας αρχιτεκτονικής που αναπτύχθηκε για τα αριστοκρατικά αρχοντικά που χτίστηκαν στο Heian-kyō κατά την περίοδο Heian.

Ωστόσο, η ύστερη περίοδος χαρακτηριζόταν από το ύφος «Pure Land», όπου τοποθετήθηκαν ναοί σε νησιά μέσα σε λίμνες για να αντιπροσωπεύσουν τον παράδεισο του Amida Buddha. Αυτό το είδος κήπου ονομάζεται Paradise garden και σκοπός του ήταν να συμβολίζει τον βουδιστικό παράδεισο. Καθώς ο αυτοκράτορας ήταν ο αρχιερέας της Ιαπωνίας, ο κήπος θεωρούνταν ένας τόπος όπου οι θεοί θα μπορούσαν να επισκεφθούν, γι' αυτό χρησιμοποιήθηκε για θρησκευτικές τελετές. Ο σχεδιασμός τους ήταν παρόμοιος με τους Shinden κήπους, όπου περιείχαν μια μεγάλη λίμνη με νησιά και λουλούδια λωτού, καθώς και pavilion. Η διάταξη του κήπου καθορίστηκε αυστηρά σύμφωνα με την παραδοσιακή κινεζική αρχή του geomancy¹⁷.

Nanzen-in - Dry landscape garden

Σταδιακά, όταν η δύναμη πέρασε από τους αριστοκράτες στους στρατιωτικούς, οι κήποι στην Ιαπωνία άρχισαν να γίνονται μινιμαλιστικοί και μικρότεροι διατηρώντας πολλά από τα ίδια στοιχεία που είχαν πριν, όπως λίμνες, νησιά, γέφυρες και καταρράκτες. Αυτό συνέβη κατά τις περιόδους Kamakura και Muromachi (1185-1573 μ.Χ.), όπου ο Βουδισμός Zen έκανε την εμφάνισή του στη χώρα και όλοι οι στρατιωτικοί ηγέτες είχαν ασπαστεί τη νέα θρησκεία. Οι κινέζοι ιερείς του Βουδισμού Zen εισάγουν την τέχνη ζωγραφικής τοπίων Shan Shui των δυναστειών Song και Yuan. Πολλοί διάσημοι ναοί χτίστηκαν νωρίς την περίοδο αυτή, όπως ο Kinkaku-ji (Golden Pavilion), αλλά ο κήπος του ακόμα αντιγράφει αυτούς της δυναστείας Song. Η διάδοση του Βουδισμού Zen οδήγησε στη δημιουργία ενός νέου είδους κήπου, που ονομάστηκε Kare-sansui ή ξηρός κήπος, ο οποίος συνδέθηκε με το αρχιτεκτονικό στυλ Shoin¹⁸. Δεν χρησιμοποιούσε τίποτα άλλο εκτός από βράχους, χαλίκια και λευκή άμμο για να αντιπροσωπεύσει όλα τα στοιχεία του τοπίου. Ο σχεδιασμός των κήπων γινόταν έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει βουδιστικούς ναούς και να βοηθάει τους μοναχούς να διαλογίζονται. Πολλοί από τους κήπους αυτού του ρυθμού συντηρούνται μέχρι σήμερα με βασικότερους ναούς του Kyoto, όπως οι Ryoan-ji και Nanzen-in¹⁹.

17. Το geomancy επίσης γνωστό ως Feng shui προέρχεται από την Κίνα. Βασίζεται στην άποψη, όπου ο άνθρωπος θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της φύσης και των ενεργειακών πεδίων της.

18. Το Shoin-zukuri είναι ένα ύφος ιαπωνικής αρχιτεκτονικής που χρησιμοποιείται στα αρχοντικά των στρατιωτικών και των βουδιστικών ναών Zen των περιόδων Azuchi-Momoyama και Edo.

19. Gunter Nitschke, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999, σελ. 32

tea house Katsura's imperial villa garden

Τα επόμενα χρόνια επικρατούν εμφύλιοι πόλεμοι. Έτσι κατά την περίοδο Momoyama (1573-1603 μ.Χ.), τα νέα κέντρα δύναμης και πολιτισμού στην Ιαπωνία ήταν τα οχυρωμένα κάστρα, γύρω από τα οποία εμφανίστηκαν νέες πόλεις και κήποι. Αυτοί οι κήποι προοριζόνταν να φαίνονται από πάνω, από το κάστρο ή την κατοικία. Οι κήποι της εποχής συνδυάζονταν με στοιχεία των προηγούμενων κήπων. Χαρακτηριστικός κήπος αυτού του είδους, που χτίστηκε το 1592, βρίσκεται κοντά στο κάστρο Tokushima στο νησί Shikoku. Έπειτα, ένα νέο κύμα κινεζικής επιρροής στην Ιαπωνία οδήγησε σε μια κοινωνική τάξη βασισμένη στην νέο-κομφουκιανή πρακτική ηθική. Το νέο πρότυπο κήπου χαρακτηρίζεται για τη δημιουργία κήπων τσαγιού ή roji.

Ιστορικά, ήδη εμφανίζονται πολλά χρόνια πριν για να φιλοξενούν τις εορτές τσαγιού, όμως η κατασκευή τους βελτιώθηκε αρκετά αυτή την περίοδο. Δημιουργήθηκαν γενικά από τους “κύριους του τσαγιού” (tea masters), οι περισσότεροι από τους οποίους ήρθαν από την πλούσια τάξη των εμπόρων. Οι κήποι τσαγιού βασίστηκαν σε ένα νέο αρχιτεκτονικό ρυθμό, το Sukiya²⁰. Χαρακτηρίζονται για την απλότητα και την χρησιμότητά τους. Ένα πέτρινο μονοπάτι οδηγεί στην είσοδο του tea house, κατά μήκος του πέτρινα φανάρια παρέχουν φως και αποτελούν το μοναδικό στοιχείο διακόσμησης, ενώ υπάρχει πάντα και ένας πέτρινος νιπτήρας (tsukubai). Πολλοί από αυτούς τους κήπους υπάρχουν μέχρι σήμερα, όμως πλέον αποτελούν κομμάτι μεγαλύτερων κήπων, όπως της αυτοκρατορικής κατοικίας Katsura στο Kyoto²¹.

20. Το Sukiya-zukuri, είναι ένα ακόμα αρχιτεκτονικό ύφος, το οποίο εμφανίστηκε στα κτίρια όπου γίνονταν τελετές τσαγιού. Εφαρμόστηκε αρχικά στις απλές εξοχικές κατοικίες σαμουράι πολεμιστών και βουδιστών μοναχών, αλλά στην εποχή Edo χρησιμοποιήθηκε σε κάθε είδους κτίριο, από σπίτια μέχρι παλάτια. Κατά την παράδοση, το sukiya-zukuri χαρακτηρίζεται από τη χρήση φυσικών υλικών, ιδιαίτερα ξύλου.

21. Gunter Nitschke, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999, σελ. 66, 67, 116

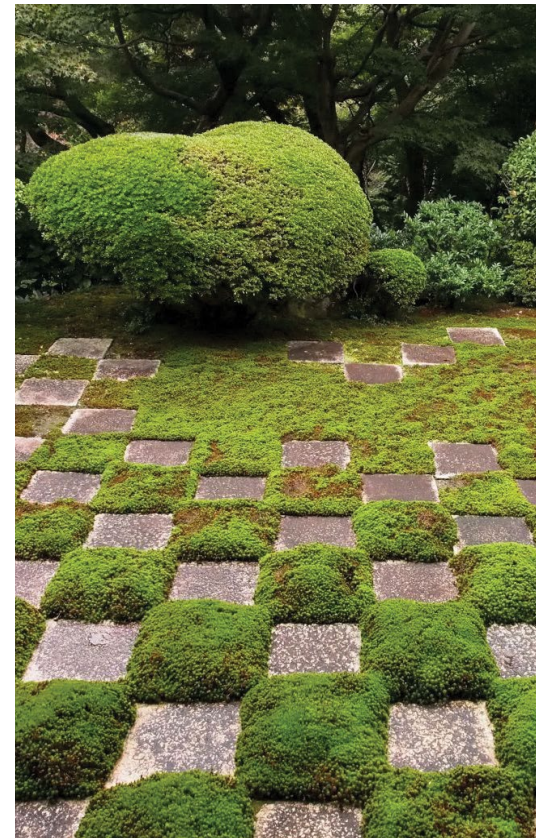
Στη συνέχεια, κατά την εποχή Edo (1603-1867 μ.Χ.) και με μια καινούργια δυναστεία να διοικεί την Ιαπωνία, η χώρα χαρακτηρίστηκε από οικονομική ανάπτυξη και αυστηρή κοινωνική τάξη. Η Ιαπωνία παραμένει σχεδόν κλειστή σε ξένους λαούς και οι Ιάπωνες δεν επιτρέπεται να ταξιδεύουν σε οποιαδήποτε χώρα εκτός της Κίνας ή των Κάτω Χωρών. Οι κήποι της εποχής Edo βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στους κήπους που δημιουργήθηκαν σε όλες τις προηγούμενες περιόδους. Το αποτέλεσμα ήταν τεράστιοι περιπατητικοί κήποι με λίμνες, νησιά και τεχνητούς λόφους, που ονομάστηκαν κήποι περιπάτου (Stroll Gardens). Εντάσσουν πολλά διαφορετικά χαρακτηριστικά ταυτόχρονα και η σχεδίαση κήπων κινήθηκε πάλι προς την υπερβολή και την ψυχαγωγική προσέγγιση. Ταυτόχρονα όμως, κάνουν νέα χρήση του *shakkei*, την τεχνική ενσωμάτωσης πιο απομακρυσμένων στοιχείων του γύρω τοπίου στον σχεδιασμό του κήπου. Χαρακτηριστικό αυτού του κήπου είναι ένα μονοπάτι όπου μεταφέρει τον επισκέπτη σε μια διαδοχή «διάσημων αξιοθέατων». Αυτά μπορεί να είναι πραγματικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά, όπου αναπαράγονται πιστά σε μικρότερη κλίμακα, φανταστικά μέρη που αναφέρονται στην ποίηση ή σε θρύλους. Οι κήποι περιπάτου δεν έχουν πλέον θρησκευτικό υπόβαθρο, αλλά ενσωματώνουν μέσα στη διάταξή τους *tea houses* και μικρά ιερά *shinto*²². Οι πιο γνωστοί κήποι είναι της αυτοκρατορικής κατοικίας Katsura στο Kyoto και ο Koishikawa-Korakuen στο Tokyo.

Katsura imperial villa garden

Παράλληλα, γίνονται πολύ δημοφιλείς οι κήποι Tsuboniwa, όπου ήταν πολύ μικροί σε μέγεθος και με ελάχιστα διακοσμητικά στοιχεία. Σκοπός τους ήταν να προσφέρουν ένα κομμάτι πρασίνου στα αστικά σπίτια της Ιαπωνίας. Μέχρι και σήμερα εντοπίζεται αυτό το είδος κήπου στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Με την παλινόρθωση του Ιαπωνικού κράτους και το άνοιγμα των συνόρων το 1868, ο Ιαπωνικός πολιτισμός δέχτηκε έναν καταγισμό πληροφοριών και επιρροών, που χρειάστηκαν περίπου 50 χρόνια για να αφομοιωθούν. Από την περίοδο Meiji και έπειτα, η Ιαπωνία μπήκε σε μία εποχή γρήγορου εκμοντερνισμού, όπου πολλά στοιχεία του δυτικού πολιτισμού έκαναν την εμφάνισή τους. Τότε κατασκευάστηκαν πολλοί κήποι με δυτική νοοτροπία στη νέα πρωτεύουσα, το Tokyo, χωρίς κάποιο ιδιαίτερο συμβολικό υπόβαθρο. Επιπλέον, επιτράπηκε η είσοδος στους κήπους της εποχής Edo που μέχρι τότε ήταν κλειστοί για το κοινό. Σε πολλούς από αυτούς τους παλιούς κήπους προστέθηκαν δυτικές επιρροές, όπως παρτέρια με λουλούδια και μεγάλες εκτάσεις γρασιδιού. Η ιαπωνική αρχιτεκτονική κήπων δεν θεωρεί πλέον “τη φύση σαν τέχνη”. Οι σύγχρονοι σχεδιαστές προσπαθούν να αναβιώσουν την παράδοση των κλασικών ιαπωνικών κήπων, αν και συχνά εντάσσουν νέες ιδέες στο σχεδιασμό τους. Οι κήποι αρχίζουν να αντιμετωπίζονται σαν γλυπτά και γίνεται μία προσπάθεια επαναπροδιορισμού της σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης.

Tofuku ji - Shigemori Mirei

22. Gunter Niitschke, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999, σελ. 180, 182, 185

四

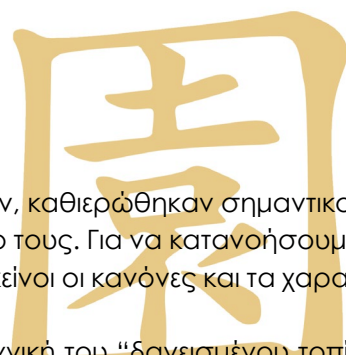
Στρατηγικές σχεδιασμού,

— χαρακτηριστικά και —

συμβολισμοί κήπων

Οι παραδοσιακοί ιαπωνικοί κήποι, όπως και οι κινεζικοί είναι πολύ διαφορετικοί σε σχέση με τους κήπους του δυτικού κόσμου. Η κινεζική αρχιτεκτονική κήπων στηρίζεται στις δύο φιλοσοφίες του Κομφουκιανισμού και Ταοϊσμού. Αυτά τα ρεύματα ανέπτυξαν δύο βασικούς τρόπους μέσω των οποίων εξετάζονται τα χαρακτηριστικά των κινεζικών κήπων. Ο πρώτος αφορά την ιδέα της αρμονίας και της ισορροπίας μέσω της τέχνης της μίμησης του φυσικού περιβάλλοντος. Αντίστοιχα, ο δεύτερος αναφέρεται στο μύθο των αθανάτων, που έχει ρίζες στους βράχους και το υδάτινο στοιχείο, στο οποίο βασίζεται η δομή του κινεζικού κήπου. Για το λόγο αυτό, οι στρατηγικές σχεδιασμού υλοποιούνται με τη χρήση συγκεκριμένων φυσικών στοιχείων καθένα από τα οποία εξυπηρετεί στη σχεδίαση κήπων. Συγχρόνως και οι ιαπωνικοί κήποι διαμορφώνονται με βάση πνευματικές και φιλοσοφικές ιδέες. Οι Ιάπωνες είχαν πάντα στενή πνευματική σχέση με τη γη, λόγω της θρησκείας του Σιντοϊσμού. Θεωρούσαν ότι ένας κήπος είναι μια αφηρημένη αναπαράσταση της φύσης, έτσι κάθε στοιχείο επανασυνδέεται με τους νόμους της. Οι πρώτοι ιαπωνικοί κήποι ακολούθησαν σε μεγάλο βαθμό το κινεζικό μοντέλο, αλλά σταδιακά οι ιαπωνικοί κήποι ανέπτυξαν τις αρχές και την αισθητική τους.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Μέσα από την ιστορική εξέλιξη των κλασικών κήπων, καθιερώθηκαν σημαντικοί κανόνες και τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στο σχεδιασμό τους. Για να κατανοήσουμε καλύτερα το σχεδιασμό, είναι σημαντικό να αναφερθούν εκείνοι οι κανόνες και τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το σχέδιο ενός κήπου.

Σύμφωνα με το βιβλίο «The Craft of Gardens», η τεχνική του “δανεισμένου τοπίου” (jiejing) ήταν η πιο σημαντική αρχή σχεδιασμού ενός κήπου. Η αρχή αυτή είναι μια ολιστική κατανόηση της ουσίας του σχεδιασμού τοπίου στο σύνολό του. Οι κήποι σχεδιάζονται ώστε να ενσωματώνουν σκηνές που βρίσκονται πραγματικά έξω από τα όριά τους, όπως η θέα λόφων, δέντρων, ναών ή ακόμα και μίας γειτονικής αυλής, ως μέρος της όψης τους. Με τον τρόπο αυτό, ο κήπος “δανείζεται” αυτές τις φυσικές σκηνές για το σχεδιασμό του. Ως αποτέλεσμα, δημιουργείται μία ψευδαίσθηση ότι οι αποτελούν επέκταση του ίδιου του κήπου, κάνοντάς το να φαίνεται μεγαλύτερος από ότι είναι.

Άλλη μία στρατηγική σχεδιασμού που εντοπίζεται σε έναν κινεζικό κήπο, αναφέρεται στην έννοια της κλίμακας. Η αναδημιουργία μεγαλύτερων φυσικών τοπίων σε “μικρότερα στιγμιότυπα” αποτελεί κεντρικό θέμα στο σχεδιασμό. Για το λόγο αυτό, ένας κήπος δεν είναι σχεδιασμένος ώστε να υπάρχει ολόκληρη επαφή όλων των στοιχείων του ταυτόχρονα, αλλά επιδιώκει να δημιουργήσει ποικίλλες οπτικές φυγές, χρησιμοποιώντας την τεχνική της απόκρυψης και της “έκπληξης” στον επισκέπτη. Με τον τρόπο αυτό, παρουσιάζει μια σειρά σκηνών αυξάνοντας το αίσθημα βάθους στο τοπίο. Η εποχή και η ώρα της ημέρας ήταν επίσης σημαντικά στοιχεία που απασχολούσαν το σχεδιασμό.

Η μεταβολή του χρόνου είναι άλλη μία συνθετική αρχή που εντοπίζεται. Οι σχεδιαστές έλαβαν υπόψη τις σκηνές του κήπου που θα φαίνονται καλύτερα το χειμώνα, το καλοκαίρι, την άνοιξη και το φθινόπωρο και εκείνες που αποτυπώνονται κατά τη διάρκεια της μέρας. Αυτές οι μεταβολές δημιουργούν μία σειρά από σκηνές και τοπία ενισχύοντας όλες τις αισθήσεις του επισκέπτη και όχι μόνο την όραση με στόχο να μην δημιουργούνται κενά στο τοπίο.

κάτοψη Humble's Administrator Garden

Η αρμονική διάταξη όλων των στοιχείων που περιέχονται στον κήπο αποτελεί βασική προϋπόθεση στο σχεδιασμό. Τα ζωτικά στοιχεία που αποτελούν αρχέτυπα είναι το υγρό στοιχείο, τα βράχια και η βλάστηση. Αυτά τα στοιχεία των κήπων ενισχύονται με την προσθήκη κτισμάτων που απαιτούν μεγαλύτερη συμμετοχή. Με τον τρόπο αυτό, ο κήπος συνδυάζει την αρχιτεκτονική με τα φυσικά στοιχεία, η οποία επιδιώκει να υπαχθεί και όχι να κυριαρχήσει στη φύση. Είναι σχεδιασμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να ακολουθεί τη φυσική ροή των στοιχείων, με έναν τρόπο που μοιάζει ταυτόχρονα τακτικός και αυθόρμητος.

Σημαντικό ζήτημα στο σχεδιασμό αποτελεί η γεωμετρική συμμετρία και η ενίσχυση των ορίων. Ήταν δύο τυπικά χαρακτηριστικά στις ασιατικές πόλεις καθώς και τα δύο απεικονίζουν τα κομφουκιανικά ιδανικά. Για το λόγο αυτό, ο κινεζικός κήπος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην περίφραξη καθώς τοποθετούνται τείχη σε όλη την έκταση του. Το κεντροβαρικό σημείο είναι μία λίμνη γύρω από την οποία διαρθρώνονται οι κατασκευές βράχων και οι φυτεύσεις. Οι κτιριακές δομές τείνουν να μην βασίζονται σε ένα τετράγωνο σχέδιο αλλά να υιοθετούν ευέλικτα σχήματα και είναι διατεταγμένες γύρω από τη λίμνη για να έχουν όσο το δυνατόν καλύτερη θέα. Τα είδη κτιρίων που περιλαμβάνονται, έχουν να κάνουν με την ταυτότητα του ιδιοκτήτη καθώς ορισμένοι έχουν βιβλιοθήκες ενώ άλλοι ναούς, γέφυρες, γκαλερί και πύργους. Συνδέονται επίσης μεταξύ τους με διαδρόμους, γέφυρες και περίπτερα ώστε να δημιουργήσουν μεμονωμένες σκηνές ή τοπία, συμπληρώνοντας την εικόνα του κήπου²³.

23. Yu Sui, Wei Xun, Chinese Gardens, Μτφρ. Yifan Zhu, Design Media Publishing Ltd, 2011, σελ. 6, 7

Κανένας κινεζικός κήπος δεν υφίσταται χωρίς βράχια και υγρό στοιχείο. Προκειμένου να αναπαρασταθεί το φυσικό περιβάλλον, επιλέγεται με βάση το σχήμα και τα χαρακτηριστικά ένας βράχος που αντιπροσωπεύει ένα βουνό ή μία οροσειρά, ο οποίος αποτελεί σύμβολο αρετής, σταθερότητας και αντοχής. Συμπλήρωμα του βουνού αποτελεί το υγρό στοιχείο το οποίο βρίσκεται είτε με τη μορφή λίμνης είτε ως καταρράκτης. Σε αντίθεση με τη “σταθερότητα” των βράχων, το νερό συμβολίζει την επικοινωνία και τη μεταβλητότητα. Ανάλογα με το μέγεθος του κήπου ποικίλλει το μέγεθος των λιμνών. Για παράδειγμα, οι μικροί κήποι έχουν μια ενιαία λίμνη με έναν κήπο βράχου, φυτά και δομές γύρω από αυτήν ενώ οι μεσαίου μεγέθους έχουν μια λίμνη με ένα ή περισσότερα ρέματα και γέφυρες που τη διασχίζουν.

φύτευση, βράχια και υδάτινο στοιχείο

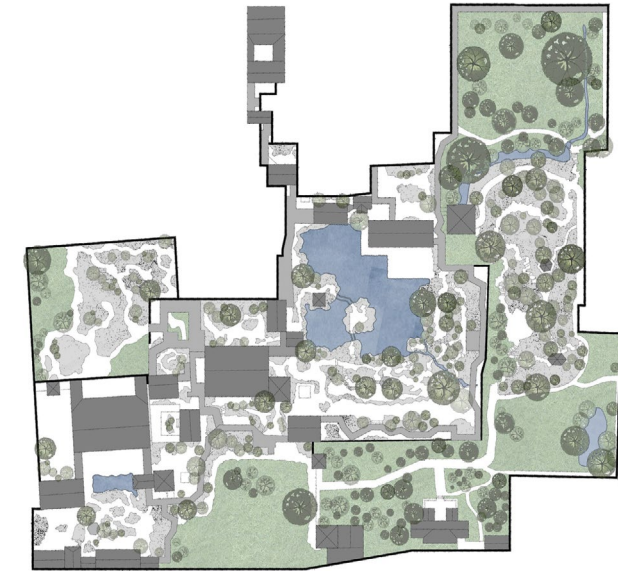

περίπτερο

Το ήπιο κλίμα και η πλούσια χλωρίδα της χώρας έπαιξε εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στους κινεζικούς κήπους. Τα φυτά έχουν πρωταρχικό ρόλο στους κήπους και υποστηρικτικό για τα υπόλοιπα στοιχεία κήπου. Η επιλογή της φύτευσης γίνεται με τρία κριτήρια, αυτό του σχήματος, του χρώματος και του αρώματος. Ωστόσο, τα δέντρα και τα λουλούδια αντιπροσωπεύουν τη φύση στην πιο ζωντανή της μορφή και “αντιβαίνουν” με τις ευθείες και “σκληρές” γραμμές της αρχιτεκτονικής και την “ακίνησία” των βράχων. Πολλοί τύποι φυτών είναι κατάλληλοι για τους κινεζικούς κήπους, από ψηλά δέντρα όπως πεύκα, σφένδαμος, ιπές και μπαμπού μέχρι θάμνοι και αρωματικά λουλούδια όπως λωτός, χρυσάνθεμο, ορχιδέα και παιώνια. Ωστόσο, καθένα από αυτά έχει το δικό του συμβολικό νόημα που αφορά τη φιλοσοφία της ζωής κάτι που συναντάται έντονα στον πολιτισμό της Κίνας²⁴.

24. Χαρακτηριστικά, το μπαμπού αντιπροσωπεύει τον ισχυρό χαρακτήρα ενώ το πεύκο την μακροζωία και την αντοχή. Το πεύκο, το μπαμπού και η δαμασκηλιά θεωρήθηκαν οι «Τρεις φίλοι του χειμώνα» καθώς παραμένουν ανθισμένα το χειμώνα. Ο λωτός συμβολίζει την αγνότητα ενώ το χρυσάνθεμο την λαμπρότητα και η παιώνια τον πλούτο.

Η αρχιτεκτονική μαζί με τους βράχους, το νερό και τη βλάστηση είναι το τέταρτο στοιχείο του κινεζικού κήπου. Οι κλασικοί κήποι αποτελούνται συνήθως από ένα κτιριακό συγκρότημα, με ένα κύριο χώρο και μικρότερα κτίρια να συνδέονται μεταξύ τους. Μια τέτοια διάρθρωση δίνει έμφαση στο κεντρικό κτίριο. Ο χώρος αυτός είναι συνήθως η κύρια κατοικία (shi) μιας οικογένειας που βρίσκεται στον κεντρικό άξονα. Εκτός αυτού, οι συνήθεις δομές που εμφανίζονται είναι αίθουσες τελετών (tang) μεγάλης χωρητικότητας με δημόσιες λειτουργίες για οικογενειακές γιορτές οι οποίες συνήθως διαθέτουν εσωτερική αυλή.

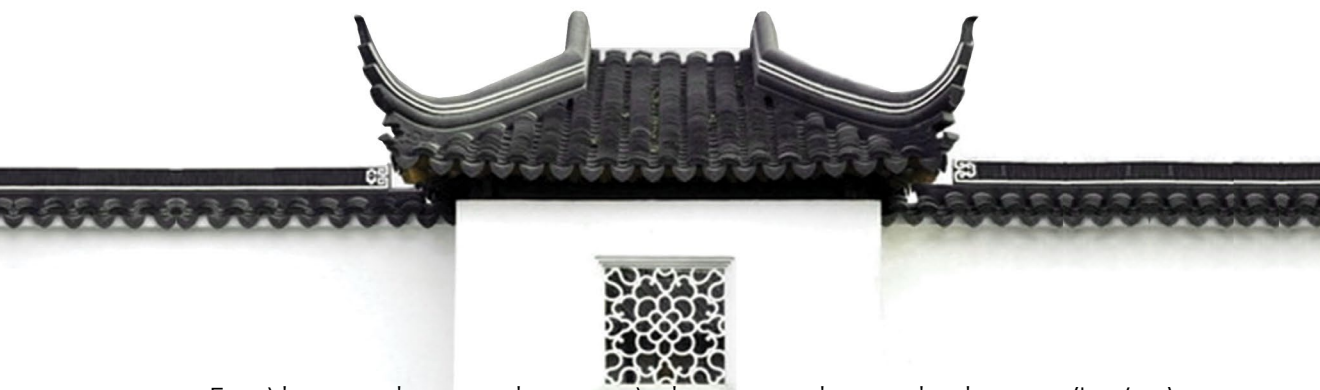

κάτοψη Lingering Garden

Άλλο ένα χαρακτηριστικό κτίσμα του κήπου είναι τα περίπτερα (ting). Η κατασκευή τους είναι απλή καθώς είναι συχνά ανοικτά στις τρεις πλευρές τους ή και σε όλες. Η ογκοπλασία τους αντίθετα, είναι πιο πολύπλοκη αφού τα σχήματά τους μπορεί να είναι πολύγωνα, τετράγωνα ή και οβάλ. Το κύριο περίπτερο (dating) χρησιμοποιείται για την υποδοχή των επισκεπτών. Εκτός από τις μεγαλύτερες αίθουσες και περίπτερα, ο κήπος είναι γεμάτος με μικρότερα θεματικά περίπτερα²⁵ τα οποία τοποθετούνται σε διάφορα σημεία για λόγους προστασίας από τη βροχή ή για ξεκούραση. Χαρακτηριστικό είναι το περίπτερο λουλουδιών (huating) που διαθέτει μία αυλή με έναν κήπο βράχου, αυτό που έχει πτυσσόμενα ή κινητά τοιχώματα για πανοραμική θέα (simian ting), αυτό του λωτού (hehua ting) και το mandarin ducks (yushanyang ting) που αναφέρεται στις εποχές. Το κτίριο αυτό χωρίζεται σε δύο τμήματα, το βόρειο που χρησιμοποιείται το καλοκαίρι για σκίαση και δροσιά και το νότιο το χειμώνα που περιλαμβάνει αειθαλή δέντρα.

25. Yu Sui, Wei Xun, Chinese Gardens, Mtp. Yifan Zhu, Design Media Publishing Ltd, 2011, σελ. 10, 13

Επιπλέον, οι κήποι περιέχουν πολυώροφα περίπτερα ή πύργους (lou/ge) τα οποία λειτουργούν ως παρατηρητήρια φύσης. Εκτός αυτών, υπάρχουν οι παγόδες (pagoda) που είναι σημαντικά βουδιστικά κτίρια, ένα γραφικό πέτρινο περίπτερο με τη μορφή ενός σκάφους (xie/fang/shifang) αλλά και μικρά μεμονωμένα σπιτία διαλογισμού (shufang) με τη μορφή καλυβών, τα οποία συχνά αποτελούν μέρη του σκηνικού ενός κήπου. Χαρακτηριστικά ακόμα μέρη αποτελούν οι γκαλερί (lang) και οι γέφυρες οι οποίες είναι στενοί διάδρομοι που χωρίζουν τον κήπο σε διαφορετικά τμήματα. Οι γκαλερί είναι στεγασμένες και σπάνια ευθύγραμμες, αφού έχουν οφιοειδές σχήμα ακολουθώντας την περίμετρο της λίμνης ή το τείχος του κήπου.

Το τείχος ενός κήπου είναι λευκό ώστε να χρησιμεύει ως "καθαρό" σκηνικό για τη βλάστηση και ανάλογα με την τοποθέτηση και τα σχήμα του χρησιμοποιείται για το διαχωρισμό των τοπίων, κάνοντας την περιοχή να φαίνεται απομονωμένη ακόμα κι αν δεν είναι. Ως αποτέλεσμα, τα φυσικά στοιχεία της περιοχής φαίνονται ακόμα πιο ζωντανά. Τέλος, ένας τυπικός κλασικός κήπος περιέχει πύργους πύλης (menlou) και στρογγυλά ανοίγματα ή πύλες φεγγαριού που λειτουργούν ως πέρασμα δίνοντας μία "πρώτη εικόνα" του τοπίου. Το κυκλικό σχήμα των ανοιγμάτων αυτών συμβολίζει την ενότητα κυρίως για τα οικογενειακά μέλη.

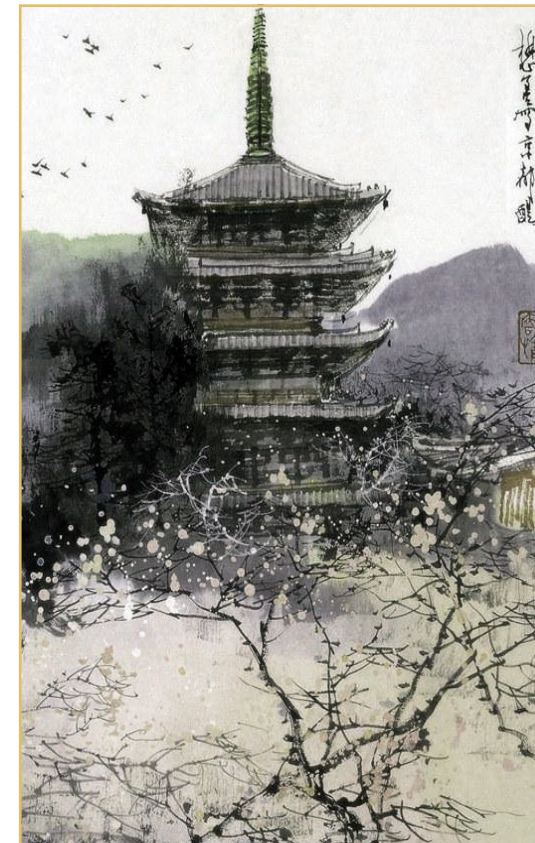
γέφυρα

"πύλη φεγγαριού"

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Η ιαπωνική αρχιτεκτονική κήπων αντικατοπτρίζει την καθαρή ομορφιά της φύσης, δημιουργώντας πολλές φορές μιμήσεις μικρότερης κλίμακας πραγματικού φυσικού τοπίου. Οι Ιάπωνες είχαν πάντα στενή πνευματική σχέση με τη γη, καθώς στη θρησκεία του Σιντοϊσμού πιστεύεται ότι τα πνεύματα «κατοικούν» στα φυσικά στοιχεία, γεγονός που εξηγεί γιατί προτιμούν να ενσωματώνουν φυσικά υλικά στους κήπους τους. Οι χρόνιες κινεζικές επιρροές προς την ιαπωνική κουλτούρα είχαν σαν αποτέλεσμα οι πρώτοι ιαπωνικοί κήποι να ακολουθήσουν σε μεγάλο βαθμό το κινεζικό μοντέλο, αλλά σταδιακά ανέπτυξαν τις δικές τους αρχές και αισθητική. Υπάρχουν ορισμένες βασικές αρχές που εφαρμόζονται σε όλα τα είδη των ιαπωνικών κήπων και αφορούν την ένταξη, την μεταβολή στον χρόνο και τις χωρικές ποιότητες.

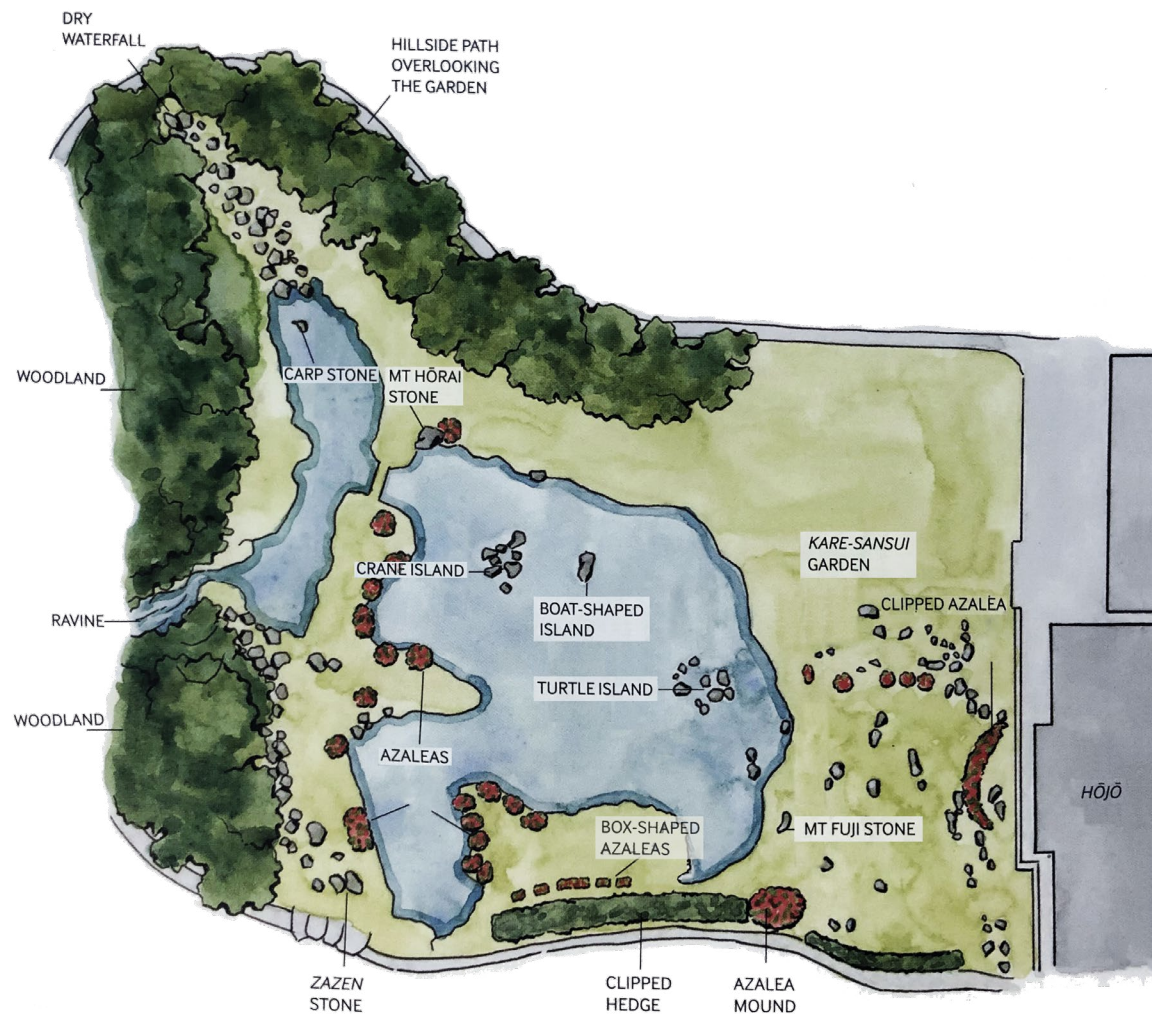
Όσον αφορά την ένταξη του κήπου στο φυσικό τοπίο, αυτός πρέπει να σχεδιάζεται σε αρμονία με το κατασκευαστικό του φυσικό υπόβαθρο. Αυτό επιτυγχάνεται με το να εκφράζει ξεκάθαρα κάποια φάση και δομή του φυσικού του περιβάλλοντος, όπως ένα ρέμα, ένα λιβάδι, μια λίμνη με ένα νησί, ένα γκρεμό με ένα καταρράκτη, την θάλασσα και τα νησιά της. Σχετικά με την μεταβολή στο χρόνο, υπάρχει πρόβλεψη για την κάθε εποχή, ώστε να μην υπάρχουν κενά στην φύτευση ούτε τις πιο κρύες μέρες του χειμώνα. Είναι πολύ σημαντικό να απεικονίζεται η εναλλαγή του χρόνου, των τεσσάρων εποχών.

Οι αρχές που αφορούν τις χωρικές ποιότητες αναφέρονται στην κλίμακα και στις οπτικές φυγές που δημιουργούνται στους κήπους. Ο ιαπωνικός κήπος είναι μια μικρογραφία τοπίων και μια ιδεαλιστική άποψη της φύσης. Οι βράχοι μπορούν να αντιπροσωπεύουν βουνά και οι λίμνες μπορούν να εκπροσωπούν τις θάλασσες. Ο κήπος πολλές φορές σχεδιάζεται ώστε να φαίνεται μεγαλύτερος, τοποθετώντας μεγαλύτερους βράχους και δέντρα στο προσκήνιο και μικρότερους στο βάθος.

Οι οπτικές φυγές είναι αποτέλεσμα δυο χωρικών και γεωμετρικών επιλογών, της απόκρυψης και της εμφάνισης αφενός και της ασυμμετρίας αφετέρου. Αυτοί οι συνθετικοί κανόνες προσφέρουν ιδιαίτερη χωρική διάσταση στους κήπους.

Η τεχνική της απόκρυψης και εμφάνισης στοιχείων του κήπου γίνεται αντιληπτή αν σκεφτούμε ότι ένας κήπος Zen σχεδιάζεται έτσι ώστε όλα να φανερώνονται ταυτόχρονα, αλλά ο κήπος περιπάτου προορίζεται να “ξεδιπλώνει” το τοπίο σταδιακά κάθε φορά. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα κρύβονται πίσω από λόφους, μπαμπού, τοίχους ή δομές, που ανακαλύπτονται όταν ο επισκέπτης ακολουθεί το μονοπάτι.

Τέλος, γίνεται χρήση της ασυμμετρίας όπου τα στοιχεία του κήπου δεν τοποθετούνται σε ευθυγραμμισμένους άξονες ή με ένα μόνο χαρακτηριστικό να κυριαρχεί στο «σκηνικό» του τοπίου. Τα κτήρια και τα στοιχεία του κήπου συνήθως τοποθετούνται έτσι ώστε να φαίνονται από διαγώνιες οπτικές φυγές και είναι προσεκτικά συντεθειμένα σαν σκηνικά. Αυτά αντιπαραβάλλουν ορθές γωνίες (όπως κτήρια), κατακόρυφα φυσικά στοιχεία (όπως πέτρες, δέντρα, μπαμπού) και οριζόντια φυσικά στοιχεία (όπως το νερό).

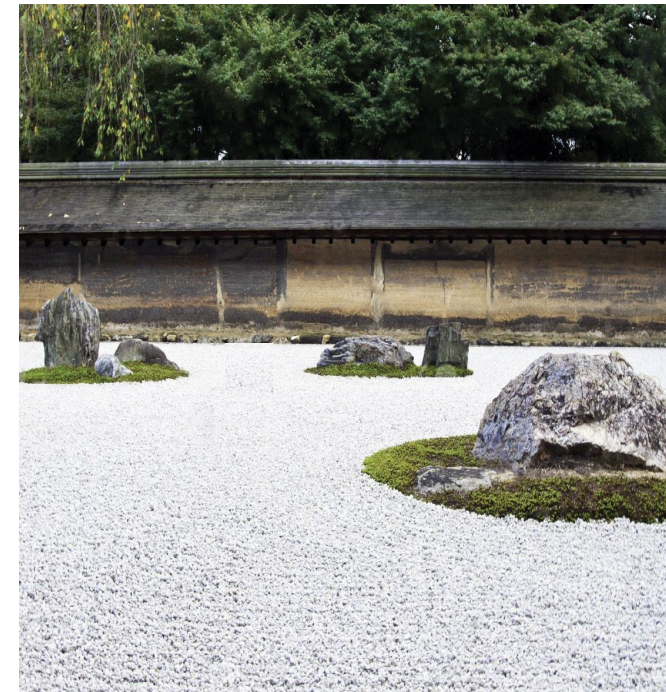

κάτοψη Jozei-j garden

Οι αρχές σχεδιασμού υλοποιούνται με την χρήση συγκεκριμένων στοιχείων. Με αυτόν τον τρόπο, η ιαπωνική αρχιτεκτονική τοπίου συγκροτεί μια συγκεκριμένη γλωσσική έκφραση. Η επιλογή και η τοποθέτηση βράχων ήταν και εξακολουθεί να είναι μια κεντρική ιδέα για τη δημιουργία ενός ιαπωνικού κήπου. Η τέχνη της σύνθεσης βράχων ξεκίνησε μέσω της ένταξης στον σχεδιασμό των ήδη υπάρχοντων φυσικών βράχων που υπήρχαν μέσα στην περιοχή σχεδιασμού, μέσω διαμόρφωσης της θέσης τους. Η τοποθέτηση των λίθων δεν ακολουθεί κάποιο τυπικό κανόνα, όμως επιλέγονται προσεκτικά ως προς την αντοχή και το σχήμα τους και τοποθετούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δίνουν την αίσθηση ότι «φυσικά και αρμονικά» ανήκουν στο τοπίο. Η διάταξη τριών λίθων είναι η πιο συνηθισμένη και συμβολίζει τον ουρανό, τη γη και τον άνθρωπο, σύμφωνα με τη θρησκεία του Βουδισμού.

διάταξη βράχων σε ένα κήπο λίμνης

ξηρός κήπος

Όπως και στον κινεζικό έτσι και στον ιαπωνικό κήπο, το στοιχείο του νερού αποτελεί κεντρικό στοιχείο των περισσότερων κήπων κάνοντας αισθητή την παρουσία του σε όλες του τις μορφές από λίμνες, ρέματα μέχρι καταρράκτες. Ένας κήπος έχει συνήθως μια μεγάλη λίμνη και δύο ή περισσότερες λίμνες που συνδέονται μεταξύ τους. Η τοποθέτηση της λίμνης μέσα σε ένα κήπο γίνεται πολύ προσεκτικά και ακολουθεί αρχές του παραδοσιακού εγχειριδίου κήπων, του Sakuteiki²⁶. Στους κήπους *kare-sansui*, το νερό αντικαταστάθηκε και χρησιμοποιήθηκαν άμμος και χαλίκι για να χαρακτηρίσουν την ιερότητα του τόπου. Αυτό το είδος κήπων συνδέεται έντονα με τους συμβολισμούς και την φιλοσοφία του Ιαπωνικού λαού, καθώς είναι και άρρηκτα συνδεδεμένο με την θρησκεία.

26. Σύμφωνα με το Sakuteiki όταν η ροή του νερού είναι από το βορρά προς το νότο, όπου ο βορράς αντιπροσωπεύει το υδάτινο στοιχείο (yin) στη βουδιστική θρησκεία και ο νότος τη φωτιά (yang), ως εκ τούτου φέρνει καλή τύχη.

Τα *tea houses* είναι τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία που εντοπίζονται στην Ιαπωνική κουλτούρα και συνδέονται με τις τελετές τσαγιού (*cha-no-yu*). Ενσωματώνουν τις ύψιστες αισθητικές αρχές της φιλοσοφίας του Βουδισμού *Zen* και διακρίνονται για την απλότητα και την πνευματικότητα τους. Επιμέρους στοιχεία του κήπου είναι οι λίθινες δεξαμενές νερού (*tsukubai*), οι οποίες χρησιμοποιούνται στις τελετές τσαγιού και τα φανάρια. Η γέφυρα εμφανίζεται πρώτη φορά στον κήπο κατά την περίοδο *Heian* και συμβόλιζε το μονοπάτι στον παράδεισο και την αθανασία. Συνήθως είναι από ξύλο ή πέτρα, αλλά αν ήταν μέρος ενός κήπου ναού ήταν βαμμένες σε κόκκινο χρώμα, ακολουθώντας την κινεζική παράδοση²⁷.

λίθινη δεξαμενή νερού (*tsukubai*)

φανάρι

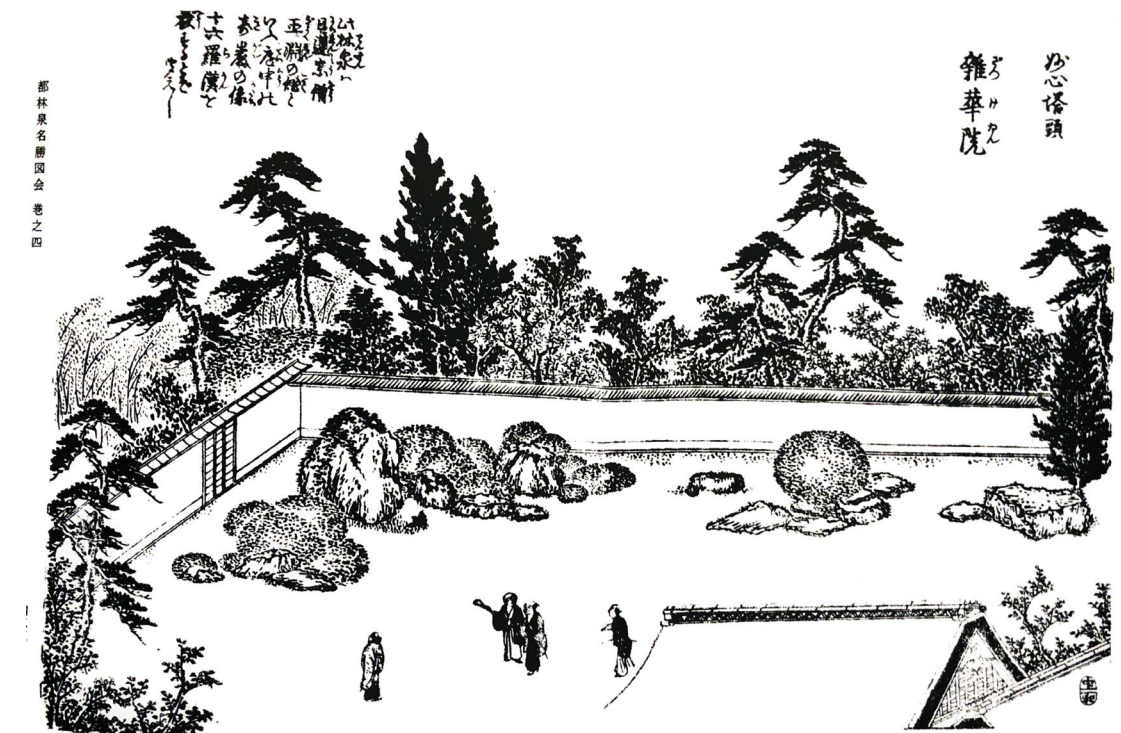
tea house

Η φύτευση, δομικό στοιχείο των Ιαπωνικών κήπων και βασικό σχεδιαστικό εργαλείο, εξυπηρετεί σχεδόν όλες τις σχεδιαστικές αρχές, τη μεταβολή στο χρόνο και χωρικές ποιότητες, όπως το δανεισμένο σκηνικό. Κάποια τυπικά είδη δένδρων και μέθοδοι φύτευσης που συναντώνται στους Ιαπωνικούς κήπους είναι ο Ιαπωνικός σφένδαμος, το μαύρο πεύκο και τα μπονσαί²⁸. Οι περισσότεροι κήποι διαθέτουν για την λειτουργία της περίφραξης απλούς φράχτες και πύλες εισόδου. Συνήθως είναι κατασκευασμένοι από πέτρα, μπαμπού ή από συστάδες θάμνων. Η χρήση της περίφραξης εξυπηρετεί τις περισσότερες φορές τις συνθετικές αρχές της απόκρυψης και εμφάνισης, ειδικά όταν τμήματα περίφραξης χρησιμοποιούνται κατά μήκος διαδρομών περιπάτου.

27. Kawaguchi Yoko, *Japanese Zen Gardens*, Frances Lincoln, 2014, σελ. 162

28. Ο Ιαπωνικός σφένδαμος (*Japanese Maple*) αλλάζει χρωματισμό σε κάθε διαφορετική εποχή και συμβολίζει το πέρασμα του χρόνου και τις συνεχόμενες αλλαγές στην ζωή. Το μαύρο πεύκο (*Black Pine*), που συμβολίζει την σταθερότητα με το αειθαλές του φύλλωμα. Τα μπονσαί συμβολίζουν την ομορφιά της φύσης στα μέτρα της ανθρώπινης κλίμακας και ενισχύουν το στοιχείο της σμίκρυνσης. Πολλές φορές αειθαλείς θάμνοι κλαδεμένοι προσεκτικά σε ασύμμετρες, κυματώδεις ή καθαρές μορφές δημιουργούν το ίδιο αίσθημα της σμίκρυνσης.

Σε έναν κήπο *kare-sansui* για παράδειγμα, η περίφραξη είναι υψηλή και κάνει τον κήπο εσωστρεφή και αλλά ταυτόχρονα επιτρέπει στο γύρω περιβάλλον, ειδικότερα στα ψηλά δένδρα να παίζουν τον ρόλο του δανεισμένου σκηνικού. Επίσης βρύα όπως και μικροί θάμνοι αλπικού χαρακτήρα επιλέγονται για να πλαισιώσουν τον ξηρό κήπο. Όλα αυτά τα στοιχεία, οι πέτρες, οι βράχοι, τα βρύα, το χαλίκι χρησιμοποιούνται για να συμβολίσουν λίμνες, νησιά, ποτάμια και βουνά με έναν αφηρημένο τρόπο. Σε κάθε περίπτωση δίνουν στον θεατή το αίσθημα της σμίκρυνσης του τοπίου και της ασυμμετρίας στον χώρο. Τέτοιοι κήποι σχεδιάζονται για να αντιμετωπίζονται, όπως ένα πίνακας, από μία σειρά σταθερών σημείων²⁹.

Οι κήποι στην αρχαία Ιαπωνία θεωρήθηκαν ένα είδος τέχνης. Η φιλοσοφία προηγήθηκε του σχεδιασμού τους και αποτέλεσε βάση για την δημιουργία και την εξέλιξη των κήπων στη συνέχεια. Η κατασκευή και το συμβολικό τους υπόβαθρο είναι πλούσιο και "κρύβει" θρησκευτικές και αισθητικές αξίες. Τον 11ο αιώνα, οι αρχές του σχεδιασμού Ιαπωνικού κήπου έγιναν κωδικοποιημένες σε ένα σημαντικό εγχειρίδιο των κανόνων κήπων που είναι γνωστό ως *Sakuteiki*.

29. Kawaguchi Yoko, *Japanese Zen Gardens*, Frances Lincoln, 2014, σελ. 158

五

Σύγχρονα σχεδιαστικά
παραδείγματα

Στο πλαίσιο της μελέτης της ιστορικής αναδρομής των κινεζικών και ιαπωνικών κήπων παρατηρήθηκε μία πληθώρα συνθετικών αρχών και χαρακτηριστικών που χρησιμοποιούνται στο σχεδιασμό τους. Ωστόσο, βασικό ερώτημα της έρευνας αποτέλεσε η αντιμετώπιση των σύγχρονων ιδιωτικών αλλά και δημόσιων χώρων πρασίνου την τελευταία δεκαπενταετία τόσο στην Κίνα όσο και στην Ιαπωνία. Σε αυτό το πλαίσιο, παραθέτονται παραδείγματα που εντοπίζονται και στους δύο πολιτισμούς της Ασίας ώστε να εξεταστεί αν υπάρχουν αποτυπώματα των κλασικών Κινεζικών και αντίστοιχα Ιαπωνικών κήπων στις σύγχρονες πρακτικές σχεδιασμού των ανοιχτών χώρων πρασίνου. Μέσα από αυτά τα παραδείγματα απαντάται ο βασικός προβληματισμός που αφορά στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την παράδοση κατά τον 21ο αιώνα.

Η επιλογή των παραδειγμάτων έγινε με βάση την κλίμακα και την αντιμετώπιση των ιδιωτικών και δημόσιων χώρων πρασίνου. Με τον τρόπο αυτό, παρουσιάζονται παραδείγματα ενός κήπου μίας ιδιωτικής κατοικίας και μίας πλατείας και ενός πάρκου μέσα στον αστικό ιστό. Στην ενότητα αυτή, θα μελετηθούν έξι παραδείγματα, τρία εκ των οποίων βρίσκονται στην Κίνα και άλλα τρία στην Ιαπωνία. Για την Κίνα θα μελετηθεί η κατοικία «Deep³ Courtyard» από των SU Studio, η πλατεία «Xian Demonstration Area» του Waterlily Studio και το πάρκο «Quzhou Luming Park» από τους Turenscape. Αντίστοιχα, για την Ιαπωνία θα μελετηθεί η κατοικία «Water and Cherry House» από τον Kengo Kuma, η πλατεία «Lalaport Toyosou» των Earthscape και τέλος το πάρκο «Grin Grin Central Park» του Togo Ito. Αν και όλα τα παραδείγματα έχουν ως στόχο τη δημιουργία ενός νέου χώρου πρασίνου, προσεγγίζονται με διαφορετικές τεχνικές από κάθε αρχιτέκτονα αναδεικνύοντας κάθε φορά διάφορα χαρακτηριστικά των κλασικών κήπων.

Deep³ Courtyard

Κατοικία, 650 m², SU Architects, Jiangnan, Κίνα, 2015

Η κατοικία Deep³ Courtyard βρίσκεται στη νότια περιοχή Jiangnan του ποταμού Yangtze της Κίνας. Γενικότερα, η περιοχή αναπτύχθηκε κατά την περίοδο της δυναστείας των Ming τον 14^ο αιώνα, έχοντας μία βαθιά πολιτιστική κληρονομιά από την προγενέστερη περίοδο των Han. Ο πλούσιος σε φυσικούς πόρους τόπος ευνοείται από τις καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να στραφούν περισσότερο στη φύση. Η αγροτική αυτή περιοχή διαχωρίζεται σε επιμήκη αγροτεμάχια, τα οποία διατρέχονται εκατέρωθεν από κανάλια νερού. Ωστόσο, το ιδιαίτερο στοιχείο που χαρακτηρίζει το προϋπάρχον οικόπεδο της μελέτης αυτής αποτέλεσε η ύπαρξη μίας μικρής λίμνης στα ανατολικά³⁰.

Ο χαρακτήρας αυτού του τοπίου, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική και πολιτιστική αξία του, επιτρέπει τη δημιουργία πολλών ιδιωτικών κήπων μέχρι και σήμερα. Σε αυτό το πλαίσιο, τίθεται ένας προβληματισμός για την ιδανική κατοικία των σύγχρονων Κινέζων. Πλέον, διαπιστώνουμε πως οι σύγχρονοι κήποι δεν μπορεί να είναι όμοιοι με τους παραδοσιακούς. Αυτή η ερώτηση αποτελεί βασικό κίνητρο στη διαδικασία σχεδιασμού του έργου. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την κατάσταση, οι αρχιτέκτονες SU έθεσαν ορισμένους στόχους: πώς το σχέδιο θα ανταποκριθεί στη σύγχρονη κινεζική τεχνολογία κατασκευής, στην άνεση της ζωής και πώς θα ικανοποιήσει τις πνευματικές ανάγκες των κατοίκων, δηλαδή την επιστροφή τους στη φύση.

αεροφωτογραφία

30. <https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Η στρατηγική σχεδιασμού βασίστηκε στη δημιουργία πολλαπλών κήπων, που επεκτείνονται στο διαμήκη άξονα, που χαρακτηρίζει το οικόπεδο. Η αρχιτεκτονική δεν είναι το βασικό στοιχείο καθώς τα όρια και οι διατάξεις εντοπίζονται μέσα από τις αυλές, κάτι που ακολουθεί και την παράδοση του κινεζικού κήπου. Ο σχεδιασμός έχει αναπτυχθεί με τρεις ιεραρχικές αρχές, οι οποίες είναι σύμφωνες με τις βασικές στρατηγικές σχεδιασμού ενός κινεζικού κήπου προσαρμοσμένες στις σύγχρονες πρακτικές:

Deerp¹ | Preface

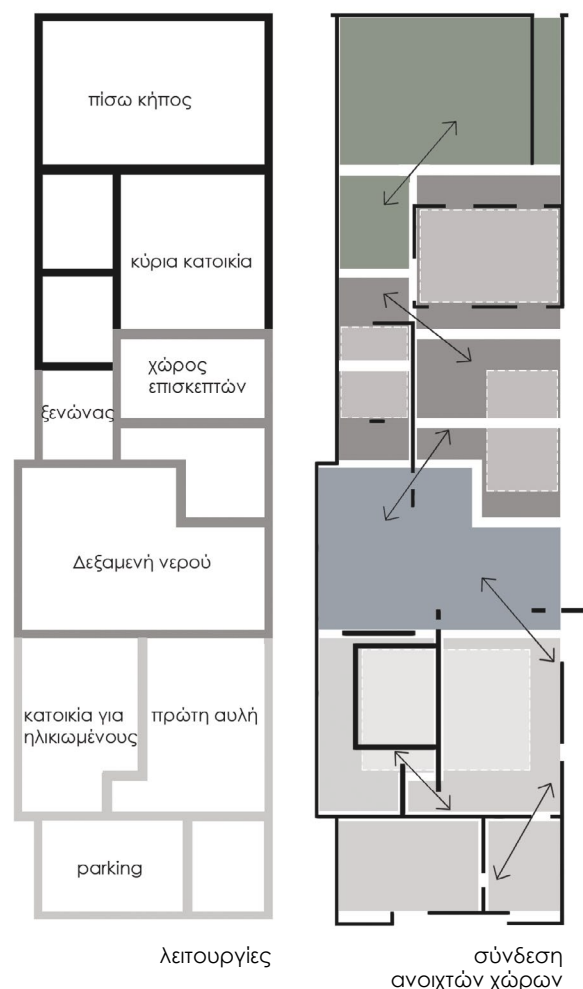
Βασικό παράγοντα στο σχεδιασμό αποτελεί η περιοχή μελέτης αφού θεωρείται η πατρίδα της αρχιτεκτονικής τοπίου. Η παράδοση αυτή διατηρείται, με τη διαφορά ότι ο ιδιοκτήτης δεν είναι πλέον λογοτέχνης που στρέφεται στη φύση, αλλά ένα σύγχρονο πρόσωπο που συνδέεται με την κοινωνία ανά πάσα στιγμή.

Deerp² | Pattern

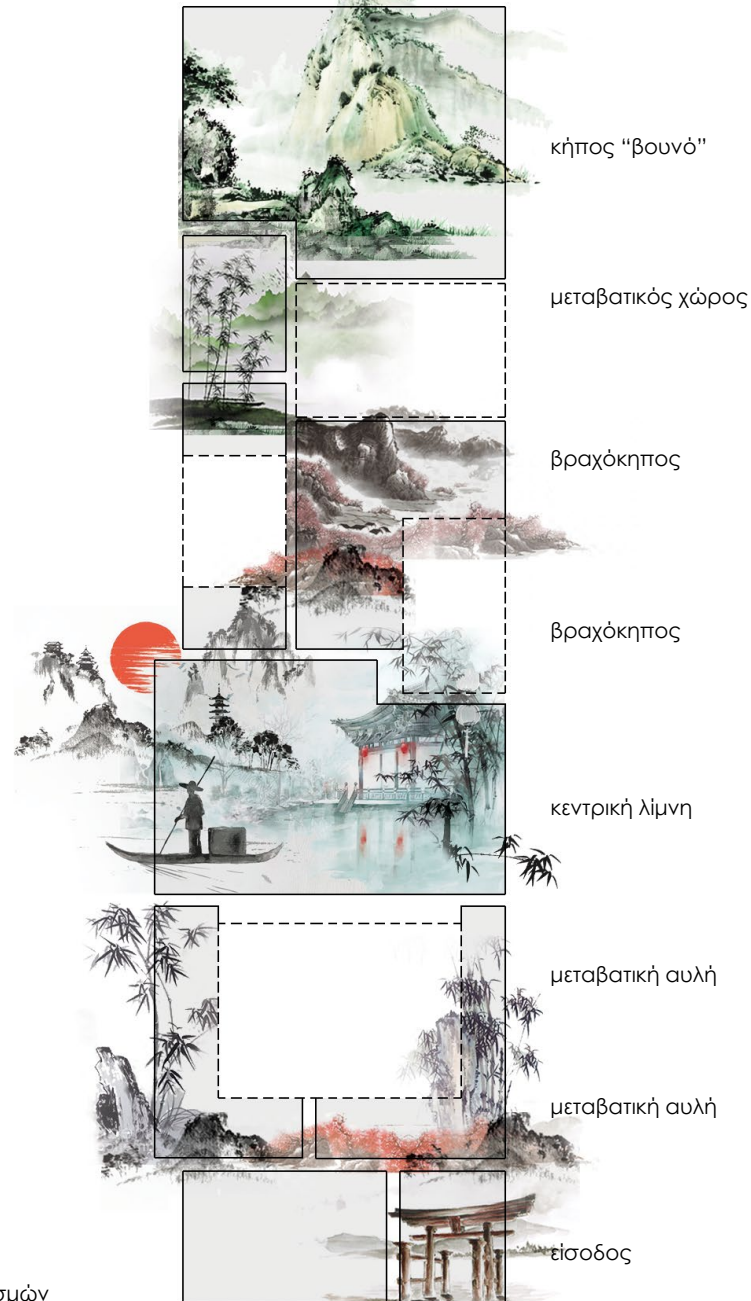
Σημείο εκκίνησης του σχεδιασμού είναι η οργάνωση του “κενού” (ma), η οποία έχει τις ρίζες της στην Κινέζικη φιλοσοφία του Ταοϊσμού και του Κομφουκιανισμού. Μέσω χαράξεων οργανώνονται οι κενοί χώροι. Τα κενά μπορεί να είναι μία φυσική σκηνή ή μία λειτουργία και είναι διαφορετικά τοποθετημένα ανάλογα με τις ανάγκες χρήσης. Με τον τρόπο αυτό, διευθετούνται τέσσερα κτίρια διαφόρων μεγεθών και δέκα μικρές αυλές σε διαφορετικές κλίμακες.

Deerp³ | Vista

Η θέση των κενών χώρων είναι επίσης ένας αποτελεσματικός τρόπος για την ενίσχυση του βάθους. Το αίσθημα του βάθους συνδέεται με το στοιχείο της θέασης. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργούνται θολά όρια μεταξύ της κάθε αυλής, ώστε να μην υπάρχει άμεση επαφή όλων των στοιχείων ταυτόχρονα. Ακόμα, οι πολλαπλές μεταβολές μεταξύ των κλειστών και ανοιχτών χώρων εμπλουτίζουν τη χωρική εμπειρία των κατοίκων και συμβάλλουν στη δημιουργία του βάθους στον κήπο.

Όλες αυτές οι στρατηγικές αποτυπώνονται σε μία βασική συνιστώσα της κινεζικής εννοιολογικής προσέγγισης του χώρου, το βάθος (oky). Η έννοια αυτή επιτυγχάνεται μέσω της ελικοειδούς διαδρομής η οποία συνδέει τους δέκα κήπους της κατοικίας. Ωστόσο, ενισχύεται μέσω της ποιότητας και του χαρακτήρα τόσο των ανοιχτών όσο και των κλειστών χώρων. Η κατοικία αναπτύσσεται μόνο στο επίπεδο του εδάφους αλλά οργανώνεται σε τρία layers, καθένα από τα οποία αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο³¹.

διάγραμμα συμβολισμών

31. <https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

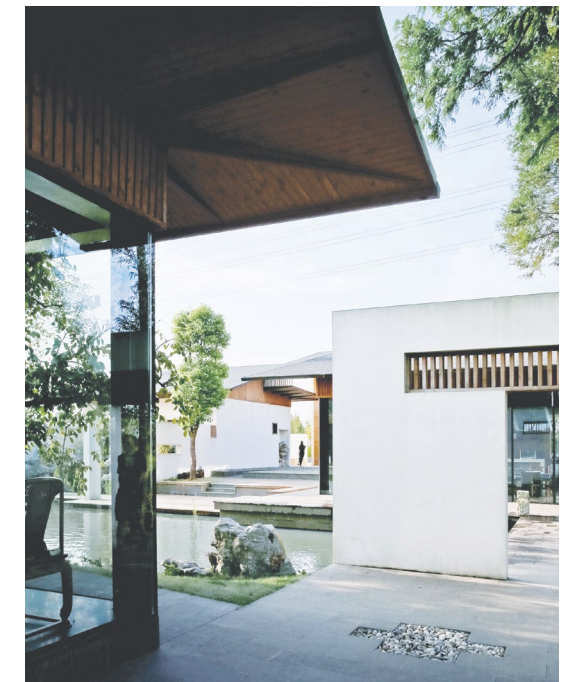
Το πρώτο layer έχει πιο λειτουργικό και κοινόχρηστο χαρακτήρα, καθώς περιλαμβάνει την κύρια είσοδο και το χώρο διαμονής. Επειδή η γεωργική γη χωρίζεται ανατολικά και δυτικά με ένα κανάλι, η πρόσβαση στην κατοικία γίνεται από τη νότια πλευρά του οικοπέδου. Έντονο είναι το στοιχείο της περιφραξης αφού τοποθετούνται χαμηλά τοιχεία σε όλη την περίμετρο της κατοικίας κάνοντας την περιοχή να φαίνεται απομονωμένη ακόμα κι αν δεν είναι. Ακόμη, η ενσωμάτωση μίας μικρής αυλής και μίας πύλης στην είσοδο αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα των κινεζικών κήπων. Ωστόσο, οι κοινόχρηστοι και ιδιωτικοί χώροι χωρίζονται με έναν συνεχή τοίχο. Προκειμένου να ενισχυθεί αυτός ο διαχωρισμός, ο όγκος του κτιρίου έχει μετακινηθεί δημιουργώντας δύο μακρόστενους κήπους που λειτουργούν ως μεταβατική ζώνη.

μικρή αυλή εισόδου

πύλη αυλής

διάδρομος που καταλήγει στο δεύτερο επίπεδο

Το δεύτερο layer έχει δημιουργηθεί με βάση μία τυπική διάταξη ενός κήπου. Ένα από αυτά είναι η λίμνη, η οποία αποτελεί τη σημαντικότερη εγκατάσταση με τις κτιριακές δομές να διαρθρώνονται γύρω από αυτή. Ωστόσο, το ανατολικό τμήμα της παραμένει ανοιχτό χωρίς να περιβάλλεται από τοίχο λόγω της επανατοποθέτησης της προϋπάρχουσας λίμνης μέσω του καναλιού ύδρευσης³². Η χειρονομία αυτή ευνόησε το σχεδιασμό, δημιουργώντας ένα χώρο ο οποίος αλληλεπιδρά με το περιβάλλον και το φυσικό τοπίο, κάτι που στους κλασικούς παραδοσιακούς κήπους εκλείπει αφού χαρακτηρίζονται από σαφή όρια. Οι διάδρομοι που συνδέουν τα συγκροτήματα του πρώτου και δεύτερου layer λειτουργούν ως γέφυρες καθώς φαίνεται να επιπλέουν πάνω στο νερό. Στους διαδρόμους ενσωματώνονται διαμήκη τοιχεία με ανοίγματα, τα οποία τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να καδράρουν τα “διαφορετικά τοπία”.

“καδράρισμα” τοπίου

κεντρική λίμνη

Ο κοινόχρηστος χώρος στο πρώτο επίπεδο και ο χώρος για την υποδοχή των επισκεπτών στην απέναντι πλευρά της λίμνης βασίζονται στην αρχιτεκτονική ενός παραδοσιακού περίπτερου. Οι χώροι αποτελούνται από γυάλινες επιφάνειες, οι οποίες δίνουν την εντύπωση ότι είναι ανοιχτοί σε όλες τις πλευρές τους δημιουργώντας την αίσθηση του “κενού”. Άλλο ένα χαρακτηριστικό αυτών των χώρων είναι οι υπερυψωμένες στέγες, οι οποίες προεκτείνονται προς τα έξω και έχουν τον ρόλο των στεγάστρων. Επομένως, διαπιστώνεται ότι τα υλικά αλλά και οι τεχνικές όπου χρησιμοποιούνται στο σχεδιασμό δεν είναι τυχαία αφού στόχο έχουν να δημιουργήσουν ασαφή όρια μεταξύ της αρχιτεκτονικής και του τοπίου. Αυτή η στρατηγική σχεδίασης εμφανίζεται έντονα στο σχεδιασμό των παραδοσιακών κήπων.

32. <https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

τομή A-A

Το τρίτο layer αποτελείται από μία κτιριακή δομή που χρησιμοποιείται για τους επισκέπτες. Εκτός αυτού, μία παιδική χαρά και ένας κήπος στο πίσω τμήμα του κτιρίου δημιουργήθηκαν σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα του ιδιοκτήτη. Πίσω από την περιοχή, έχουν τοποθετηθεί συστάδες δέντρων που θυμίζουν μία μικρογραφία ενός δάσους σε ένα βουνό. Η τεχνική αυτή βασίζεται σε άλλη μία στρατηγική των παραδοσιακών κήπων, αυτή της αναδημιουργίας μεγαλύτερων φυσικών τοπίων σε μικρότερες σκηνές.

Συνολικά, ο σχεδιασμός της κατοικίας βασίστηκε σε τρία layers στα οποία αναπτύσσονται δέκα κήποι με μία ελικοειδή διαδρομή να τους συνδέει. Τόσο ο κάτοικος όσο και ο επισκέπτης οικειοποιούνται τα φυσικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία του χώρου και βρίσκονται σε θέση να αντιληφθούν και να κατανοήσουν καλύτερα την αξία της παράδοσης. Αυτός είναι ο στόχος και η δυσκολία αυτού του έργου, δηλαδή η αναβίωση της παράδοσης των ιδιωτικών κήπων σε μία τόσο σημαντική περιοχή. Τελικά στο ερώτημα που τίθεται για τη σύγχρονη κατοικία των Κινέζων, οι αρχιτέκτονες απαντούν πως «κρύβεται στο βάθος της προηγούμενης χιλιετίας»³³.

33. <https://www.gooood.cn/deep-3-courtyard-in-jiangsu-china-by-su-architects.htm>

Water and Cherry House

Κατοικία, 765 m², Kengo Kuma, Ανατολική Ιαπωνία, 2012

Το Water and Cherry House βρίσκεται στην ανατολική Ιαπωνία μέσα σε ένα φυσικό πάρκο, το Ise-Shima National park. Είναι χτισμένο πάνω σε έναν ηφαιστειογενή βράχο με θέα προς τον ωκεανό. Τα φυσικά χαρακτηριστικά που το περιβάλλουν, αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα της Ιαπωνίας καθώς πάνω από το 70% του εδάφους της είναι ορεινό με ηφαίστεια, βραχώδης κόλπους, λίμνες, ποτάμια και βαθιές κοιλάδες³⁴. Τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν καθορίσει το σχεδιασμό των παραδοσιακών ιαπωνικών κήπων, καθώς χρησιμοποίησαν το ίδιο λεξιλόγιο και η “γλώσσα” της μορφής τους αντανακλά εκείνη του τοπίου της Ιαπωνίας. Οι κήποι σχεδιάζονται σε στενή σχέση με το γύρω τοπίο και την αρχιτεκτονική που τους συνοδεύει, έτσι ώστε τα κτίρια να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του συνόλου. Αυτό εφαρμόζεται και στην κατοικία αυτή, η οποία είναι έντονα συνδεδεμένη με το τοπίο μέσα από έναν περιβάλλοντα κήπο.

“It is my mission to use the kindness and delicateness that old architecture had. I believe that this mission is not easy to complete. So I am planning to work until I fall down.”

— Kengo Kuma

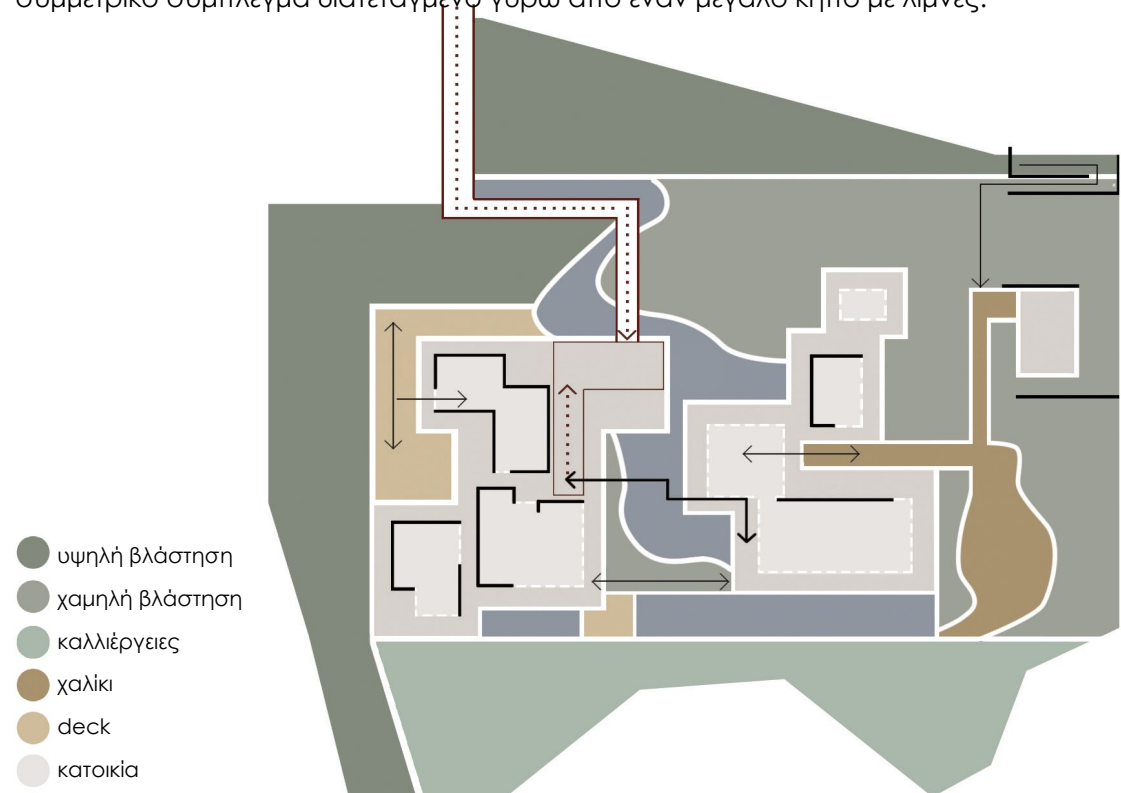

συνολική άποψη κήπου

34. Gunter Niitschke, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999, σελ. 14

Το Water and Cherry House έχει επιρροές από τους παραδοσιακούς ιαπωνικούς ναούς και κήπους, καθώς τόσο η φιλοσοφία όσο και τα συνθετικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία τους εντοπίζονται στη συνολική σύνθεση. Ο επιδιωκόμενος στόχος του αρχιτέκτονα είναι να ερμηνεύσει τις παραδόσεις αυτές στον 21ο αιώνα δημιουργώντας μια κατοικία που σέβεται το περιβάλλον της, αντί να κυριαρχεί μέσα σε αυτό. Η στρατηγική σχεδιασμού βασίζεται στη σύνθεση μιας κατοικίας, η οποία ενώνεται με το φυσικό τοπίο και διατηρεί έντονη σχέση με το χαρακτηριστικό του νερού. Συγκεκριμένα, ο Kengo Kuma θεωρεί ότι ο τόπος είναι αποτέλεσμα της φύσης και του χρόνου. Συνεπώς, η αρχιτεκτονική είναι ένα είδος φύσης³⁵. Το έργο αντανakλά κυρίως τη διαφάνεια, τα φυσικά υλικά και την “ελαφρότητα” στο σχεδιασμό, κύριο χαρακτηριστικό της ιαπωνικής αρχιτεκτονικής. Επιπλέον, δίνεται έντονη σημασία στο χειρισμό του φωτός και των σκιών ως συνθετικό εργαλείο.

Το ύφος της αρχιτεκτονικής *shinden-zukuri*, της περιόδου Heian, αποτελεί βασική ιδέα στη διάταξη των χώρων του Water and Cherry house. Η κατοικία είναι σαν ένα σύνολο μικρότερων σπιτιών· η προσοχή επικεντρώνεται στους χώρους σύνδεσης και στα τμήματα μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού. Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι μια ειδική συμμετρία της ομάδας των κτιρίων και του ανεπτυγμένου χώρου μεταξύ τους. Το συγκεκριμένο έργο θεωρεί ως κεντρική αίθουσα *shinden*, το υπνοδωμάτιο, που συνδέεται με βοηθητικά κτίρια μέσα από καλυμμένους διαδρόμους, σχηματίζοντας ένα συμμετρικό σύμπλεγμα διατεταγμένο γύρω από έναν μεγάλο κήπο με λίμνες.

διάγραμμα σχέσης εσωτερικού και εξωτερικού χώρου

35. <http://archeyes.com/water-cherry-house-kengo-kuma-associates/>

masterplan

Η είσοδος γίνεται από τον νότιο εξωτερικό διάδρομο που οδηγεί στο χώρο του καθιστικού. Περνώντας πρώτα στο εσωτερικό, παρατηρούνται παραδοσιακά στοιχεία σε ύφος *shoin-zukuri*, όπως η οροφή *kirizuma*, το πάτωμα *tatami* και τα χάρτινα διαχωριστικά *shōji*, τα οποία προσαρμόζονται στη μορφή του έργου, χρησιμοποιώντας σύγχρονα υλικά για να συμπληρωθεί το μινιμαλιστικό σχέδιο της κατοικίας. Τα τμήματα του εσωτερικού χώρου είναι “ρευστά” και το μέγεθος τους μπορεί να τροποποιηθεί μέσω κινητών τοίχων (*shōji*). Όσον αφορά το σχεδιασμό *shoin*, παρατηρείται η εκτεταμένη χρήση ξύλου, η οποία αποτελεί και τη βάση της παραδοσιακής ιαπωνικής αρχιτεκτονικής.

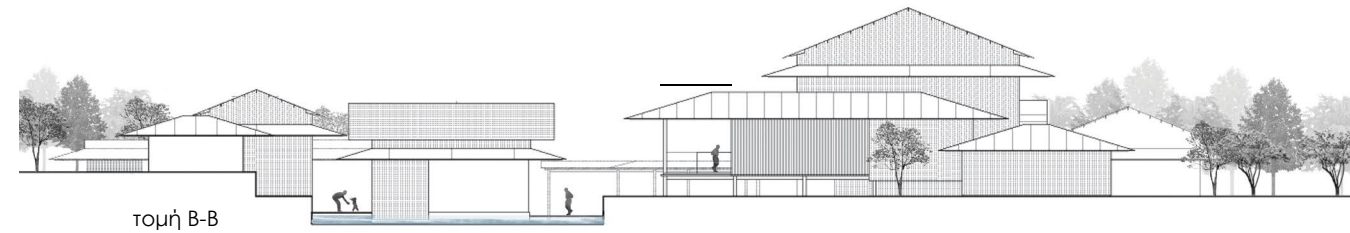
ενδιάμεσος χώρος

κεντρική είσοδος

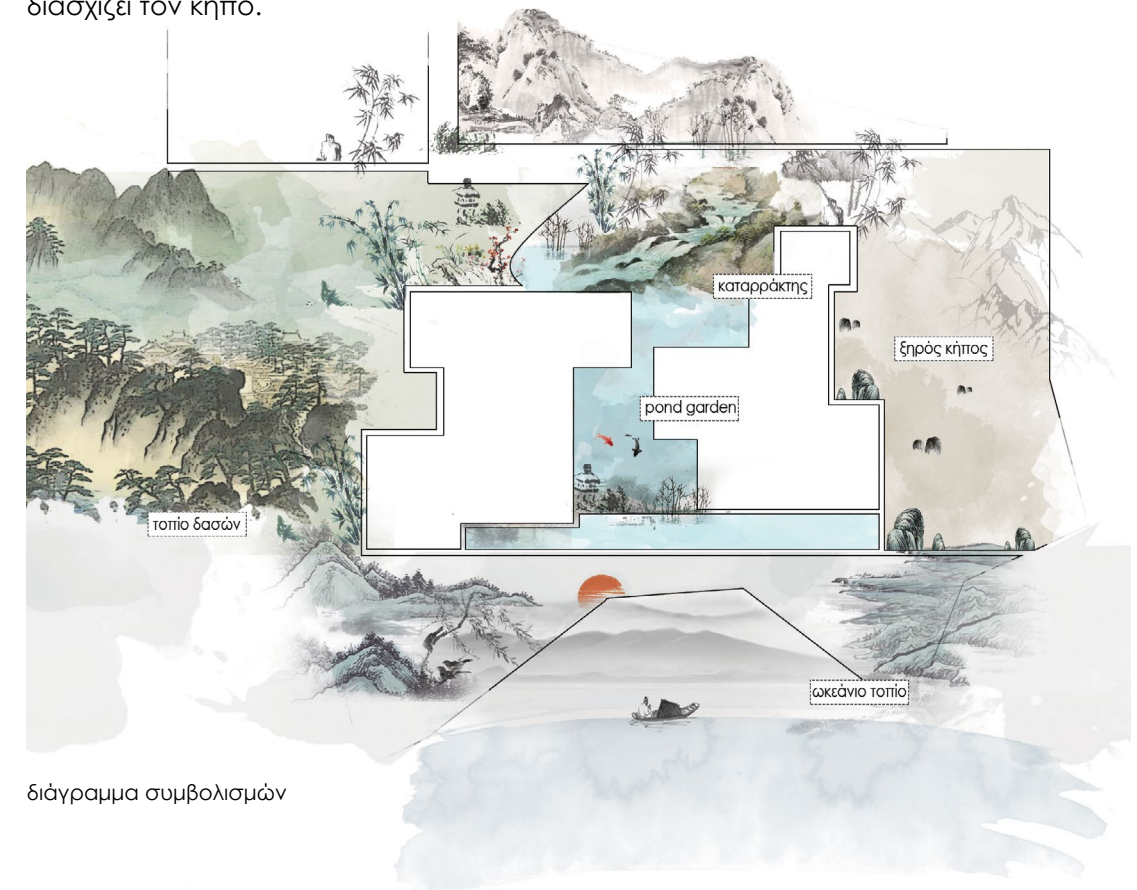
Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται και στους ενδιάμεσους χώρους, οι οποίοι περιλαμβάνουν τις εσωτερικές αυλές και τους υπόστεγους χώρους. Ο διαχωρισμός μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού είναι κατά κάποιο τρόπο μη απόλυτος, καθώς μπορούν να μετακινηθούν ολόκληροι τοίχοι, ανοίγοντας τη κατοικία προς το κήπο. Οι βεράντες που περιβάλλουν τους χώρους συμμετέχουν επίσης στη θόλωση των ορίων εσωτερικού και εξωτερικού, δημιουργώντας μία ασάφεια εμφανή σε ποικίλες πτυχές της ιαπωνικής κουλτούρας. Συνεπώς, οι δομές γίνονται σε κάποιο βαθμό μέρος του περιβάλλοντός τους.

Η σύνδεση των κτιρίων γίνεται με ένα εξωτερικό στεγασμένο μονοπάτι που διασχίζει την λίμνη συνδέει τα κτίρια, αλλά ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα περιήγησης στο κήπο. Επιπλέον, τα λεπτά μεταλλικά πλαίσια στη βάση της κατοικίας, οι ελαφρώς υπερυψωμένοι διάδρομοι και πλατφόρμες δημιουργούν την εντύπωση της επίπλευσης πάνω στο νερό.

τομή B-B

Ο κήπος είναι μια μικρογραφία της φύσης που διαθέτει τεχνητούς λόφους, πέτρες, καταρράκτες και μια μεγάλη λίμνη. Ο σχεδιασμός του Kuma βασίζεται στην αρχή του *shakkei*³⁶ ή αλλιώς «δανεισμένο τοπίο». Συνεπώς, περιλαμβάνει τη χρήση στοιχείων του φυσικού τοπίου τόσο κοντά όσο και μακριά για να συμπληρώσει και να ενισχύσει την αρχιτεκτονική και αντίστροφα³⁷. Επίσης, υπάρχει ένας κήπος που θυμίζει έναν κλασικό ξηρό κήπο και είναι διαμορφωμένος με χαλίκι και πέτρες. Ο σκοπός του κήπου είναι να δημιουργήσει μια ευχάριστη και γαλήνια ατμόσφαιρα για τον κάτοικο, καθώς αυτός διασχίζει τον κήπο.

διάγραμμα συμβολισμών

36. Οι κήποι της εποχής του Edo χρησιμοποιούν το *shakkei*, την τεχνική δανεισμού μακρινών σκηνικών για λόγους σύνθεσης. Το *shakkei* είναι κάτι περισσότερο από μια άποψη ενός τμήματος του μακρινού τοπίου. Είναι η τέχνη της «σύλληψης ζωντανών» φυσικών χαρακτηριστικών, όπως τα βουνά, οι λόφοι και οι πεδιάδες ή και κτιριακών δομών, στο σκηνικό του κήπου.

37. Χρονολογώντας από τον 17ο αιώνα, η αρχή υιοθετήθηκε στη δεκαετία του 1960 από τους μοντερνιστές αρχιτέκτονες, ιδιαίτερα στην Ιαπωνία ως έναν τρόπο δημιουργίας της συνέχειας μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών χώρων.

Το στοιχείο του νερού κυριαρχεί όπως και σε όλους τους παραδοσιακούς κήπους. Η κεντρική λίμνη είναι σχεδιασμένη με καμπύλες και ασυμμετρίες για να δημιουργεί μια φυσική και ήρεμη εικόνα του τοπίου και ακριβώς μπροστά της σχεδιάζεται η πισίνα σαν συνέχεια τόσο της λίμνης όσο και του ωκεανού. Επίσης, οι διαμορφώσεις από πέτρες και βράχους είναι από τα πιο χαρακτηριστικά δομικά στοιχεία των ιαπωνικών κήπων και εκπροσωπούν την γη, τα νησιά ή τα βουνά. Τα λίθινα στοιχεία, ως σημεία αναφοράς αλλά και οι πλακοστρώσεις που χρησιμοποιούνται στα μονοπάτια, εξυπηρετούν εκτός από λειτουργικές ανάγκες και τις συνθετικές αρχές της ασυμμετρίας, αλλά και της απόκρυψης-εμφάνισης διαδρομών και αντικειμένων. Υπάρχουν ποικίλα φυτά και ένα από αυτά που εντοπίζουμε είναι το ιαπωνικό είδος cherry birch που ανήκει στα αιθαλή δέντρα και συμβολίζουν την αιωνιότητα.

ενδιάμεσος χώρος

σύνδεση κτιρίων με μονοπάτι

διαμόρφωση κήπου με χαλίκι

Συνεπώς, η τεχνοτροπία στην οποία είναι βασισμένη η σύνθεση του Water and Cherry house, είναι στηριγμένη σε παραδοσιακές στρατηγικές σχεδίασης. Τα μορφολογικά στοιχεία που εντοπίσαμε αποτελούν συνδετικό κρίκο της σύγχρονης ιαπωνικής αρχιτεκτονικής με την ιστορία της. Επομένως, αποδεικνύουν τη διαχρονικότητα της φιλοσοφίας της, που επηρεάζει μέχρι και σήμερα την αρχιτεκτονική σύνθεση. Γίνεται λοιπόν μια απόπειρα να εξελιχθούν όλα τα σχεδιαστικά εργαλεία των Ιαπωνικών κήπων μέσα στον σχεδιασμό βασικότερων αναγκών του ανθρώπου, όπως είναι αυτή της καθημερινής διαβίωσης.

κεντρική λίμνη

Xi'an Qingyue demonstration area

Πλατεία, Waterlily Studio, Xi'an, Kiva, 2017

Η πόλη Xi'an, πρωτεύουσα της επαρχίας Shaanxi, βρίσκεται στην πεδιάδα Guanzhong της βορειοδυτικής Κίνας. Θεωρείται μία από τις παλαιότερες πόλεις με περισσότερα από 3.000 χρόνια ιστορίας καθώς αποτέλεσε μία από τις τέσσερις μεγάλες πρωτεύουσες της χώρας επί σειρά δυναστειών. Για το λόγο αυτό, είναι μία περιοχή γεμάτη με ιστορικά και πολιτιστικά αποτυπώματα. Αυτό το γεγονός συμβάλλει γενικότερα στη δημιουργία πολλών κλασικών κινεζικών κήπων ανά τους αιώνες, τόσο αυτοκρατορικών όσο και ιδιωτικών. Σήμερα είναι μία από τις μεγαλουπόλεις και πιο πυκνοκατοικημένες πόλεις της Κίνας καθώς έχει στραφεί στον τομέα της παραγωγής και της βιομηχανίας.

Όντας μία περιοχή εμπειρίας, η Xi'an παρά την ταχεία ανάπτυξή της συνεχίζει να αγωνίζεται για να διατηρήσει τον χαρακτήρα της. Για το λόγο αυτό, δίνεται η δυνατότητα για τη δημιουργία πολλών ανοιχτών χώρων μέσα στον αστικό ιστό ακόμα και σήμερα. Η πρόταση των αρχιτεκτόνων Waterlily με τίτλο «Xi'an Qingyue demonstration area» περιλαμβάνει τη διαμόρφωση μίας πλατείας στην περιοχή Zhongnan Bangbu. Αρχική πρόκληση των αρχιτεκτόνων είναι πώς να σχηματίσουν ένα ενεργό αστικό τοπίο σε μία τόσο ιστορική περιοχή. Ο τρόπος δημιουργίας ενός μοναδικού χώρου εμπειρίας που μπορεί να εμπνεύσει τους ανθρώπους να εξερευνήσουν και να συμμετέχουν, είναι η δεύτερη πρόκληση των αρχιτεκτόνων. Σε αυτό το πλαίσιο, αναλύεται και μελετάται η ιστορική θέση του χώρου και στη συνέχεια οργανώνονται "αφηγήσεις" πάνω από αυτόν τον τόνο³⁸.

'DESIGN is to design the way we live in the premise of practical, diversifying the space and feeling.'

— Waterlily Design Studio

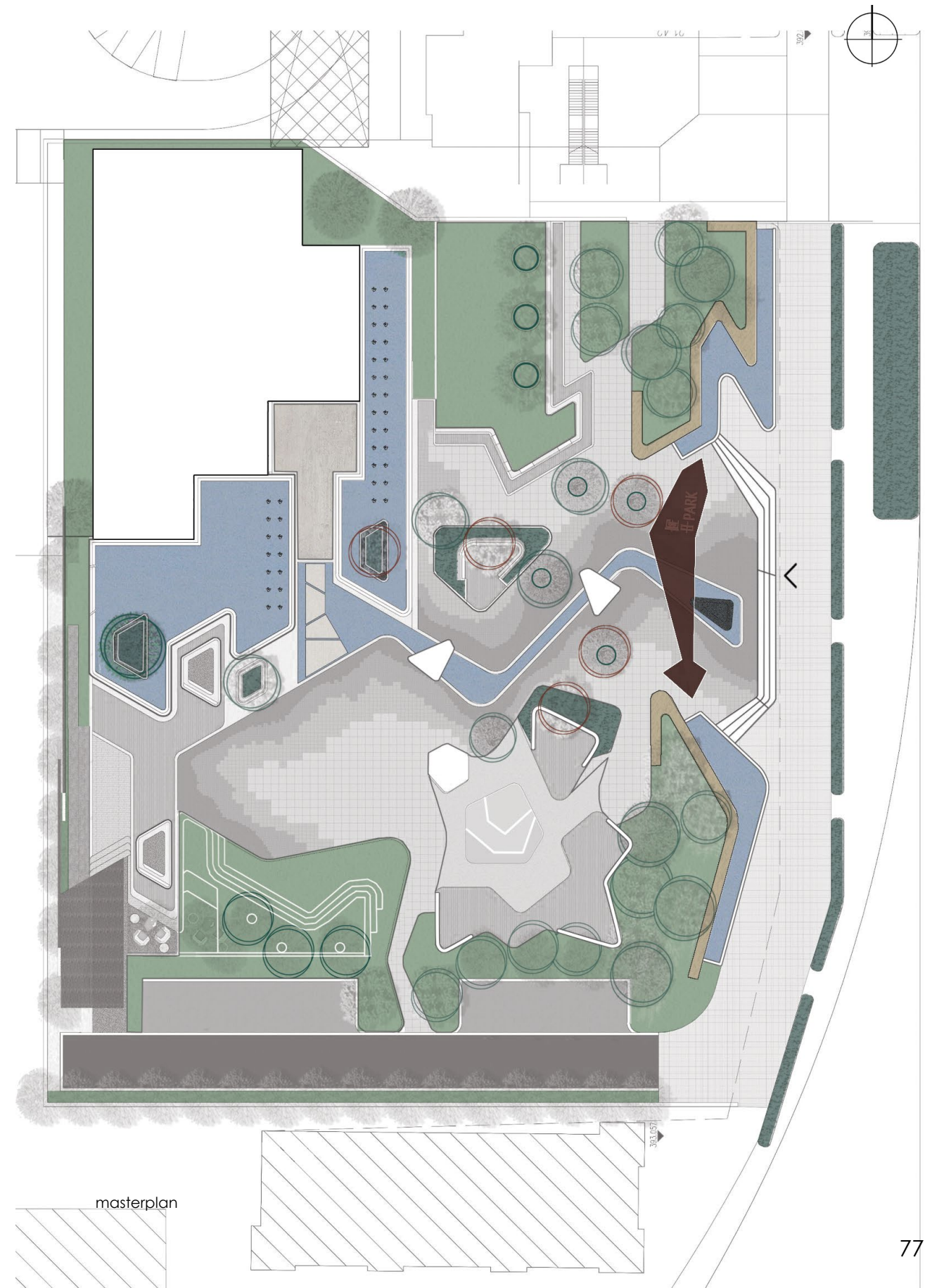

38. <http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Η κύρια ιδέα του έργου έχει επηρεαστεί από την αρχαία ζωγραφική τοπίου, η οποία αποτελεί κεντρικό θέμα των κλασικών κινεζικών κήπων. Για το λόγο αυτό, το έργο αυτό έχει ως θέμα «Travel in the Mountain»³⁹. Δίνοντας έμφαση στο φυσικό φως, στις εποχές και στις οπτικές φυγές οι αρχιτέκτονες αποτυπώνουν την άμεση εντύπωση που προκαλεί μια κλασική εικόνα ενός παραδοσιακού κήπου. Με τον τρόπο αυτό, ενσωματώνουν μια ιμπρεσιονιστική μέθοδο στο σχεδιασμό τους, για να δημιουργήσουν μια περιοχή που δεν συνδέεται μόνο με ιδιωτικούς και ανοιχτούς χώρους, αλλά στοχεύει να αποκαταστήσει τη γαλήνη του φυσικού τοπίου μιας πυκνοκατοικημένης πρωτεύουσας. Εδώ δεν είναι μόνο η περιοχή απεικόνισης της πόλης αλλά και ένας τόπος “ευτυχίας” που δίνει έμφαση στην αίσθηση της εμπειρίας και της ατμόσφαιρας της ζωής.

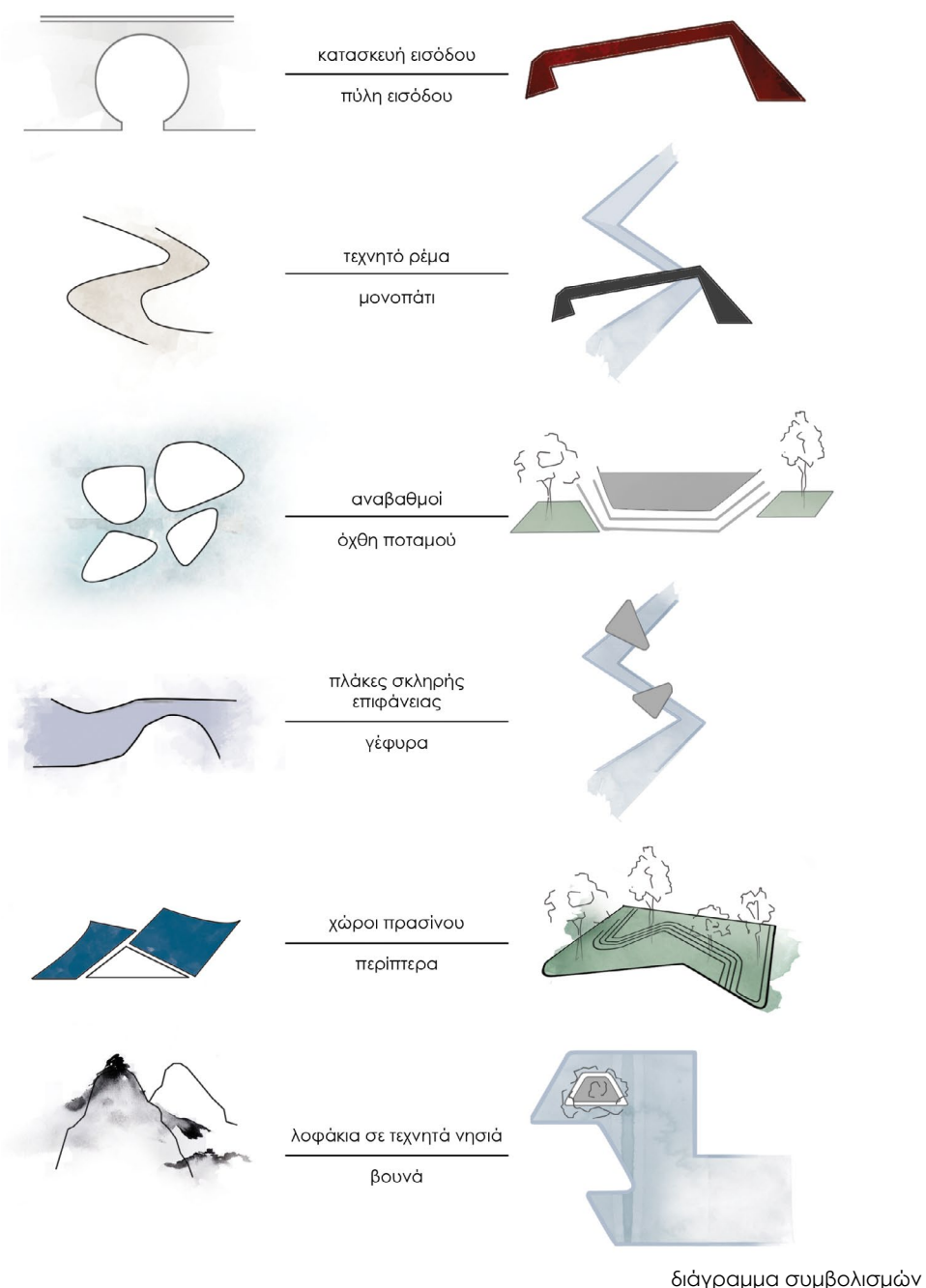
39. <http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

masterplan

Ωστόσο, η στρατηγική σχεδιασμού βασίζεται σε μια σειρά τοπίων που λειτουργούν ως χωρικές εμπειρίες. Βασικότερο σχεδιαστικό εργαλείο αποτελεί το στοιχείο του νερού και του βουνού όπου έχουν ως στόχο να δημιουργήσουν μία συνεκτικότητα στο σχέδιο, διατηρώντας μία αίσθηση της έντονης ταυτότητας της περιοχής. Οι τοπικές φόρμες και τα υλικά θα κυριαρχήσουν στην κύρια αισθητική κατεύθυνση του σχεδιασμού.

Η πλατεία οργανώνεται σε διάφορες ενότητες, καθεμία από αυτές έχει ποικίλες δραστηριότητες και διαρθρώνεται με διαφορετικό τρόπο απεικονίζοντας μια ζωντανή σκηνή ενός παραδοσιακού κήπου.

Η κεντρική πρόσβαση στην πλατεία γίνεται με μία κατασκευή η οποία θυμίζει μία πύλη εισόδου σε έναν παραδοσιακό κήπο. Στο κεντρικό σημείο της πύλης τοποθετείται μία πηγή νερού, η οποία αποτελεί κατευθυντήριο άξονα για την διάρθρωση του υπόλοιπου σχεδίου. Ωστόσο, η ροή του νερού κάτω από την αντανάκλαση του καθρέφτη που τοποθετείται στο εσωτερικό της πύλης, καθιστά όλο τον χώρο ακόμα πιο ζωντανό. Από την πηγή ξεκινάει ένα τεχνητό ρέμα που διασχίζει την πλατεία και τη χωρίζει σε δύο τμήματα. Η πρόσβαση ανάμεσα στα δυο αυτά τμήματα γίνεται με πλάκες σκληρής επιφάνειας που λειτουργούν σαν γέφυρες. Η χρήση του γκριζου χρώματος στις πλάκες έρχεται σε αντίθεση με το μαύρο χρώμα που ενσωματώνεται σε όλη την έκταση του ρέματος. Με τον τρόπο αυτό, αποδίδεται ένα πιο ενεργό οπτικό αποτέλεσμα στο χώρο⁴⁰.

πύλη εισόδου

Το υδάτινο στοιχείο ωστόσο είναι έντονο και εκατέρωθεν της κεντρικής εισόδου. Διαμορφώνονται αναβαθμοί οι οποίοι αναπαριστούν την όχθη ενός ποταμού και λειτουργούν ως καταρράκτες όπου καταλήγουν σε μεγάλες επιφάνειες νερού. Οι δύο αυτές κατασκευές σε συνδυασμό με την κεντρική πύλη επιτυγχάνουν τη χωρική σύνδεση της πλατείας με τον αστικό ιστό και ενισχύουν σημαντικά το αίσθημα της “τελετουργίας” στους επισκέπτες.

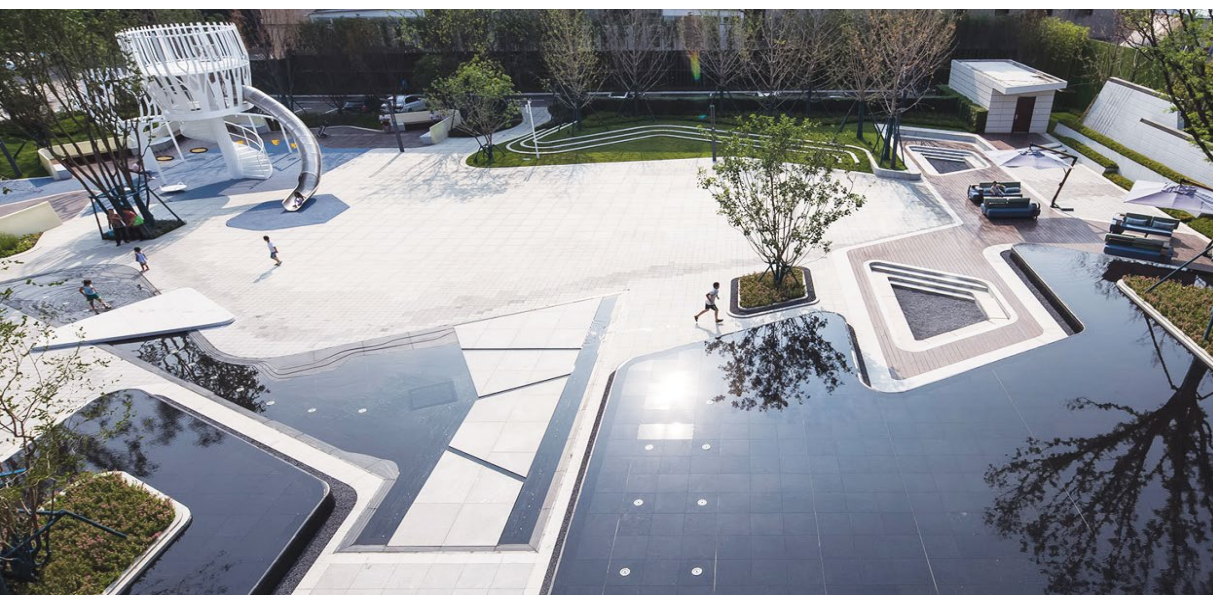
περιοχή της εισόδου

40. In order to achieve the three-dimensional comprehensive visual effect, we interpreted the construction of the wall in three dimensions. “Four dimensions space” turned out to be space and time. We introduce the effect of time – night landscape lighting so that every detail of the construction in the four-dimensional space can completely played out.

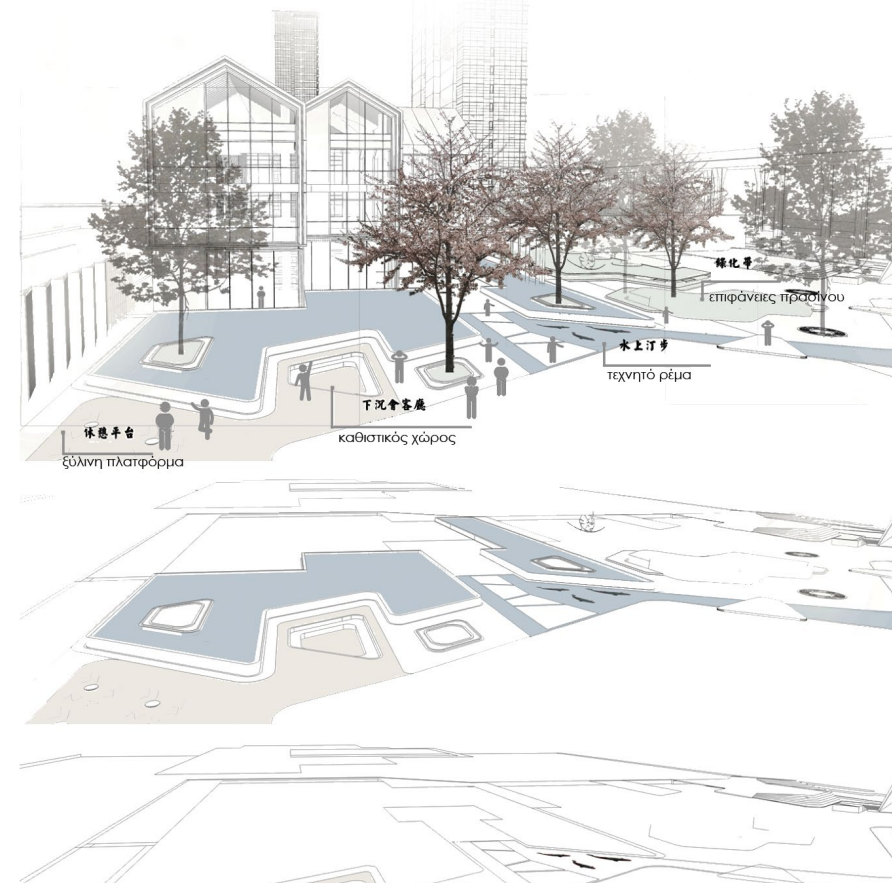
χώροι καθιστικού

Ένα τμήμα της πλατείας είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο για τα παιδιά. Η παιδική χαρά σε σχέση με τις υπόλοιπες διαμορφώσεις δημιουργεί μια εσωστρέφεια εντάσσοντας τα καθιστικά σαν μια μορφή περίφραξης. Δίπλα από την παιδική χαρά, τοποθετείται ένας καθιστικός χώρος που αποτελείται από μία μεγάλη ξύλινη πλατφόρμα και ένα πιο ελεύθερο πράσινο χώρο, ο οποίος χρησιμοποιείται για εκδηλώσεις. Αυτό το τμήμα της πλατείας παίρνει τη θέση των μικρών περιπτέρων που λειτουργούσαν ως χώροι συνάντησης σε έναν παραδοσιακό κήπο. Η ένταξη χώρων στάσης και στο υπόλοιπο τμήμα της πλατείας αποτελεί απαραίτητο στοιχείο σχεδιασμού. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργούνται οπτικές φυγές ώστε να προκαλείται το αίσθημα της “έκπληξης” σε διάφορα σημεία της.

σκληρές επιφάνειες που λειτουργούν ως γέφυρες

Το τεχνητό ρέμα, που διατρέχει όλη την έκταση της πλατείας, υποδηλώνει το στοιχείο ενός μονοπατιού προς την κορυφή του βουνού σε έναν κλασικό κήπο. Στην κατάληξη του “ρέματος”, συναντώνται δυο επιφάνειες νερού μπροστά από το κτίριο δίνοντας την εντύπωση ότι αποτελούν προέκταση μίας μεγαλύτερης λίμνης. Ωστόσο, οι δύο αυτές εγκαταστάσεις χωρίζονται με μεγάλες πλάκες σκληρής επιφάνειας που λειτουργούν σαν “γέφυρα” η οποία φαίνεται να επιπλέει πάνω στο νερό.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό του σημείου είναι δύο σημεία φύτευσης όπου βρίσκονται μέσα στο νερό. Αυτά τα στοιχεία υποδηλώνουν τους λόφους που υπήρχαν στα τεχνητά νησιά και τοποθετούνταν στις λίμνες σε έναν κλασικό κήπο συμβολίζοντας κάποιο ιερό βουνό. Το σκηνικό της πλατείας στο τμήμα αυτό θυμίζει το κεντρικό σημείο ενός κλασικού κήπου, όπου τοποθετεί μία λίμνη στο κέντρο και γύρω της διαρθρώνει τη βλάστηση, τα βράχια και τις κτιριακές δομές που λειτουργούσαν ως χώροι συνάντησης και ψυχαγωγίας.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι βασικές αρχές της κινεζικής φιλοσοφίας στον σχεδιασμό τοπίου στην περίπτωση της πλατείας συναντούν το σχεδιασμό των αρχιτεκτόνων. Όπως η ζωγραφική τοπίου επιδιώκει την αρμονία μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης, έτσι και η κατασκευή ενός τεχνητού τοπίου ενδυναμώνει τη σχέση του ανθρώπου και σύγχρονου τρόπου διαβίωσης. Η πλατεία αν και χωρίζεται νοητά σε επιμέρους ενότητες, δίνει στον επισκέπτη την ευκαιρία να αποκτήσει διαφορετικές εμπειρίες. Με τον τρόπο αυτό, γίνεται μία προσπάθεια να αναγεννηθεί και να επιστρέψει η περιοχή στον χαρακτήρα όπου είχε και να δοθεί μία ευκαιρία στον επισκέπτη να αντιληφθεί και να αισθανθεί την πάροδο του χρόνου, μέσα από την εξέλιξη της φύσης και τη μεταβλητότητα του χώρου.

Urban Dock LaLaport Toyosu

Πλατεία, Earthscape Studio, Τόκιο, Ιαπωνία, 2006

Η περιοχή, που βρίσκεται σήμερα το LaLaport, αποτελούσε ένα σημαντικό συγκρότημα εγκαταστάσεων βαριάς βιομηχανίας της IHI⁴¹ που ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1853 ως ναυπηγείο. Τοποθετημένο εκατέρωθεν του ποταμού Sumida, ο οποίος ρέει στον κόλπο του Tokyo, ήταν στρατηγικής σημασίας για την παράκτια άμυνα της Ιαπωνίας. Έτσι στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ξεκινάει το εμπόριο και αρχίζει η ταχεία βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής. Μέχρι και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα η περιοχή Toyosu γνώρισε την ανάπτυξη. Σταδιακά όμως η βαριά βιομηχανία απομακρύνθηκε από το κέντρο της πόλης. Η IHI πραγματοποιεί επί του παρόντος έργα μεγάλης κλίμακας εμπορικής και οικιστικής ανάπτυξης στην περιοχή της Toyosu, στο Tokyo.

Ονόμασαν τη νέα κοινότητα «Urban Dock» και το αρχιτεκτονικό γραφείο Earthscape ανέλαβε τη δημιουργία του τμήματος «Urban Dock LaLaport Toyosu». Ζητήθηκε το έργο να έχει το δικό του θέμα και να ταιριάζει με την τοποθεσία και την τοπική κοινότητα. Σύμφωνα με αυτές τις λέξεις-κλειδιά, η πλατεία θα αποτελείται από εγκαταστάσεις που θα στηρίξουν την αστική ζωή των ανθρώπων και θα την εμπλουτίσουν μέσω της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, το πρώην ναυπηγείο ζητήθηκε να διατηρήσει την παρουσία του ως βιομηχανικό λείψανο και το περιβάλλον του να αναδιαμορφωθεί για να σχηματίσει μια “άνετη” προκυμαία.

άποψη της πλατείας

41. Ishikawajima-Harima Heavy Industries

Το αρχιτεκτονικό γραφείο Earthscape⁴² χρησιμοποιεί το τοπίο ως κύριο εργαλείο σχεδιασμού, στοχεύει στη δημιουργία μιας αειφόρου πλατφόρμας που συνδέει την τέχνη, τον άνθρωπο και τη φύση. Το έργο έχει στόχο την ανακάλυψη ενός νέου τρόπου ζωής, την «επανεύρεση» του Tokyo, την ανακάλυψη νέων σημείων ενδιαφέροντος και τον επαναπροσδιορισμό του τοπίου, χρησιμοποιώντας παραμέτρους ενός συμβολικού υποβάθρου από τα παλιά ναυπηγεία. Ολοκληρώθηκε το 2006 και το όραμα του έργου ήταν να θεωρήσει ολόκληρο το τοπίο ως ωκεανό και τους ανθρώπους που επισκέπτονται την περιοχή ως ταξιδιώτες⁴³.

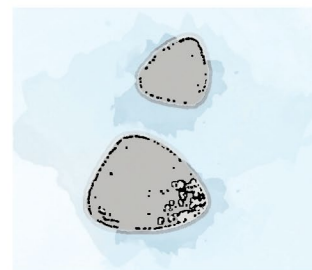
wave garden

κύμα

πλατφόρμες

νησιά

“τεχνητός καταρράκτης”

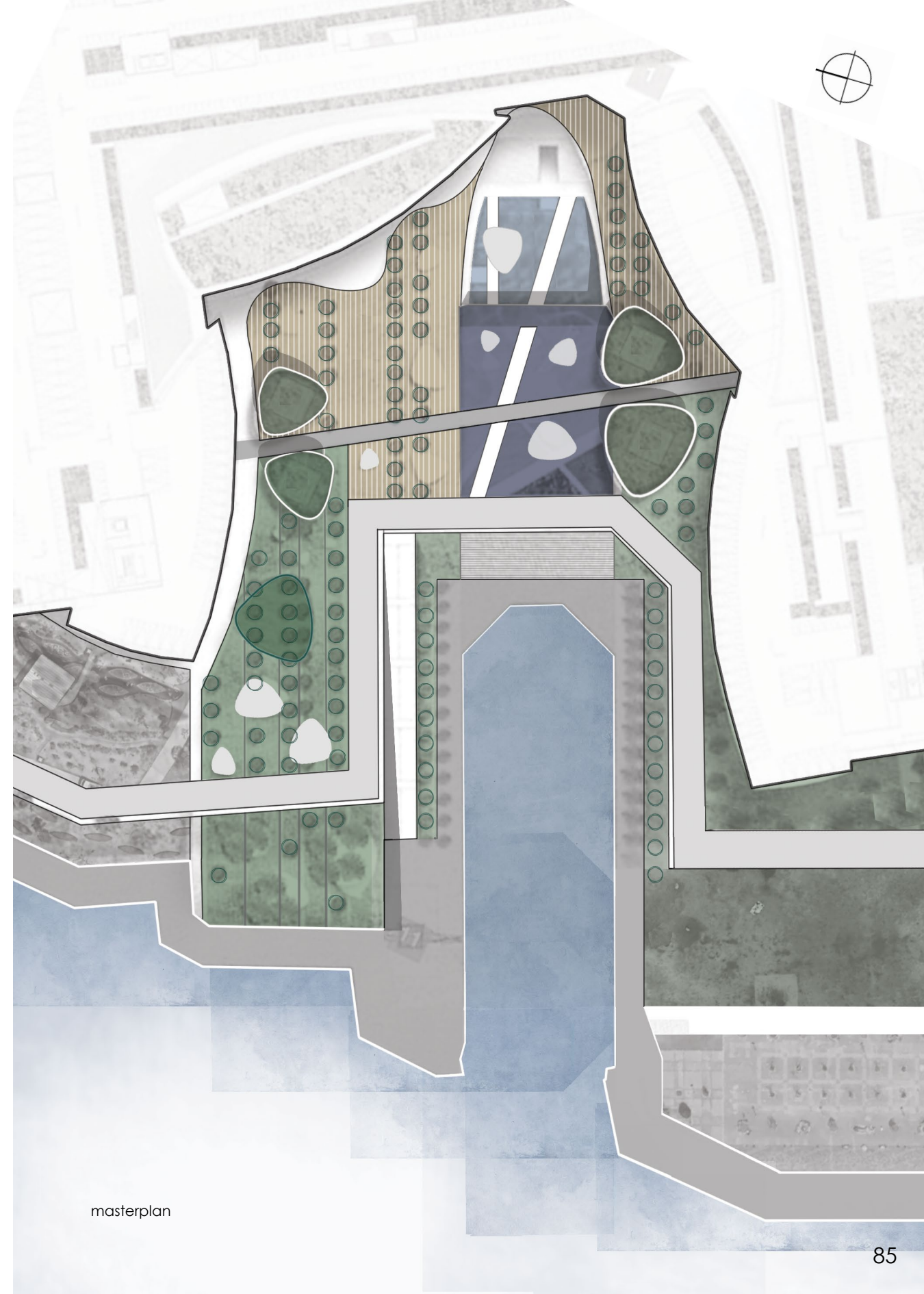
καταρράκτης

το ωκεάνιο τοπίο ως κεντρικό θέμα της πλατείας

42. Το όνομα της εταιρείας «Earthscape» αναφέρεται στη τηλεσκοπική όψη της γης όπως φαίνεται από το εξωτερικό διάστημα, που είναι η θεμελιώδης προοπτική τους σε κάθε έργο. Οι αρχιτέκτονες της Earthscape προσθέτουν ότι «Λαμβάνοντας υπόψη τις συσκευές που δημιουργούν τη σύνδεση μεταξύ ανθρώπων και φύσης ως σχεδίαση, εκτελούν έργα σχεδιασμού που γίνονται μια πλατφόρμα εμπειρίας».

43. <http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

masterplan

Ο σχεδιασμός της πλατείας οργανώνεται σε τρεις ενότητες όπου η καθεμία είναι ξεχωριστή και αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο: το «νερό» (water), τη «γη» (earth) και το «πράσινο» (green).

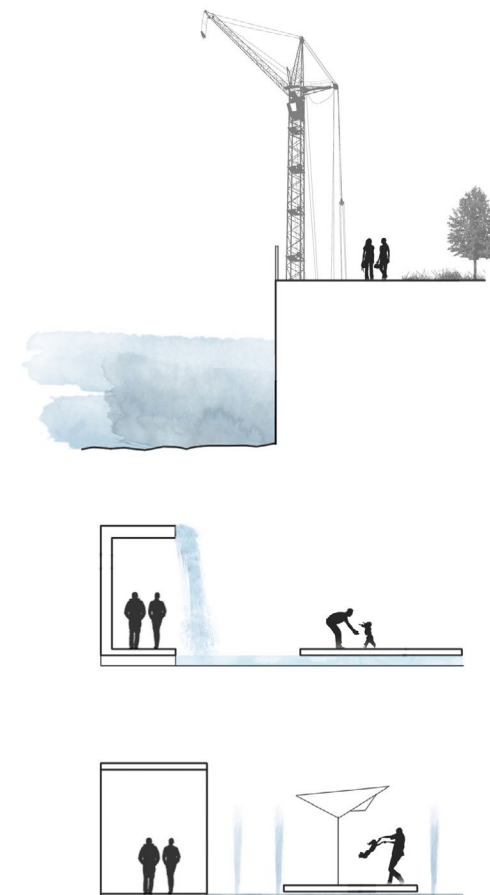
Κατά την πρώτη άφιξη στο LaLaport Toyosu, οι επισκέπτες καλούνται να ξεκινήσουν μια «ωκεάνια περιήγηση» μέσα από ένα πάρκο και μια δημόσια πλατεία, που την ονομάζουν Wave Garden, που είναι η πρώτη ενότητα. Στο Wave Garden, το επίπεδο εδάφους κυριολεκτικά «κυματίζει», εξομοιώνοντας τα κύματα και την κίνηση του νερού. Η μεταβαλλόμενη τοπογραφία του χώρου επιτρέπει ποικίλες χρήσεις. Ορισμένοι λόφοι σχηματίζουν οπτικά κλειστούς χώρους με ενσωματωμένα καθίσματα, ενώ άλλοι χρησιμεύουν ως τσουλήθρες ή ράμπες για να εξερευνήσουν και να παίξουν τα παιδιά. Το μεταβαλλόμενο έδαφος στο πάρκο προσελκύει επισκέπτες και δημιουργεί μια αίσθηση περιπέτειας και ένα στοιχείο έκπληξης, καθώς εξερευνούν το πάρκο⁴⁴. Τα υλικά, που χρησιμοποιούνται σε αυτό το τμήμα του έργου, είναι πιο σκληρά για να θυμίζουν ταυτόχρονα το στοιχείο της γης.

Wave Garden

Η πλατεία πρόκειται για μια «μινιατούρα», μια σμίκρυνση του ωκεάνιου τοπίου. Τα λευκά παγκάκια έχουν σχεδιαστεί σε οργανικές μορφές, θυμίζοντας κοράλλι. Τα στοιχεία, που παισιώνουν το Wave Garden, δημιουργούν σκηνικά που μιμούνται φυσικούς σχηματισμούς. Αυτή η τεχνική είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των παραδοσιακών ιαπωνικών κήπων, όπου δημιουργούσαν συμβολικές απεικονίσεις τοπίων. Άλλη μια σχεδιαστική αρχή που εντοπίζεται, είναι η ένταξη του κήπου στο φυσικό τοπίο, καθώς αυτός πρέπει να σχεδιάζεται σε αρμονία με το κατασκευαστικό του φυσικό υπόβαθρο. Αυτό επιτυγχάνεται με το να εκφράζει ξεκάθαρα κάποια φάση και δομή του φυσικού του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα στο παράδειγμα μας αυτή του ωκεάνιου τοπίου.

Το στοιχείο του νερού κυριαρχεί στο σχεδιασμό καθώς εμφανίζεται με ποικίλους τρόπους. Αρχικά, μέσω της προβλήτας ο άνθρωπος δεν έρχεται σε άμεση επαφή με το νερό και περπατάει σε ψηλότερο επίπεδο. Στη συνέχεια, δημιουργείται μια επιφάνεια με πίδακες νερού, η οποία καταλήγει σε ένα τεχνητό καταρράκτη και από εκεί σε χαμηλότερο επίπεδο σε μια λίμνη όπου ο άνθρωπος έρχεται σε άμεση επαφή με το στοιχείο του νερού. Με την χρήση σκληρών υλικών και οργανικών μορφών, σχηματίζονται απεικονίσεις νησιών και διαδρομών πάνω στο νερό. Όλα τα στοιχεία είναι τοποθετημένα στον ίδιο άξονα, σαν συνέχεια του ωκεανού που διεισδύει στη πλατεία. Η λίμνη με τα νησιά αποτελεί κεντρικό στοιχείο σχεδιασμού των παραδοσιακών κήπων όπως και η τοποθέτηση καταρράκτη σε σημείο που δεν αποκαλύπτεται άμεσα στον θεατή, ο οποίος τον αντιλαμβάνεται δια της ακοής.

διαγραμματικές τομές . σχέση ανθρώπου με νερό

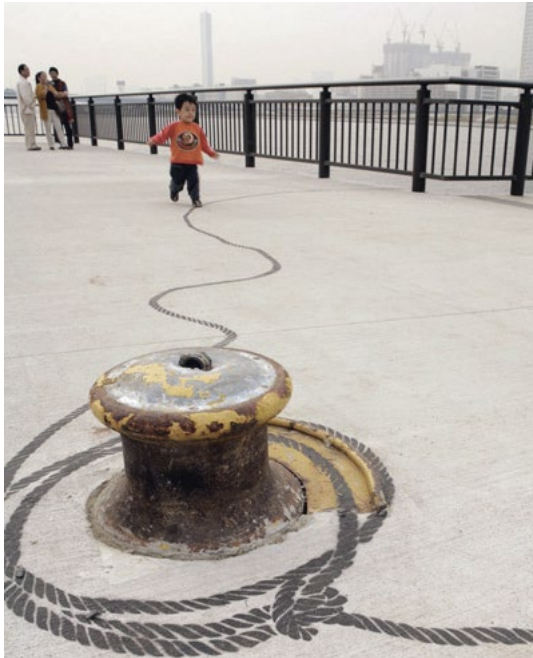

στοιχείο νερού

44. Chris van Uffelen, Waterscapes - Contemporary Landscaping, 2011, σελ. 25

Η τρίτη και τελευταία ενότητα εντάσσει το στοιχείο του πρασίνου μαζί με χώρους στάσης. Βρίσκεται στην άκρη της προβλήτας για να παρέχει θέα του ωκεάνιου τοπίου και της πόλης. Στο τμήμα αυτό, ενσωματώνονται στοιχεία ιστορικού χαρακτήρα όπως, άγκυρες, γρανάζια, μικρά τηλεσκόπια παρατήρησης και γερανοί των παλιών ναυπηγείων, τα οποία παραμένουν στο χώρο ως υπενθύμιση της ιστορίας του. Το τοπίο επιβάλλει την ανθρώπινη σύνδεση με το νερό και δημιουργεί μια εμπειρία ανακάλυψης και αναψυχής κατά μήκος της προκυμιάς ενώ παράλληλα επιτρέπει μια αυθεντική και στενή σύνδεση με το σήμερα.

στοιχεία ιστορικού χαρακτήρα

καθιστικοί χώροι

Η περιοχή έχει αλλάξει χαρακτήρα και από παλιά βιομηχανική περιοχή έχει γίνει ένας πολύλειτουργικός χώρος, δίνοντας έμφαση στο στοιχείο της μνήμης του τόπου. Το Lalaport είναι μία πλατεία στην οποία οι επισκέπτες καλούνται να "ταξιδέψουν" και να εξερευνήσουν ελεύθερα σε ολόκληρη την περιοχή, καθώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένες διαδρομές. Για να επαναφέρουν το στοιχείο της μνήμης στην περιοχή, οι αρχιτέκτονες δημιουργούν μιμήσεις μικρότερης κλίμακας, χαρακτηριστική τεχνική των παραδοσιακών ιαπωνικών κήπων. Συγκεκριμένα, το ωκεάνιο θέμα επαναλαμβάνεται σε όλα τα στοιχεία του χώρου και αποδεικνύει πως ακόμα και σήμερα η φιλοσοφία των κήπων συνεχίζει να επηρεάζει τις σύγχρονες σχεδιαστικές πρακτικές.

Quzhou Luming Park

Πάρκο, 32 εκτάρια, Turenscape, Quzhou, Κίνα, 2015

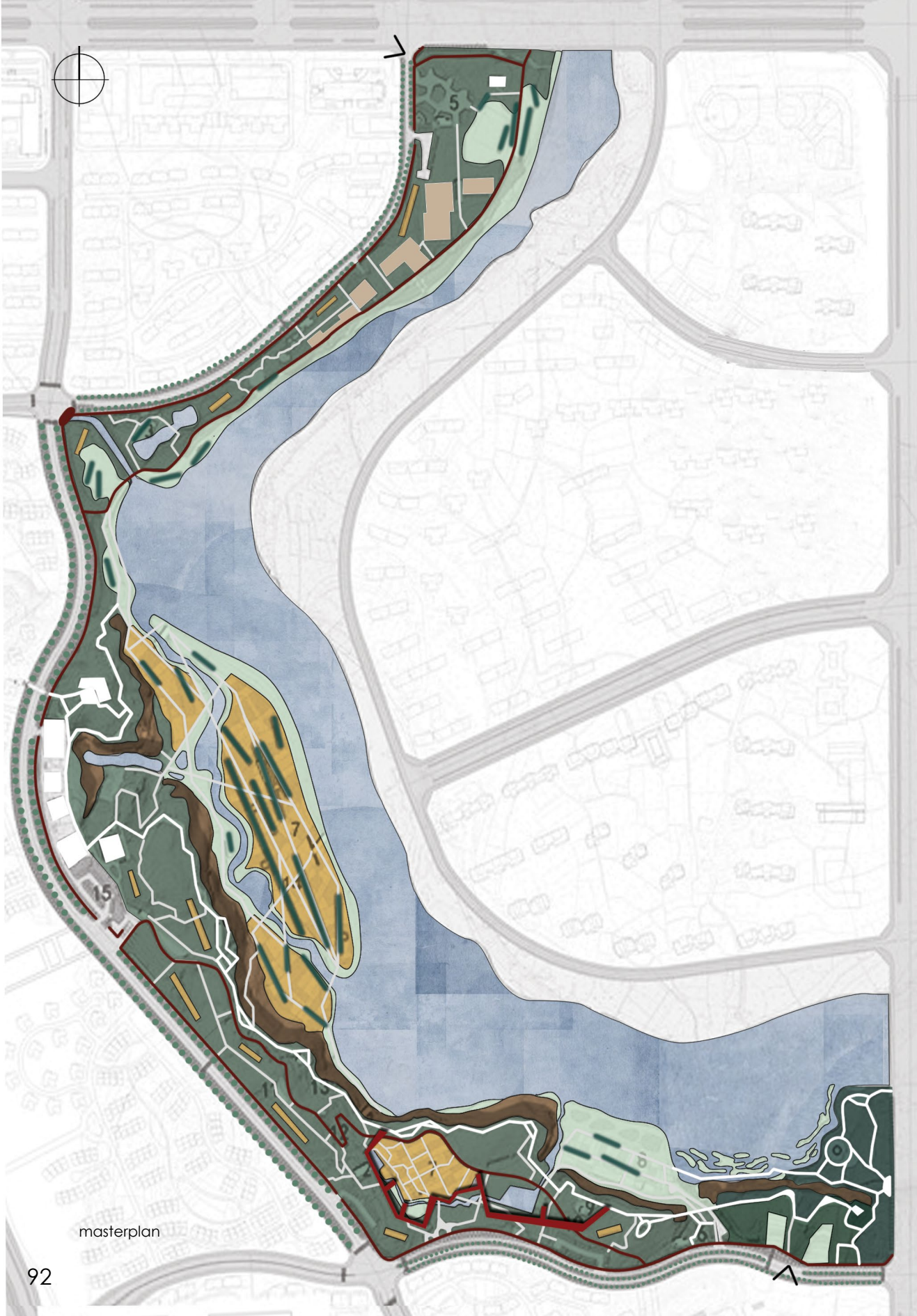
Η πόλη Quzhou της Κίνας αποτελούσε ανέκαθεν μία από τις σημαντικότερες πόλεις, έχοντας κατακτήσει τη θέση της στις μητροπόλεις της Κίνας. Η ενότητα και ο χαρακτήρας αυτού του τόπου, λαμβάνοντας υπόψη τη στρατηγική του τοποθεσία στην ανατολική ακτή, επέτρεψε τη δημιουργία πολλών ιδιωτικών κήπων ήδη από τον 12^ο αιώνα. Δίνοντας μια “ανάσα αέρα” σε μία τόσο πυκνοκατοικημένη περιοχή, δικαίως χαρακτηρίζεται ως υποδειγματικό μοντέλο οικολογικής περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, χάρη στους απίστευτα πλούσιους φυσικούς πόρους. Ένας τέτοιος πράσινος “πνεύμονας” βρίσκεται ήδη στη δυτική περιφέρεια της πόλης Quzhou της επαρχίας Zhejiang και οριοθετείται ανατολικά από τη όχθη του ποταμού Shiliang Creek και δυτικά από μία αστική λεωφόρο⁴⁵.

Στόχος της περιοχής είναι να δημιουργηθεί ένας πολύλειτουργικός πράσινος χώρος που προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής στους πολίτες. Οι Turenscape εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία εξερευνώντας καινοτόμες ιδέες για να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες ενός αστικού πάρκου που δεν θα είναι μόνο χώρος αναψυχής αλλά θα προστατεύει τη σύνθετη τοπογραφία του χώρου. Η πρόταση με τίτλο «Quzhou Luming Park» περιλάμβανε τη δημιουργία μίας οικολογικής υποδομής συνολικής έκτασης 32 στρεμμάτων. Οι στόχοι σχεδίασης περιλάμβαναν την αντιμετώπιση μεγάλων προβλημάτων, όπως η ταχεία αστικοποίηση, η εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών, η αλλαγή του κλίματος, οι πλημμύρες καθώς και η έλλειψη χώρου αναψυχής.

άποψη πάρκου πριν την ανάπτυξη

45. <https://www.turenscape.com/project/detail/4637.html>

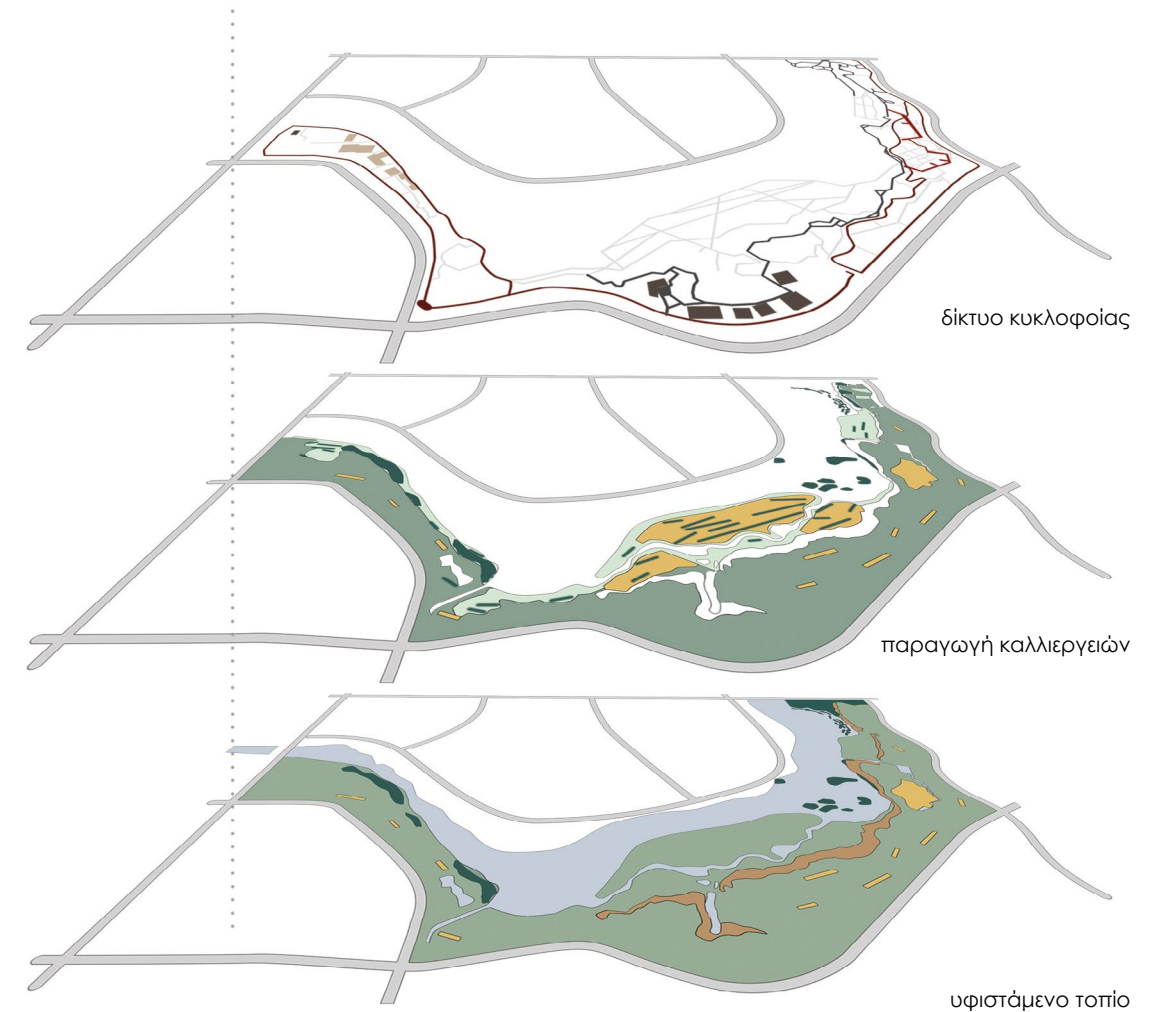

masterplan

Σε αυτό το πλαίσιο, οι αρχιτέκτονες έθεσαν ως βασικές ιδέες το «φιλικό προς την πλημμύρα» τοπίο, τη γεωργική αστικοποίηση, το παραγωγικό τοπίο και την ελάχιστη παρέμβαση, οι οποίες ενσωματώθηκαν σε μια βασική στρατηγική μετασχηματισμού, αυτή της συρραφής του τοπίου («Quilting the terrain»). Έτσι, η κεντρική ιδέα βασίστηκε στην συνένωση των υπάρχοντων “θραυσμάτων” σε ένα νέο τοπίο, με την ενσωμάτωση και τη διασύνδεση νέων μοτίβων. Αυτά τα υφιστάμενα “θραύσματα” συνθέτουν τον «καμβά ενός ψηφιδωτού τοπίου», δηλαδή ενός “συνονθυλεύματος” φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων⁴⁶. Σε αυτό το τοπίο, τα πάντα επαναχρησιμοποιούνται ενώ παράλληλα υπάρχει διάκριση μεταξύ των φυσικών και τεχνητών στοιχείων.

Χρησιμοποιώντας αυτές τις στρατηγικές, οι Turenscape είχαν να αντιμετωπίσουν ένα αχανές τοπίο και για το λόγο αυτό το οργάνωσαν με τρία διαφορετικά συστήματα σχεδιασμού αντιπροσωπεύοντας το σύγχρονο ενδιαφέρον για την εξερεύνηση της περιοχής ως ένα παλίμψηστο:

- υφιστάμενο τοπίο (Existing terrain and water)
- παραγωγή καλλιεργειών (Quilting productive vegetation into the terrain)
- δίκτυο κυκλοφορίας (Framing with a network of paths and structures)

46. <https://www.asla.org/2016awards/165382.html>

Η διατήρηση των στοιχείων του υφιστάμενου τοπίου είναι ο πρωταρχικός στόχος των αρχιτεκτόνων και το σημείο εκκίνησης για το σχεδιασμό τους. Το “μωσαϊκό” τοπίο περιλαμβάνει λόφους από κόκκινο ψαμμίτη. Αντί να προσπαθήσουν να τους καλύψουν ή να τους αλλάξουν, αποφάσισαν να τους ενσωματώσουν στο σχέδιο. Ακόμη, μικρά τμήματα εγκαταλελειμμένων αγροτικών περιοχών στο νότιο τμήμα, ένα γραμμικό άλσος με δέντρα που συνορεύουν με τον ποταμό, το υφιστάμενο πράσινο που καλύπτει την όχθη του ποταμού και το προϋπάρχον σύστημα αποστράγγισης στο χώρο παραμένουν ουσιαστικά αμετάβλητα. Άθικτα διατηρούνται επίσης στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχή τα οποία οφείλουν να συντηρηθούν για να διατηρηθεί η ιστορία του τόπου.

διατήρηση υφιστάμενων στοιχείων

η φύτευση τους καλοκαιρινούς μήνες

Καθώς η πλημμυρίδα έχει δημιουργήσει εύφορο έδαφος κατάλληλο για καλλιέργεια, οι σχεδιαστές αποφάσισαν να το χρησιμοποιήσουν προς όφελός τους. Ενώ διατηρήθηκαν οι υπάρχοντες οικότοποι, εισήχθησαν παραγωγικές καλλιέργειες για να καλυφθούν τα εγκαταλελειμμένα χωράφια. Οι καλλιέργειες επιλέχθηκαν σύμφωνα με τις εποχές όπως ηλιοτρόπια και χρυσάνθεμα τους καλοκαιρινούς μήνες με στόχο να χρησιμοποιούνται για θεραπείες αλλά ταυτόχρονα να εμπλουτίσουν το φάσμα του τοπίου. Με αυτόν τον τρόπο, δημιούργησαν ένα χώρο που είναι παραγωγικός αλλά παράλληλα προσφέρει στους επισκέπτες διαφορετικές σκηνές, προσδίδοντας την αίσθηση της εποχικότητας και της μεταβολής μέσα στον χρόνο.

Η τρίτη χειρονομία στο σχεδιασμό είναι ο σχηματισμός ενός δικτύου κυκλοφορίας που παρέχει στους επισκέπτες μια πλούσια σειρά αλληλεπιδράσεων με το ψηφιδωτό τοπίο της “πρώτης” και της “δεύτερης” φύσης⁴⁷. Επειδή ένα μεγάλο μέρος του πάρκου βρίσκεται στην πλημμυρίδα, οι σχεδιαστές δίσταζαν να χτίσουν δομές που θα παρεμπόδιζαν τη φυσική ροή του νερού. Για να αποφευχθεί αυτή η κατάσταση, δημιουργείται ένα δίκτυο υπερυψωμένων διαδρόμων το οποίο επιτρέπει το φαινόμενο της πλημμυρίδας να χρησιμεύσει ως φυσική άρδευση για τις καλλιέργειες. Στην απόληξή του, δημιουργούνται σημεία στάσης που προσφέρουν σκίαση αλλά παράλληλα πανοραμική θέα. Αυτό το δίκτυο αν και απομακρύνεται από τον “καμβά” του ψηφιδωτού τοπίου, μετατρέπει αποτελεσματικά την “παραγωγική” φύση σε μια ευχάριστη σειρά διαδραστικών εμπειριών⁴⁸.

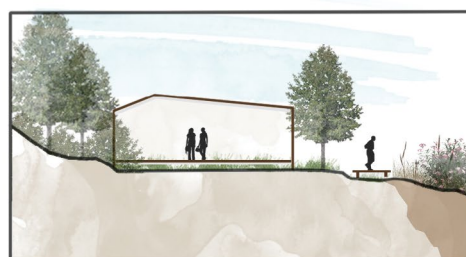

υπερυψωμένο δίκτυο διαδρόμων σε όλη την έκταση του πάρκου

Το βασικό χαρακτηριστικό του πάρκου είναι η ικανότητα του να προσαρμόζεται στο στοιχείο του νερού και του εδάφους για να διασφαλιστεί ο πλήρης σεβασμός της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του οικοσυστήματος. Για το λόγο αυτό, σχεδιάστηκε μία γέφυρα η οποία “επιπλέει” πάνω από τον ποταμό δημιουργώντας μια διαδρομή πρόσβασης πάνω από τους κόκκινους πέτρινους βράχους.

47. <https://land8.com/quzhou-luming-park-proves-that-natural-processes-offer-the-most-sustainable-solutions/>

48. <http://www.abitare.it/en/habitat-en/landscape-design-en/2016/01/23/luming-park-green-lung-of-the-metropolis-quzhou/>

διαγραμματικές τομές . στρατηγικές για αντιμετώπιση υφιστάμενου τοπίου

διάδρομοι στο τμήμα των καλλιεργείων

Το μεγαλύτερο τμήμα του πάρκου διατρέχεται από ένα κύριο πεζόδρομο, όπου σε διάσπαρτα σημεία του τοποθετούνται πλατφόρμες για λόγους προστασίας από τη βροχή. Ο κύριος πεζόδρομος ενοποιείται στο τμήμα των καλλιεργείων με μονοπάτια τα οποία ακολουθούν μία πιο γραμμική διαδρομή. Σε αυτά τα μονοπάτια εκτείνονται μεγάλα ορθογώνια περίπτερα⁴⁹. Τοποθετείται επίσης ένας πύργος που λειτουργεί ως παρατηρητήριο φύσης ενώ συναντώνται άλλα δύο "tea houses" σε όλη την έκταση του πάρκου. Τέτοιες χαρακτηριστικές δομές εντοπίζονται σε διάφορα σημεία ενός κλασικού κήπου. Η κατασκευή τους όμως έχει μία σύγχρονη προσέγγιση. Για το λόγο αυτό, τα αρχιτεκτονικά στοιχεία έχουν κατασκευαστεί για να είναι "φιλικά" προς τις πλημμύρες.

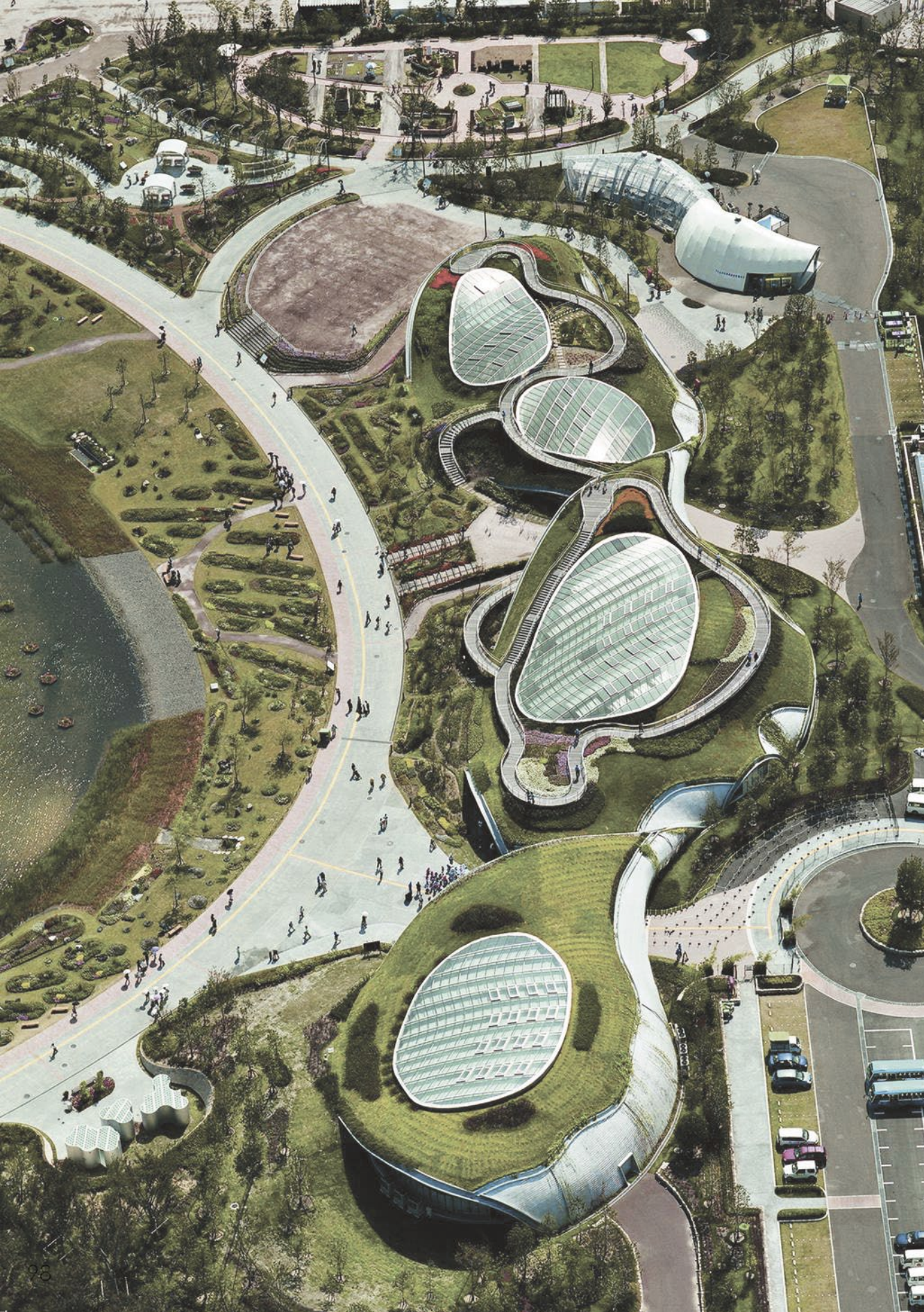
πύργος στην περιοχή των καλλιεργείων

γέφυρες και μονοπάτια

Ο βασικός σκοπός των αρχιτεκτόνων ήταν να μεταμορφώσουν ένα ερημικό τοπίο σε ένα παραγωγικό και όμορφο περιβάλλον για την αστική ζωή· δημιουργώντας παράλληλα μία πιο συνεκτική κοινότητα, επαναφέροντας την χαμένη ταυτότητα της περιοχής και διατηρώντας παράλληλα τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της. Αναπτύσσοντας το σχεδιασμό σε τρία συστήματα, χρησιμοποίησαν τις ελαφρές κτιριακές κατασκευές και το δίκτυο κυκλοφορίας ως τρόπο εμφάνισης και ανάδειξης του τοπίου. Αυτή η χειρονομία βασίστηκε στη βασική αρχή της κινεζικής φιλοσοφίας για τη σχεδίαση κήπων αναδεικνύοντας το τοπίο από μέσα προς τα έξω και από πάνω προς τα κάτω κάτι το οποίο εφαρμόζεται στο πάρκο. Όλα αυτά τα εργαλεία μαζί θα συμβάλλουν για να δημιουργήσουν ένα πάρκο με στόχο να αναζωογονήσει τις μνήμες ενός κάποτε αγροτικού πληθυσμού αλλά κυρίως να γίνει ευρέως γνωστό ότι ο άνθρωπος προσπαθεί να επαναφέρει τη φύση στα προηγούμενα της στάδια αλλά και να έρθει κοντά της.

49. <https://land8.com/quzhou-luming-park-proves-that-natural-processes-offer-the-most-sustainable-solutions/>

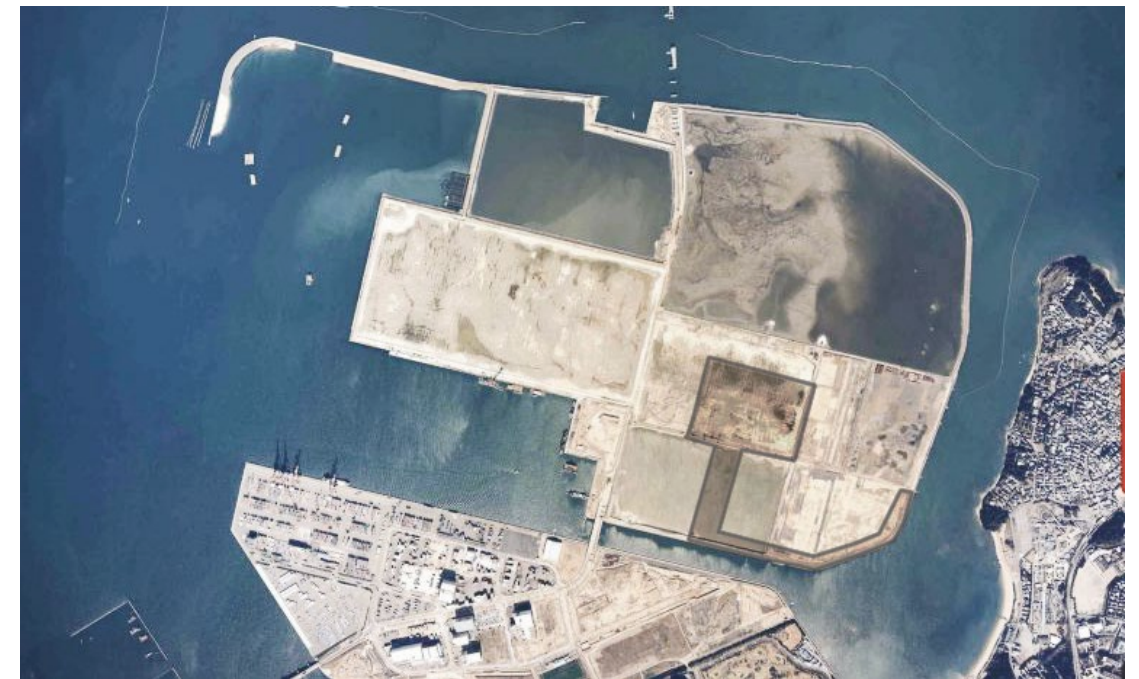

Grin Grin Central Park

Πάρκο, 18 εκτάρια, Toyo Ito, Fukuoka, Ιαπωνία, 2005

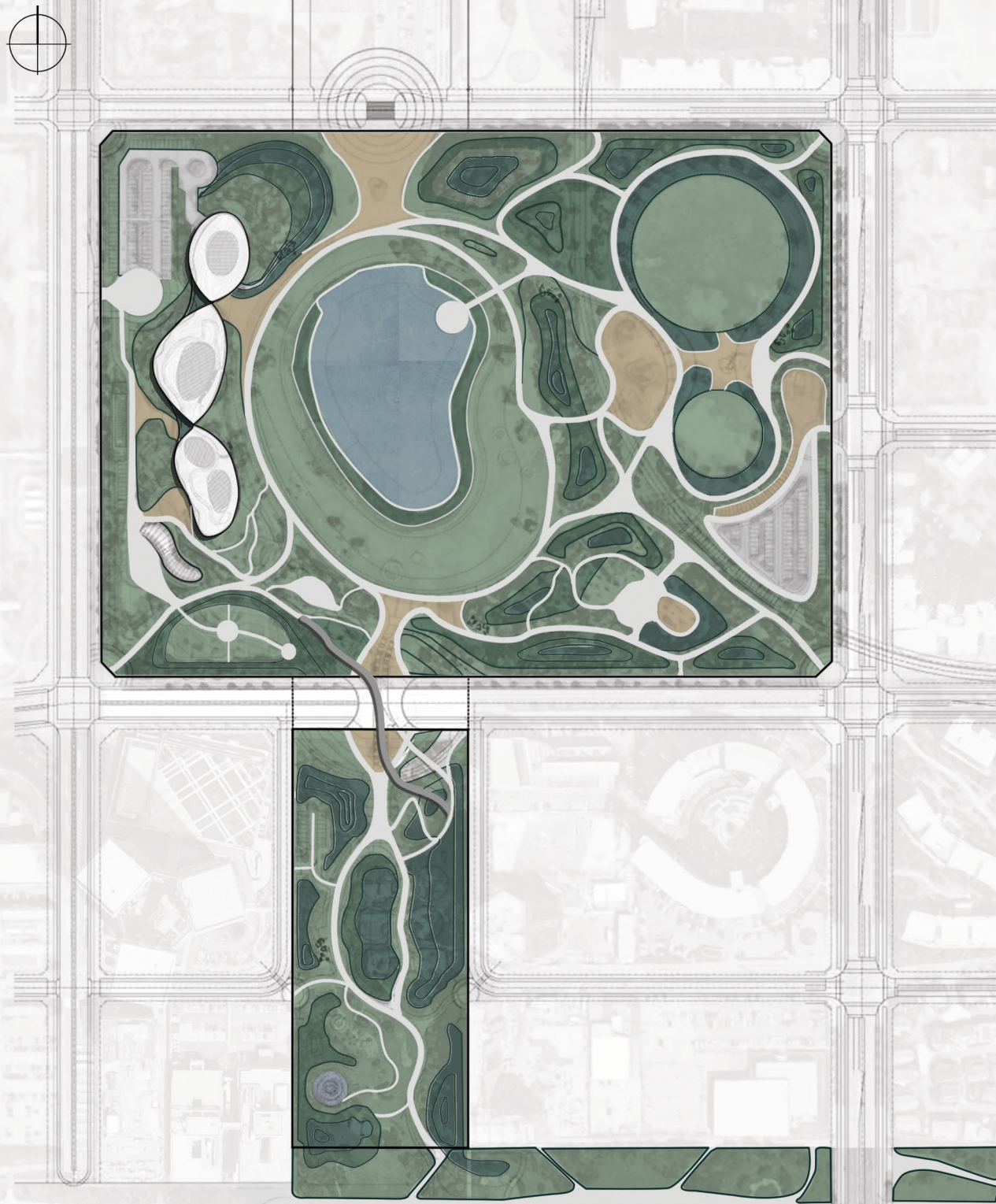
Η πόλη Fukuoka βρίσκεται σε μία προνομιακή τοποθεσία στη Νοτιοανατολική Ιαπωνία, δεδομένης της εγγύτητάς της με μεγάλα αστικά κέντρα της Κορέας, της Κίνας καθώς της Ταϊβάν. Στην ανατολική πλευρά του κόλπου Hakata στην πόλη Fukuoka είναι κτισμένο το Island City, ένα τεράστιο τεχνητό νησί 400 εκταρίων στη μέση ενός οικονομικού κόμβου. Η επέμβαση αυτή δημιουργήθηκε από τις εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις ώστε να ενισχύσει τις λειτουργίες του λιμανιού, να δημιουργήσει μια εντελώς νέα βιομηχανία και να βελτιώσει το κυκλοφοριακό σύστημα ανατολικά της Fukuoka. Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, επιδίωκαν να δημιουργήσουν μια νέα φύση σε αυτό το επίπεδο τεχνητό νησί. Ωστόσο, βασικός στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένας άνετος αστικός χώρος που θα περιλάμβανε ένα «πράσινο πάρκο φιλικό προς το περιβάλλον» («green-friendly green parks») για να φιλοξενήσει ένα ευχάριστο οικιστικό περιβάλλον.

Ο αρχιτέκτονας Toyo Ito ανέλαβε το 2002 τον σχεδιασμό αυτού του προγράμματος με τίτλο «Grin Grin Central Park»⁵⁰. Ο ίδιος πρότεινε τη δημιουργία ενός πάρκου συνολικής έκτασης 18 εκταρίων, συμπεριλαμβανόμενης μίας παραλιακής πράσινης ζώνης. Σε αυτό το πρωτοποριακό έργο που ολοκληρώθηκε 2005, ο Ito με γνώμονα τη τοποθεσία της περιοχής επιδιώκει το σχεδιασμό μιας πολυδιάστατης εμπειρίας. Η πρόταση του στοχεύει να προσφέρει μια ευχάριστη αλλαγή στο τοπίο ολόκληρης της περιοχής προκειμένου να οργανώσει διάφορες δραστηριότητες για τους επισκέπτες.

αεροφωτογραφία πριν την ανάπτυξη

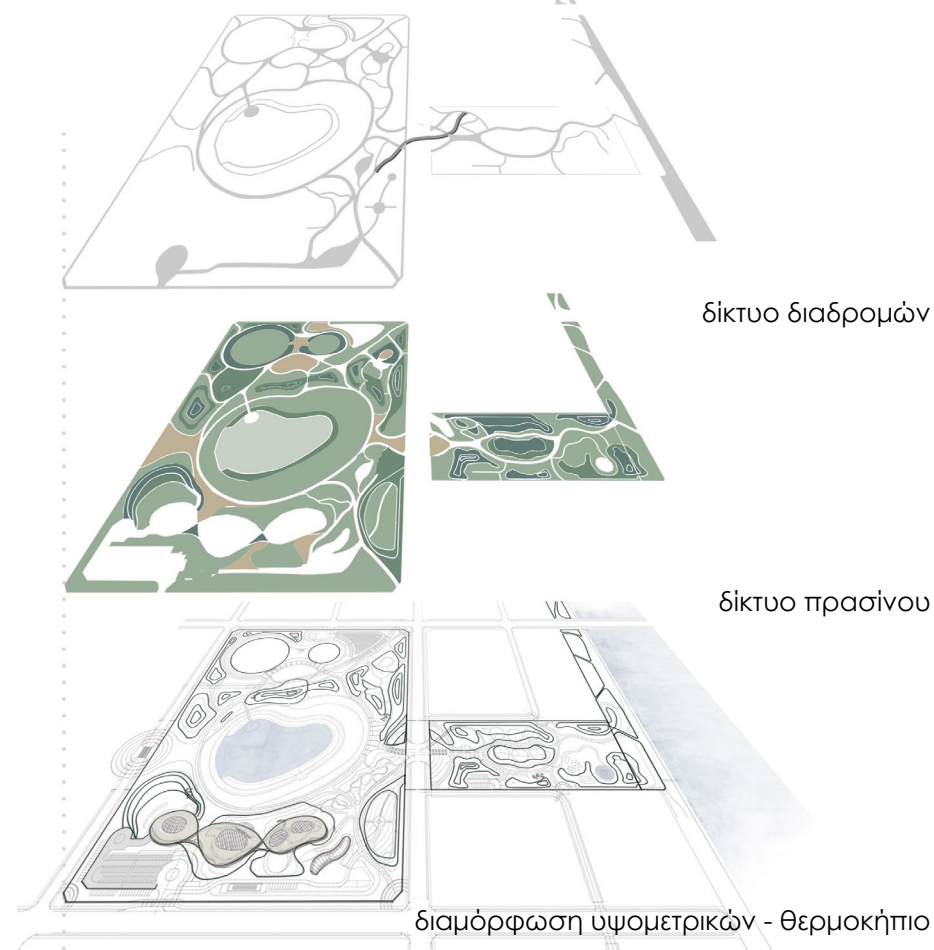
50. "Grin Grin" has two meanings in Japanese "Green green" (for function) and "round and round" (for shape), so it sounds like "environmentally-friendly green parks".

Η κεντρική ιδέα του σχεδιασμού αφορά σε ένα εντελώς νέο περιβάλλον, το οποίο συγχωνεύεται με τις τοπογραφικές αλλαγές του γύρω τοπίου. Η στρατηγική σχεδιασμού βασίζεται στη χρήση οργανικών μορφών σε όλα τα επιμέρους στοιχεία του πάρκου. Σε αυτό το πλαίσιο, η ενσωμάτωση της αρχιτεκτονικής και του τοπίου είναι μια βασική στρατηγική για τη δημιουργία ενός χώρου αναψυχής και εκπαίδευσης για τους κατοίκους. Ο αρχιτέκτονας εξοικειώνεται με τη συνεχώς εξελισσόμενη φύση, προσαρμόζοντας τις "ιδιότητες" της στο σχεδιασμό⁵¹. Με τον τρόπο αυτό, δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην έννοια της φύσης χρησιμοποιώντας βασικές αρχές σχεδίασης ενός ιαπωνικού τοπίου, προσαρμοσμένες στις σύγχρονες πρακτικές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πάρκο δεν βρίσκεται ακριβώς στην προκυμαία αλλά περιβάλλεται από ξηρά. Αυτή η απόφαση δεν είναι τυχαία καθώς οι έντονοι κρύοι άνεμοι το χειμώνα στη Fukuoka δεν ευνοούν στη δημιουργία ενός παραθαλάσσιου πάρκου. Ο σχεδιασμός αποτελείται από τέσσερις περιοχές, καθεμία από τις οποίες οργανώνεται με διαφορετικό τρόπο και έχει ποικίλες χρήσεις:

- το κεντρικό τμήμα του πάρκου που αποτελείται από την κεντρική λίμνη
- το νότιο τμήμα όπου χωρίζεται από το υπόλοιπο πάρκο μέσω μίας λεωφόρου
- την παραλιακή ζώνη πρασίνου
- και το δυτικό τμήμα που περιλαμβάνει μια εγκατάσταση ενός θερμοκηπίου

51. <https://www.area-arch.it/en/grin-grin/>

Το κεντρικό τμήμα του πάρκου αποτελείται από ένα σύμπλεγμα φυσικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων. Στο κέντρο βρίσκεται η σημαντικότερη εγκατάσταση, μία λίμνη γύρω από την οποία οργανώνονται επιμέρους στοιχεία. Ωστόσο, η διάταξη των επιμέρους στοιχείων στο κεντρικό τμήμα είναι με τέτοιο τρόπο οργανωμένη ώστε να θυμίζει ένα κλασικό ιαπωνικό κήπο. Στο σημείο της λίμνης ενσωματώνονται μία πλατφόρμα και καθιστικοί χώροι στάσης. Αντίστοιχα σε όλο το τμήμα του πάρκου εντοπίζονται χώροι στάσης και μικρά στεγασμένα περίπτερα. Ένα ακόμη έντονο στοιχείο είναι της φύσης με την πυκνή βλάστηση να κυριαρχεί θυμίζοντας μικρογραφία δάσους. Οι συστάδες δέντρων σε συνδυασμό με τις οργανικές διαδρομές δημιουργούν διάφορες οπτικές φυγές οι οποίες είναι αποτέλεσμα δυο χωρικών και γεωμετρικών επιλογών, της απόκρυψης και της εμφάνισης αφενός και της ασυμμετρίας αφετέρου. Αυτοί οι συνθετικοί κανόνες προσφέρουν ιδιαίτερη χωρική διάσταση στο χώρο.

κεντρική λίμνη

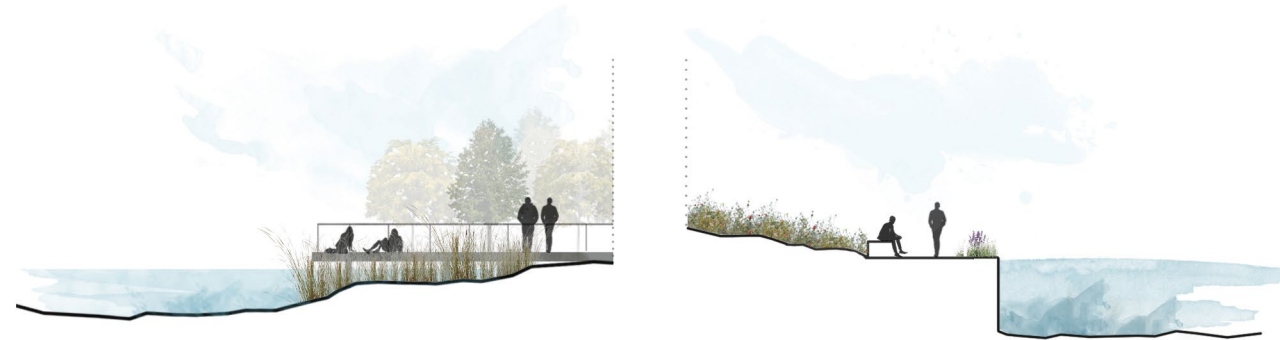

μικρά στεγασμένα περίπτερα

καθιστικοί χώροι

Από το σημείο της λίμνης σχηματίζεται μία διαδρομή που λειτουργεί ως γέφυρα ενώνοντας το κεντρικό τμήμα του πάρκου με το νότιο. Η είσοδος στη νότια περιοχή γίνεται μέσα από μία σειρά χαρακτηριστικών δομών οι οποίες θυμίζουν τις πύλες εισόδου στους κλασικούς κήπους. Το συγκεκριμένο τμήμα του πάρκου διαφέρει από τα υπόλοιπα καθώς περιλαμβάνει ένα θεματικό πάρκο μνήμης με τίτλο «International exchange garden», το οποίο αποτελείται από έξι κήπους που αντιστοιχούν σε έξι πόλεις⁵². Μετά από το θεματικό πάρκο, το τοπίο αλλάζει χαρακτήρα καθώς εντάσσει διάφορες δραστηριότητες σε πλήρη εναρμόνιση με το φυσικό τοπίο. Αυτό επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση ενός τεχνητού ρέματος το οποίο ξεκινάει από το θεματικό πάρκο και καταλήγει σε μία λίμνη γύρω από την οποία διαρθρώνονται οι χώροι παιχνιδιού και οι καθιστικοί χώροι.

διαγραμματικές τομές . σχέση ανθρώπου με νερό και φυσικό τοπίο

52. <http://island-city.city.fukuoka.lg.jp/news/detail/484/back:1>

Αυτό το τμήμα του πάρκου ενοποιείται με οργανικές διαδρομές οι οποίες καταλήγουν στην περιοχή της προκυμαίας. Από την προκυμαία δημιουργείται ανατολικά μία παραλιακή ζώνη πρασίνου μήκους 1.5 χιλιομέτρων, η οποία συνδέει μέσω μίας γέφυρας το τεχνητό νησί με τον υπόλοιπο αστικό ιστό της πόλης.

παραλιακό μέτωπο

θερμοκήπιο

Τέλος, το δυτικό τμήμα είναι μία κτιριακή εγκατάσταση ενός θερμοκηπίου που έχει πάρει το όνομα «Grin Grin» και αποτελεί το πρώτο κτίριο αυτού του νησιού⁵³. Το βόρειο τμήμα του καλύπτει τη μεγαλύτερη πράσινη περιοχή ενώ το νότιο τμήμα λειτουργεί ως εργαστηριακός χώρος. Οι χώροι είναι συνεχείς μεταξύ τους μέσω μίας οργανικής κίνησης, η οποία δημιουργεί συνέχεια μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού. Η στέγη του κελύφους του θερμοκηπίου αποτελείται από διαδρόμους κίνησης και φυτεμένα δώματα. Με τον τρόπο αυτό δεν διακρίνεται το επίπεδο μεταξύ τους εδάφους και της οροφής καθώς όλο το τοπίο στην περιοχή του θερμοκηπίου ενσωματώνει μια σειρά από λόφους που παρέχουν πανοραμική θέα ολόκληρου του νησιού.

53. <http://architecturalmoleskine.blogspot.com/2013/03/toyo-ito-grin-grin-park-fukuoka.html>

παραλιακό μέτωπο

Συνολικά, ο σχεδιασμός του πάρκου Grin Grin βασίστηκε στην ενσωμάτωση της αρχιτεκτονικής στο φυσικό τοπίο. Η ανθρώπινη παρέμβαση να είναι έντονη στο πάρκο καθώς υπάρχει μία κεντρική εγκατάσταση ενός θερμοκηπίου. Ωστόσο, η βασική κατεύθυνση είναι η δημιουργία ενός βιώσιμου χώρου πρασίνου και η ενίσχυση της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση μέσα στον αστικό ιστό της Fukuoka. Έτσι, ο στόχος του Toyo Ito ήταν να ακολουθήσει μία στρατηγική για την ανασυγκρότηση ολόκληρης της περιοχής, επιτρέποντας μια πληθώρα εμπειριών σε όλη την αρχιτεκτονική του και δημιουργώντας μια σύνθετη τοπογραφία στο χώρο. Ωστόσο, οι μεγάλες εκτάσεις γρασιδιού, τα παρτέρια με λουλούδια και η διαμόρφωση των καθιστικών χώρων αποδεικνύουν ότι το πάρκο Grin Grin έχει ορισμένες δυτικές επιρροές.

Η Κίνα και η Ιαπωνία διαμόρφωσαν μία ισχυρή παράδοση στη δημιουργία κήπων κατά την αρχαιότητα. Τότε γράφτηκαν από τα πρώτα εγχειρίδια που αφορούσαν την κατασκευή των κήπων και εμφανίστηκε μία πρώιμη αρχιτεκτονική τοπίων. Διαπιστώνεται ότι ο σχεδιασμός των κήπων προέκυψε ως μία μορφή υλοποίησης των **φιλοσοφικών**, καλλιτεχνικών και αισθητικών τους αρχών. Ανέκαθεν, αυτοί οι δύο πολιτισμοί ήταν έντονα συνδεδεμένοι με την θρησκεία, η οποία υπογράμμιζε τη σημασία της παράδοσης και εισήγαγε την **λατρεία του φυσικού τοπίου**. Γι' αυτόν το λόγο, αναπτύχθηκε μία βαθιά εκτίμηση της ομορφιάς της φύσης, η οποία αποδόθηκε μέσα στα πλαίσια του κήπου. Ως επακόλουθο, η σχέση **ανθρώπου, θρησκείας και φύσης** αποτέλεσε βάση για τον τρόπο ζωής και σκέψης της Κίνας και Ιαπωνίας για πάρα πολλούς αιώνες.

Ωστόσο, οι **κοινωνικοπολιτικές** αλλαγές στις δυο χώρες, όπως και η είσοδος των δυτικών ιδεών, **ταρακούνησαν** μια παράδοση αιώνων με τις δύο χώρες να προσπαθούν με γρήγορους ρυθμούς να εκσυγχρονιστούν, για να προφτάσουν τις εξελίξεις των υπολοίπων χωρών. Τα γεγονότα του 20ου αιώνα οδήγησαν σταδιακά την Κίνα και την Ιαπωνία να περάσει από τους κλασικούς κήπους σε ένα νέο πρότυπο σύγχρονου σχεδιασμού ανοιχτών χώρων. Αναπόφευκτα, οι πόλεις οδηγούνται σε μαζική κατασκευή κτιρίων και έργα μεγάλης κλίμακας (π.χ. γέφυρες, αυτοκινητόδρομοι) καθώς οι απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής έχουν αλλάξει. Ως αποτέλεσμα, ο αστικός ιστός των πόλεων είναι πυκνός και υπάρχει σαφής έλλειψη ελεύθερων χώρων, όπως πάρκα και πλατείες, οι οποίες ενισχύουν τη σχέση των ανθρώπων με το περιβάλλον. Η παγκόσμια οικονομία και οι συνέπειες της **παγκοσμιοποίησης** οδήγησαν σε **ομογενοποίηση** του σχεδιασμού του δημόσιου χώρου, λειτουργώντας εις βάρος της παράδοσης. Με τον τρόπο αυτό, έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση η αντιμετώπιση του ανοιχτού χώρου τόσο στην Κίνα όσο και στην Ιαπωνία. Ο 21ος αιώνας βρίσκει τις δύο χώρες να αγωνίζονται για την επανεύρεση και τον **επαναπροσδιορισμό** της πολιτισμικής τους **ταυτότητας**.

Μέσα από την ανάλυση των παραδειγμάτων των σύγχρονων χώρων πρασίνου, προκύπτουν ορισμένα ερωτήματα σχετικά με την εφαρμογή των παραδοσιακών αρχών και στρατηγικών σχεδιασμού των κήπων στο παρόν. Ωστόσο, ο προβληματισμός έγκειται στο κατά πόσο η χρήση των στοιχείων αυτών πηγάζει μέσα από μία εσωτερική ανάγκη του αρχιτέκτονα να επαναφέρει το στοιχείο της παράδοσης στο σχεδιασμό πράσινων χώρων.

Διαπιστώνουμε ότι η έννοια των **ιδιωτικών κήπων** συνεχίζει να αποτελεί ένα κεντρικό ζήτημα στην οργάνωση του χώρου της κατοικίας, εφόσον είναι συνδεδεμένη με μία από τις βασικότερες πτυχές του ιαπωνικού και κινεζικού πολιτισμού, τη θρησκεία. Οι αρχιτέκτονες **επαναφέρουν** το στοιχείο της παράδοσης και **ενισχύουν** ταυτόχρονα τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Η εμφάνιση παραδοσιακών εννοιών των κήπων σε σύγχρονα έργα αποδεικνύει τη **διαχρονικότητά** τους. Συγκεκριμένα, εντοπίσαμε στρατηγικές σχεδίασης που χρησιμοποιούσαν στο παρελθόν να μεταφέρονται με ένα σύγχρονο τρόπο στη σχεδίαση των κήπων κατοικίας. Κάποιες από αυτές είναι η χρήση της ασυμμετρίας, της μίμησης φυσικών στοιχείων και του “δανεισμού τοπίου”, δηλαδή της ενσωμάτωσης απομακρυσμένων τοπίων μέσα στο σκηνικό του κήπου.

Τα δίπολα εσωτερικό-εξωτερικό, φυσικό-τεχνητό και παρόν-παρελθόν απασχολούν τους αρχιτέκτονες και πηγάζουν όχι μόνο από την κουλτούρα αλλά και από τη σύγχρονη εποχή.

Όσον αφορά το πρότυπο των **δημόσιων χώρων** πρασίνου στην Κίνα και στην Ιαπωνία, αυτό εμφανίζεται μετά τον 20ο αιώνα και έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με **δυτικές πρακτικές**. Ο δημόσιος χώρος είναι ένα από τα πιο βασικά στοιχεία της αστικής ζωής που παρέχει στους ανθρώπους τη δυνατότητα για κοινωνικές δραστηριότητες, επικοινωνία και ανταλλαγή αγαθών. Για πάρα πολλά χρόνια, οι κήποι ήταν ενσωματωμένοι μόνο στα αυτοκρατορικά παλάτια ή στους ναούς, με αποτέλεσμα μετά το 1900 να ανοίξουν στο ευρύ κοινό και να αποτελέσουν πολλά από τα σημερινά δημόσια πάρκα. Επομένως, η έννοια των δημόσιων χώρων δεν εμφανίστηκε στην ανατολίτικη φιλοσοφία πιο πριν, καθώς οι περισσότερες από τις αρχαίες πόλεις δεν οικοδομήθηκαν με βάση τη δημοκρατία.

Στις πλατείες που αναλύθηκαν, **συμβολικό υπόβαθρο** εξακολουθεί να είναι το ίδιο με αυτό των παραδοσιακών κήπων ενώ ταυτόχρονα εντοπίζεται χρήση σύγχρονων υλικών και τεχνικών κατασκευής. Γίνεται μία εντατική προσπάθεια τον 21ο αιώνα για την επανεύρεση τόσο της παράδοσης, όσο και της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση. Αν και η πλατεία με έναν κλασικό τύπο κήπου, με μία πρώτη ματιά, δεν μοιράζονται κοινά στοιχεία, αποδεικνύεται ότι χρησιμοποιούν ίδιες στρατηγικές σχεδιασμού. Πιο συχνά, εντοπίζεται η μίμηση και η ενσωμάτωση τοπίων σε μικρότερη κλίμακα.

Μέσα από τα παραδείγματα **πάρκων**, διαπιστώνεται πως οι αρχιτέκτονες επικεντρώνονται στο περιβάλλον, αναζητώντας μία βιώσιμη αρχιτεκτονική. Τα δεδομένα σχεδιασμού αλλάζουν σε μεγάλο βαθμό καθώς πλέον πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε σοβαρά ζητήματα που σχετίζονται με τη **ρύπανση**. Αποδυναμώνεται η έννοια της παράδοσης καθώς οι ανάγκες για **οικολογικό σχεδιασμό** υπερτερούν. Ωστόσο, μέσα από την οικολογική συνείδηση που χαρακτηρίζει τους αρχιτέκτονες, γίνεται μία προσπάθεια να αναζωογονηθεί το στοιχείο της φύσης που είναι έντονο στους λαούς της Ανατολής. Συνεπώς και στην περίπτωση των πάρκων, τα “αποτυπώματα” των κήπων εντοπίζονται σε μικρότερο βαθμό καθώς δεν παύουν να απασχολούν το σύγχρονο σχεδιασμό.

Αναλύοντας όλα τα παραδείγματα, παρατηρούμε μία μεγάλη **αντίθεση** μεταξύ των δύο χωρών που αφορά την αντιμετώπιση των ανοιχτών χώρων πρασίνου. Στην παραγωγή σύγχρονων πάρκων η **Κίνα υπερτερεί** και έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τον τομέα σχεδιασμού τοπίων σε σύγκριση με την Ιαπωνία. Αυτό συμβαίνει γιατί γίνεται μία **εντατική παραγωγή** χώρων πρασίνου μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2008, διότι προέκυψαν σοβαρά ζητήματα που αφορούσαν τη συμφόρηση και τη ρύπανση. Από την άλλη πλευρά, η **Ιαπωνία** εξαιτίας της έλλειψης χώρου, της έντονης **αστικοποίησης** και της ρύπανσης, έχει γίνει η χώρα με ένα από τα πιο υποβαθμισμένα περιβάλλοντα. Παρόλο αυτά, και οι δύο χώρες καλούνται να **επαναπροσδιορίσουν** τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον και αναπτύξουν **λύσεις** στις οποίες το παρελθόν αποσκοπεί να συσχετιστεί με το παρόν με τον πιο αρμονικό τρόπο.

Συμπεραίνουμε ότι σε ένα μεγάλο βαθμό στους ανοιχτούς χώρους πρασίνου μπορούν να υπάρχουν **αποτυπώματα** των **κλασικών κήπων**, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι τεχνικές σχεδιασμού είναι αναχρονιστικές. Αυτό συμβαίνει **αθέμιτα** αφού πρόκειται για έννοιες βαθιά ριζωμένες στη “φύση”, τη γνώση και την σκέψη των αρχιτεκτόνων, οι οποίες δεν αποδυναμώθηκαν από την ενσωμάτωση δυτικών επιρροών. Η **Δύση** ανέκαθεν ενδιαφερόταν για τη φιλοσοφία, την αρχιτεκτονική και οι παραδόσεις των πολιτισμών της Ανατολής. Ωστόσο, μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε αυτή την εργασία και μέσα από την ανάλυση των παραδειγμάτων, το σημαντικό ερώτημα που μπορεί να τεθεί πώς η Δύση θα μπορέσει να **κατανοήσει** και να **αποκωδικοποιήσει** βαθύτερα τον τρόπο σκέψης και την κουλτούρα αυτών των πολιτισμών.

Cha-no-yu : Η τελετή τσαγιού, κατέχει ιδιαίτερη σημασία και θέση στην ιαπωνική φιλοσοφία. Ο βουδισμός Zen επηρεάζει άμεσα τη διαδικασία της τελετής, με την πνευματικότητα να είναι κυρίαρχη επιδίωξη. Αναπτύχθηκε παράλληλα με την αρχιτεκτονική των tea rooms την περίοδο Momoyama.

Chinoiserie : Είναι η Ευρωπαϊκή ερμηνεία και απομίμηση των καλλιτεχνικών παραδόσεων της Ανατολικής Ασίας στη λογοτεχνία, στο θέατρο, στην αρχιτεκτονική και στον σχεδιασμό των κήπων.

Kami : Λατρεύονται στη θρησκεία του Σιντοϊσμού και πρόκειται για θεότητες σε μορφή πνευμάτων. Συχνά κατοικίες των Kami θεωρούνταν φυσικά στοιχεία όπως κορμοί δέντρων ή βράχοι.

Kare-sansui : Κυριολεκτικά σημαίνει “μαραμένο βουνό-νερό”, δηλαδή “ξηρός κήπος” ή ακόμα και “κήποι λιτότητας”. Κλασικοί ξηροί κήποι δημιουργήθηκαν στους ναούς του βουδισμού Zen κατά την περίοδο Kamakura-Muromachi.

Pagoda : Είναι ένας κλιμακωτός πύργος με πολλαπλές μαρκίζες και έχει θρησκευτική λειτουργία.

Roji : Κυριολεκτικά σημαίνει “δροσερό έδαφος”. Είναι ο ιαπωνικός όρος για τις διαδρομές των παραδοσιακών κήπων τσαγιού που σε οδηγούσαν στο δωμάτιο τσαγιού για την τελετή.

Shakkei : Σημαίνει “δανεισμένο τοπίο” και είναι μια τεχνική που χρησιμοποιείται στους κλασικούς κήπους για την ένταξη και την ενσωμάτωση του εξωτερικού φυσικού τοπίου στη σύνθεση του κήπου.

Shan-Shui : Πρόκειται για την παραδοσιακή κινεζική ζωγραφική τοπίου. Η λέξη shan σημαίνει βουνό και η λέξη shui νερό.

Sharawadgi : Πρόκειται για ένα ύφος αρχιτεκτονικής τοπίου στο οποίο αποφεύγονται οι άκαμπτες γραμμές και η συμμετρία για να δώσουν στη σκηνή μια οργανική και νατουραλιστική εμφάνιση.

Shinden zukuri : Είναι αρχιτεκτονικό ύφος για τα αυτοκρατορικά παλάτια και τους κήπους κατά την περίοδο Heian. Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι μια ειδική συμμετρία των κτιρίων και του ανεπτυγμένου χώρου μεταξύ τους.

Shinto : Είναι η ιαπωνική θρησκεία του Σιντοϊσμού που προέρχεται από την αρχαιότητα. Πρόκειται για μια τελετουργική θρησκεία που λειτουργεί σαν σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν.

Shoji : Είναι ένας τύπος συρόμενης πόρτας ή διαχωριστικού, τα οποία αποτελούνται από ξύλινα πλέγματα που καλύπτονται από ημιδιαφανές χαρτί.

Shoin zukuri : Εμφανίστηκε μετά το shinden-zukuri και χρησιμοποιείται στα αρχοντικά των στρατιωτικών και στους βουδιστικούς ναούς Zen των περιόδων Momoyama και Edo. Αρχικά η λέξη shoin αναφερόταν στα δωμάτια ανάγνωσης στα σπίτια των μοναχών Zen. Αποτελεί τη βάση του σημερινού παραδοσιακού ιαπωνικού σπιτιού.

Sukiya zukuri : Είναι αρχιτεκτονικό ύφος των κατοικιών της περιόδου Muromachi και χαρακτηρίζεται από τη χρήση φυσικών υλικών. Το Suki σημαίνει εκλεπτυσμένη γεύση και απόλαυση και αναφέρεται στην τελετή τσαγιού. Εισήγαγε τη σχεδίαση κατοικιών με βάση την αισθητική του τσαγιού. Το ύφος sukiya είναι μια παραλλαγή του shoin με λεπτές καλλιτεχνικές διαφορές.

Tatami : Είναι ήδη στρωμάτων φτιαγμένα από άχυρα που χρησιμοποιούνται εκτενώς για την κάλυψη ιαπωνικών δωματίων.

Tea house/cha-shitsu : Τα δωμάτια τσαγιού αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα του ιαπωνικού πολιτισμού. Τα δωμάτια αυτά φιλοξενούσαν τις τελετές τσαγιού (cha-no-yu), είναι φτιαγμένα σύμφωνα με το αρχιτεκτονικό ύφος Sukiya-zukuri και κύρια στοιχεία τους είναι τα shoji και τα tatami.

Wabi-sabi : Αντιπροσωπεύει την ιαπωνική αισθητική άποψη και επικεντρώνεται στην αποδοχή της παροδικότητας και της ατέλειας. Η αισθητική αυτή περιγράφεται ως η ομορφιά που είναι “ατελής, παροδική και ελλιπή” και προέρχεται από την βουδιστική διδασκαλία.

Yuan : Σημαίνει κήπος στη κινεζική κουλτούρα και συμβολίζεται με τα πέντε βασικά στοιχεία ενός κήπου τα οποία είναι βράχος, νερό, αρχιτεκτονική, βλάστηση και περίφραξη.

Zazen : “καθιστικός διαλογισμός”, το zazen είναι μια πρακτική του βουδισμού zen και στόχος είναι η κατανόηση της φύσης της ύπαρξης. Όπου za είναι η συνεδρίαση και zen ο διαλογισμός.

Zen : Σημαίνει διαλογισμός και είναι το “μονοπάτι της ψυχής για το διαφωτισμό”, σύμφωνα με τη βουδιστική θρησκεία.

Πηγές του λεξικού είναι τα **βιβλία** :

Nitschke Gunter, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999

Denison Edward, 30-second architecture, Ivy Press, 2013

Και η **διαδικτυακή πηγή** : <https://www.japan-guide.com/e/e2007.html>

Βιβλία

- Chris van Uffelen, Waterscapes - Contemporary Landscaping, 2011
Denison Edward, 30 - second Architecture, Ivy Press, 2013
Gunter Nitschke, Japanese Gardens - Right Angle and Natural Form, Taschen, 1999
Honour Hugh, Fleming John, Ιστορία της Τέχνης, μτφρ. Παππάς Ανδρέας, εκδόσεις Υποδομή, 1998
Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014
Qingxi Lou, Chinese Gardens, μτφρ. Lei Zhang & Hong Yu, China Intercontinental Press, 2003
Wong Young-tsu, A paradise Lost: The Imperial Garden Yuanming Yuan, The University of Hawaii Press, 2001
Yu Sui, Wei Xun, Chinese Gardens, Μτφρ. Yifan Zhu, Design Media Publishing Ltd, 2011

Διαδικτυακές πηγές

- <https://www.britannica.com/art/chinoiserie>
<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>
<https://www.goood.cn/deep-3-courtyard-in-jiangsu-china-by-su-architects.htm>
<http://archeyes.com/water-cherry-house-kengo-kuma-associates/>
<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>
<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>
<https://www.asla.org/2016awards/165382.html>
<https://land8.com/quzhou-luming-park-proves-that-natural-processes-offer-the-most-sustainable-solutions/>
<http://www.abitare.it/en/habitat-en/landscape-design-en/2016/01/23/luming-park-green-lung-of-the-metropolis-quzhou/>
<https://www.area-arch.it/en/grin-grin/>
<http://island-city.city.fukuoka.lg.jp/news/detail/484/back:1>
<http://architecturalmoleskine.blogspot.com/toyo-ito-grin-grin-park-fukuoka.html>
<https://www.turenscape.com/home/index.html>

Διαδικτυακά αρχεία

- Yishi Liu, A chronology of the field of modern Chinese architectural history, 1986–2012, Ιούνιος 2013 (www.sciencedirect.com)
Bo Yang, Nancy J Volkman, From traditional to contemporary: Revelations in Chinese garden and public space design, Δεκέμβριος 2010 (<https://link.springer.com>)
Yutong Yang - Design analysis of Classical Chinese Gardens.pdf

Προπτυχιακή εργασία

- Zhao Pei, Introduction on Chinese Architecture Practicing in Recent Decade (2005-2014), Universidad Nacional de Mar del Plata, 2015

Η μέτρηση των εικόνων γίνεται από πάνω προς τα κάτω και από τα αριστερά προς τα δεξιά.

01. Εισαγωγή

Εικόνα 1 (σελ. 8)

https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:De_pruimenboomgaard_te_Kameido-Rijksmuseum_RP-P-1956-743.jpeg

02. Φιλοσοφικά ρεύματα και Θρησκείες

Εικόνα 2 (σελ. 12)

https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:Sumida_River,_the_Wood_of_the_Water_God,_at_Masaki_LACMA_M.66.35.5.jpg

Εικόνα 3 (σελ. 16)

<https://i.pinimg.com/originals/9e/8f/5c/9e8f5c008369a2487e7868f6c9cc4326.jpg>

Εικόνα 4 (σελ. 17)

<http://www.gatelessgatestudio.com/four-periods-of-zazen/>

Εικόνα 5 (σελ. 18)

https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:Ando_Hiroshige_The_Sea_at_Satta,_Suruga_Province,_from_the_series_%22Thirty-six_Views_of_Mount_Fuji%22_-_Google_Art_Project.jpg

Εικόνα 6 (σελ. 20-21)

<https://www.christies.com/lotfinder/Lot/fourteen-rolls-of-hand-painted-chinoiserie-wallpaper-supplied-6157674-details.aspx>

03. Ιστορική εξέλιξη κήπων

Εικόνα 7 (σελ. 22)

https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:26_Kozuke.jpg

Εικόνα 8 (σελ. 28)

<http://www.ancientpages.com/2018/02/20/legendary-mount-penglai-eight-immortals-reside/mountpenglai/>

Εικόνα 9 (σελ. 29)

<https://www.shenyun.com/news/view/article/e/Btljyowp7kE/shen-yun-symphony-orchestra-orchid-pavilion.html>

Εικόνα 10 (σελ. 30)

<https://randomwire.com/master-of-nets/>

Εικόνα 11 (σελ. 31)

https://en.wikipedia.org/wiki/Jichang_Garden#/media/File:Jichang_Yuan.jpg

Εικόνα 12 (σελ. 31)

http://www.suzhouprivatetour.com/attractions/show/humble_administrators_garden.htm

Εικόνα 13 (σελ. 31)

https://www.gardenvisit.com/gardens/the_surgings_waves-blue_waves-pavilion-cang_lang_ting

Εικόνα 14 (σελ. 32)

http://www.chinadaily.com.cn/culture/2016-11/04/content_27276785.htm

Εικόνα 15 (σελ. 33)

<http://aniccasight.blogspot.com/2015/01/the-fascinating-osawa-pond-daikaku-ji.html>

Εικόνα 16 (σελ. 34)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 19

Εικόνα 17 (σελ. 34)

<https://zekkeijapan.com/article/index/726/>

Εικόνα 18 (σελ. 35)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 140

Εικόνα 19 (σελ. 36)

<https://www.japantimes.co.jp/news/2018/08/01/national/katsura-imperial-villa-allow-visitors-charge-%C2%A51000-november/>

Εικόνα 20 (σελ. 37)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 2

04. Στρατηγικές σχεδίασης, χαρακτηριστικά και συμβολισμοί κήπων

Εικόνα 21 (σελ. 38)

https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:100_views_edo_036.jpg

Εικόνα 22 (σελ. 42)

<http://cursosdefotografiadigital.org/paisajes/los-paisajes-mas-sorprendentes-del-mundo-y-como-fotografiarlos.html>

Εικόνα 23 (σελ. 42)

<https://i.pinimg.com/originals/10/54/2f/10542f2d49d6ef43732389e2ce42f8d7.jpg>

Εικόνα 24 (σελ. 44)

https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_garden#/media/File:20090510_Shanghai_Yuyan_6689.jpg

Εικόνα 25 (σελ. 44)

https://www.123rf.com/photo_59887845_chinese-garden-house-at-lake-with-water-lilies.html

Εικόνα 26 (σελ. 46)

<https://www.curatedground.com/home/2018/2/6/chinese-garden-of-friendship-darling-harbour-sydney>

Εικόνα 27 (σελ. 46)

<https://www.dreamstime.com/moon-gate-circular-opening-garden-wall-acts-as-pedestrian-passageway-traditional-architectural-element-image119064663>

Εικόνα 28 (σελ. 48)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 45

Εικόνα 29 (σελ. 49)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 30

Εικόνα 30 (σελ. 49)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 150

Εικόνα 31 (σελ. 50)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 94

Εικόνα 32 (σελ. 50)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 94

Εικόνα 33 (σελ. 50)

<http://www.newgardentools.net/elements-of-the-japanese-water-garden/>

Εικόνα 34 (σελ. 51)

Kawaguchi Yoko, Japanese Zen Gardens, Frances Lincoln, 2014, σελ. 154

05. Σύγχρονα σχεδιαστικά παραδείγματα

Εικόνα 35 (σελ. 52)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:Utagawa_Hiroshige_I,_published_by_Uoya_Eikichi__Horikiri_Iris_Garden_\(Horikiri_no_hanash%C5%8Dbu\),_from_the_series_One_Hundred_Famous_Views_of_Edo_\(Meish..._-_Google_Art_Project.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige#/media/File:Utagawa_Hiroshige_I,_published_by_Uoya_Eikichi__Horikiri_Iris_Garden_(Horikiri_no_hanash%C5%8Dbu),_from_the_series_One_Hundred_Famous_Views_of_Edo_(Meish..._-_Google_Art_Project.jpg)

Εικόνα 36 (σελ. 56)

<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Εικόνα 37 (σελ. 57)

<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Εικόνα 38 (σελ. 61)

<https://www.goood.cn/deep-3-courtyard-in-jiangsu-china-by-su-architects.htm>

Εικόνα 39 (σελ. 61)

<https://www.goood.cn/deep-3-courtyard-in-jiangsu-china-by-su-architects.htm>

Εικόνα 40 (σελ. 61)

<https://www.goood.cn/deep-3-courtyard-in-jiangsu-china-by-su-architects.htm>

Εικόνα 41 (σελ. 62)

<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Εικόνα 42 (σελ. 62)

<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Εικόνα 43 (σελ. 63)

<https://www.archdaily.com/803799/deep3-courtyard-su-architects>

Εικόνα 44 (σελ. 64)

<http://archeyes.com/water-cherry-house-kengo-kuma-associates/>

Εικόνα 45 (σελ. 65)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 46 (σελ. 68)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 47 (σελ. 68)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 49 (σελ. 70)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 50 (σελ. 70)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 51 (σελ. 70)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 52 (σελ. 71)

<http://kkaa.co.jp/works/architecture/watercherry/>

Εικόνα 53 (σελ. 72)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 54 (σελ. 73)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 55 (σελ. 74)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 56 (σελ. 77)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 57 (σελ. 77)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 58 (σελ. 78)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 59 (σελ. 78)

<http://www.landezine.com/index.php/2018/09/xian-qingyue-demonstration-area-by-waterlily-studio/>

Εικόνα 60 (σελ. 80)

<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

Εικόνα 61 (σελ. 81)

<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

Εικόνα 62 (σελ. 84)

Chris van Uffelen, Waterscapes- Contemporary Landscaping, 2011, σελ. 25

Εικόνα 63 (σελ. 85)

<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

Εικόνα 64 (σελ. 85)

Chris van Uffelen, Waterscapes- Contemporary Landscaping, 2011, σελ. 25

Εικόνα 65 (σελ. 86)

<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

Εικόνα 66 (σελ. 86)

<http://www.landezine.com/index.php/2011/11/toyosu-landscape-architecture/>

Εικόνα 67 (σελ. 86)

Chris van Uffelen, Waterscapes- Contemporary Landscaping, 2011, σελ. 25

Εικόνα 68 (σελ. 88)

<https://www.asla.org/2016awards/165382.html>

Εικόνα 69 (σελ. 89)

<https://urbannext.net/quzhou-luming-park-1/>

Εικόνα 70 (σελ. 92)

<http://www.abitare.it/en/habitat-en/landscape-design-en/2016/01/23/luming-park-green-lung-of-the-metropolis-quzhou/>

Εικόνα 71 (σελ. 92)

<http://www.abitare.it/en/habitat-en/landscape-design-en/2016/01/23/luming-park-green-lung-of-the-metropolis-quzhou/>

Εικόνα 72 (σελ. 93)

<https://www.turenscape.com/project/detail/4637.html>

Εικόνα 73 (σελ. 94)

<https://www.turenscape.com/project/detail/4637.html>

Εικόνα 74 (σελ. 95)

<https://www.turenscape.com/project/detail/4637.html>

Εικόνα 75 (σελ. 95)

<https://www.turenscape.com/project/detail/4637.html>

Εικόνα 76 (σελ. 96)

<http://architecturalmoleskine.blogspot.com/2013/03/toyo-ito-grin-grin-park-fukuoka.html>

Εικόνα 77 (σελ. 97)

<http://architecturalmoleskine.blogspot.com/toyo-ito-grin-grin-park-fukuoka.html>

Εικόνα 78 (σελ. 100)

<https://www.architecturerevived.com/grin-grin-park-island-city-fukuoka-japan/>

Εικόνα 79 (σελ. 100)

<https://oaharchi.exblog.jp/10638204/>

Εικόνα 80 (σελ. 100)

<https://oaharchi.exblog.jp/10638204/>

Εικόνα 81 (σελ. 102)

<https://www.mimoda.eu/projects/Japan/Fukuoka/Grin%20Grin%20Park/>

Εικόνα 82 (σελ. 102)

<https://www.mimoda.eu/projects/Japan/Fukuoka/Grin%20Grin%20Park/>

Εικόνα 83 (σελ. 103)

<https://www.mimoda.eu/projects/Japan/Fukuoka/Grin%20Grin%20Park/>

Εικόνα 84 (σελ. 104)

<https://www.christies.com/lotfinder/Lot/utagawa-hiroshige-1797-1858-asakusa-kinryuzan-asakusa-5773017-details.aspx>

Τα διαγράμματα των σελίδων 58, 60, 66, 69, 76, 79, 82, 85, 91, 94, 99, 101 αποτελούν δημιουργία των φοιτητριών.

Τα masterplan στις σελίδες 43, 45, 59, 67, 75, 83, 90, 98 και οι αντίστοιχες διαφάνειες αποτελούν δημιουργία των φοιτητριών.

Οι τομές στις σελίδες 63, 69 αποτελούν δημιουργία των φοιτητριών.

日本 . 中国